

- 1 - Quick scan flora en fauna
- 2 - Flora- en faunaonderzoek, soortgericht nader onderzoek
- 3 - Aanvulling ontbrekende gegevens Flora- en faunawet voor omgevingsvergunning Stadhues te Huissen
- 4 - Werkprotocol ecologische begeleiding Stadhues te Huissen
- 5 - Projectplan ontheffing Flora- en faunawet

1 - Quick scan flora en fauna

SAB • Arnhem

bezoekadres
Frombergdwarstraat 54
6814 DZ Arnhem

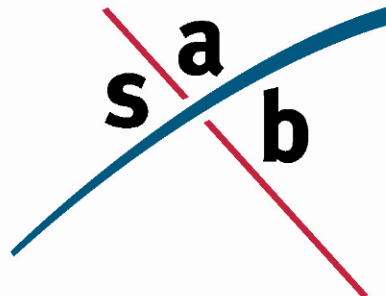
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam

SAB • Eindhoven

Briefrapport

aan: Gemeente Lingewaard

van: SAB

ons kenmerk: GER/HOMV/150140

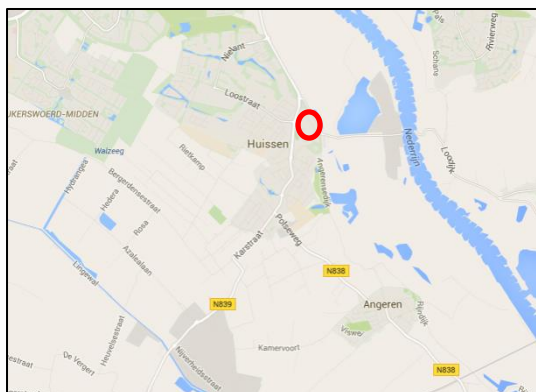
datum: 30 april 2015

betreft: quick scan flora en fauna, verbouwing Raadhuis, Raadhuisplein/Langekerkstraat

AANLEIDING EN METHODE

In het centrum van Huissen aan het Raadhuisplein 1 (Afbeelding 1) is men voornemens om in het voormalige gemeentekantoor bewoners van het woonzorgcentrum Sancta Maria tijdelijk te huisvesten. Hiervoor is een verbouwing nodig. Voordat het plan kan worden gerealiseerd, dient eerst een onderzoek te worden uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en eventueel andere geldende natuurregeling. De resultaten van dit onderzoek zijn verwoord in voorliggende quick scan flora en fauna.

De quick scan flora en fauna is gebaseerd op een biotoopinschatting door een ecooloog van SAB door middel van een eenmalig veldbezoek op 28 april 2015. Bij het opstellen van de quick scan flora en fauna is verder gebruikgemaakt van de meest recente verspreidingsgegevens van soorten. Op basis van deze methode zijn uitspraken gedaan over de mogelijke aanwezigheid van beschermde planten en dieren in het plangebied. Het veldbezoek heeft nadrukkelijk niet de status van een volledige veldinventarisatie, daar een volledige veldinventarisatie een hogere onderzoeksinspanning vergt en dit voor een algemene gebiedsscan niet noodzakelijk is. Deze quick scan is uitgevoerd op basis van de momenteel geldende uitwerking en interpretatie van beleid en wetgeving.

Afbeelding 1. Links: topografische kaart met globale ligging van het plangebied rood omcirkeld. Rechts: luchtfoto met globale ligging van het plangebied (rood kader). Bron: Google Maps en Ruimtelijke Plannen: Bewerking SAB.

SAB • Arnhem

bezoekadres
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem

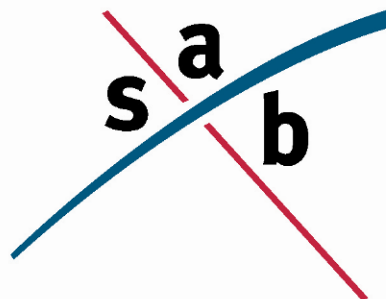
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam

SAB • Eindhoven

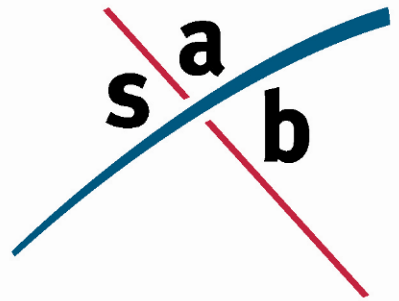

GEBIEDSBSCHRIJVING EN BEOOGDE PLANNEN

Het plangebied ligt in de kern van Huissen (gemeente Lingewaard, provincie Gelderland). De gemeente Lingewaard grenst in het noorden aan de gemeenten Arnhem en Westervoort, in het oosten aan de gemeenten Duiven en Rijnwaarden, in het zuiden aan de gemeenten Ubbergen en Millingen aan de Rijn en in het westen aan de gemeenten Nijmegen en Overbetuwe. De gemeente Lingewaard ligt in het stroomgebied van de Linge, Waal en de Neder-Rijn. De omgeving van het plangebied bestaat uit agrarische gronden en stedelijk gebied met plaatsen als Elst, Bommel en Angeren. De dichtstbijzijnde grote stad is Arnhem, gelegen ten noorden van het plangebied. Noordelijk ten opzichte van Arnhem ligt tevens de Veluwe. Het projectgebied maakt deel uit van het centrum van Huissen en wordt omsloten door de Langekerkstraat in het oosten, het Raadhuisplein in het noorden en westen en de bebouwing aan de Vierakkerstraat in het zuiden.

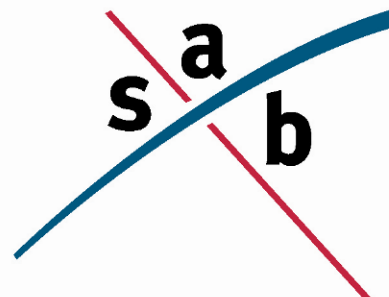
Het complex (Afbeelding 2) bestaat uit vier vleugels die rondom een rechthoekig kloosterhof gelegen zijn. In de vleugel aan de noordzijde is de kloosterkapel opgenomen. Aan de oostkant en westkant van het gebouw ligt een grasveld met enkele bomen. Rondom het plangebied bevinden zich gebouwen, straten (Raadhuisplein, Langekerkstraat en Vierakkerstraat) en een parkeerterrein. Het binnenhof van het complex bestaat uit bestrating en goed onderhouden buxushagen. Een deel van het pand wordt momenteel bewoond door krakers, terwijl de benedenverdieping, kelder, zolder en delen van de eerste en tweede verdieping momenteel leeg staan. Het deel van de zolder aan de oostelijke kant van het Raadhuisplein is niet geïsoleerd, de zolder aan de westelijke kant van het Raadhuisplein is wel geïsoleerd. Navolgende foto's geven een impressie van het plangebied.

Afbeelding 2. Foto's van plangebied tijdens veldbezoek. 1) Voorkant van het Stadhuis, 2) Oostkant Raadhuisplein, 3) Zuidkant Raadhuisplein, 4) Westkant Raadhuisplein, 5) Zolder oostelijke kant Raadhuisplein, 6) Zolder westelijke kant Raadhuisplein, 7) Binnenhof oost, 8) Binnenhof zuidwest.

In die nieuwe situatie zal het voormalige gemeentekantoor geschikt zijn gemaakt als tijdelijke woonruimte voor bewoners van het woonzorgcentrum Sancta Maria. Tevens is in de nieuwe situatie ook een bibliotheek gerealiseerd in het Stadhuis. De bibliotheek beslaat een oppervlakte van circa 250 m² brutovloeroppervlak. In de nieuwe situatie zal het dak van het gebouw zijn vernieuwd en zal de zuidgevel van het complex vervangen zijn door nieuwbouw.

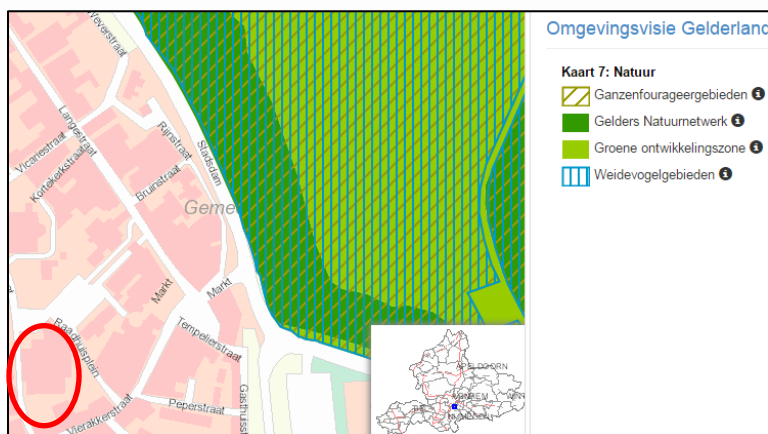

GEBIEDSBESCHERMING

Bij gebiedsbescherming is onderscheid gemaakt tussen de Natuurbeschermingswet 1998, weidevogelgebieden, ganzenfoerageergebieden, het Gelders Natuur Netwerk (GNN) en Groene Ontwikkelingszones (GO). In de Natuurbeschermingswet 1998 worden Natura 2000-gebieden en beschermde Natuurmonumenten beschermd. Anders dan bij gebieds- en soortbescherming is de status als GNN, ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied niet verankerd in de natuurwetgeving van de Rijksoverheid, maar opgenomen in de omgevingsvisie en -verordening van de provincie.

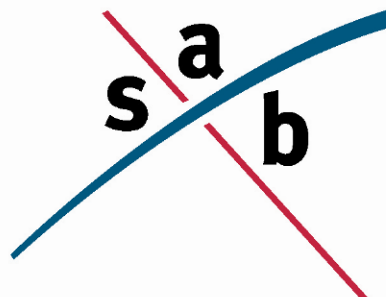
Het plangebied ligt niet in een Natura 2000-gebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is Rijntakken, op een afstand van ongeveer 180 meter. Het deel van het Natura 2000-gebied Rijntakken – deelgebied Gelderse Poort, wat nabij het plangebied is gelegen, is aangewezen als Vogelrichtlijngebied en Habitatrichtlijngebied. Enkel gedurende de sloop en verbouwing zal er lichte verstoring optreden. Echter, het is niet aannemelijk dat deze verstoring het Natura 2000-gebied zal bereiken. Tussen het plangebied en het Natura 2000-gebied zijn namelijk enkele wegen en stedelijke bebouwing van de kern van Huissen aanwezig. De instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebied Rijntakken zullen met de beoogde plannen niet negatief worden beïnvloed.

Het plangebied ligt niet in het GNN, een GO, weidevogel- of ganzenfoerageergebied, maar wel in de nabijheid. Het plangebied ligt op ongeveer 180 meter van het GNN, een ganzenfoerageergebied en een weidevogelgebied (Afbeelding 3).

Afbeelding 3. Ligging van het plangebied (rood omkaderd) ten opzichte van het GNN, weidevogel- en ganzenfoerageergebieden.

Volgens de Omgevingsverordening Gelderland zijn ruimtelijke ingrepen in de GNN in principe niet mogelijk, vanwege de waardevolle aanwezige natuur. Binnen de GO zijn nieuwe bestemmingen en ruimtelijke ontwikkelingen wel mogelijk, maar dient tegelijkertijd ook gestreefd te worden naar een versterking van de samenhang tussen aangrenzende en inliggende natuurgebieden. Aangezien het plangebied niet in het GNN en GO ligt vormen deze voorwaarden geen beperkingen voor de beoogde plannen. Ook worden er geen effecten verwacht op nabijgelegen ganzenfoerageergebieden en weidevogelgebieden. Gemiddeld houden de meeste weidevogels minimaal 100 meter afstand tot bebouwing of begroeiing aan, maar er zijn ook soorten die meer dan 500 meter aanhouden. Omdat het plan een verandering van bestaande bebou-

wing in de kern van Huissen betreft, en er geen nieuwe gebouwen bij worden gebouwd in de buurt van het weidevogelgebied, zijn er geen negatieve effecten te verwachten op het nabijgelegen weidevogelgebied.

SOORTENBESCHERMING

Soortenbescherming is altijd van toepassing. In Nederland is de bescherming van soorten opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Voor het beoordelen van de doorwerking van het aspect soortenbescherming moet worden nagegaan of het plangebied beschermde plant- en diersoorten herbergt. De mogelijke negatieve effecten van de ingreep op betreffende soorten moeten worden beschreven.

Zorgplicht

De zorgplichtbepalingen (artikel 2) uit de Flora- en faunawet zijn altijd van toepassing. Iedereen moet voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden te verrichten buiten kwetsbare periodes (het voortplantings- en winterslaapseizoen). Ook kan er gefaseerd worden gewerkt om dieren de kans te geven om te vluchten. Verder mogen werkzaamheden die een verstoring effect op broedende vogels hebben niet uitgevoerd worden.

Algemeen voorkomende soorten

Een deel van de in Nederland door de Flora- en faunawet beschermde soorten worden niet direct door uitsterven bedreigd. Deze soorten zijn wel beschermd, maar vallen onder het lichte beschermingsregime van de Flora- en faunawet (tabel 1). Voor deze soorten geldt dat aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen op basis van een vrijstelling mogelijk is, zonder dat er sprake is van procedurele consequenties. Voorbeelden van dergelijke soorten zijn egel, haas, bruine kikker en zwanenbloem. Het is mogelijk dat soorten die vallen onder het lichte beschermingsregime, voorkomen in het plangebied. Echter, nader onderzoek naar deze soorten is niet noodzakelijk.

Strikt beschermde soorten

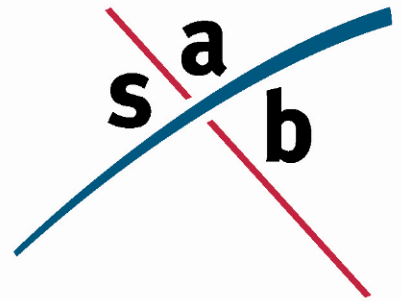
Een aantal van de mogelijk voorkomende soorten is meer strikt beschermd. Voor deze soorten moet bij aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen mitigerende (compenserende) maatregelen worden getroffen en dient mogelijk een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Hieronder wordt een beschrijving gegeven per soortgroep van het (mogelijk) voorkomen van deze strikt beschermde soorten.

Vaatplanten

Volgens verspreidingsgegevens van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) komen in de buurt van het plangebied geen strikt beschermde plantsoorten voor. In het plangebied zijn ook geen beschermde vaatplanten aangetroffen. Enkel algemene soorten zijn waargenomen als Madeliefje en Paardenbloem. Het enige groen in het plangebied betreft een strook gras aan de zuid en oostkant van de bebouwing, en de

SAB • Arnhem
bezoekadres
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem
T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl
KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam
SAB • Eindhoven

buxushagen op het Binnenhof. De grasstrook is voedselrijk, tevens is er geen sprake van een stabiele leefomgeving. Beschermde vaatplanten zijn derhalve niet in het plangebied te verwachten.

Grondgebonden zoogdieren

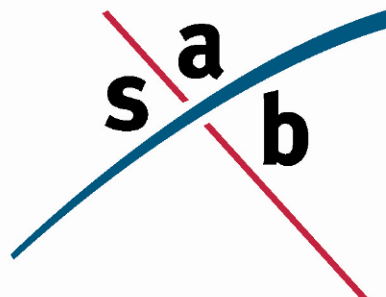
Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komt in de buurt van het plangebied geen strikt beschermde grondgebonden zoogdieren voor. Binnen een straal van 5 kilometer komen echter wel de Eekhoorn en de Steenmarter voor.

De Eekhoorn heeft zijn leefgebied in bosrijk gebied en maakt nesten tegen de stam van grote bomen. Eekhoorns komen soms ook in bebouwd gebied voor, in parken en tuinen, mits er voldoende voedsel aanwezig is. Eekhoorns hebben een voorkeur voor oud bos, vanwege een verhoogd aanbod van voedsel en nestgelegenheid. Het plangebied is, op de paar bomen in het oosten en zuiden van het plangebied na, niet bosrijk. Tevens zijn deze bomen niet met een bos verbonden. De Eekhoorn is tijdens het veldbezoek niet waargenomen, ook zijn er geen sporen van de soort aangetroffen. Het is daarom niet te verwachten dat de Eekhoorn aanwezig is in het plangebied.

De Steenmarter heeft zijn verblijfplaats in gebouwen. De Steenmarter is een soort die voorkomt in of nabij grote steden, dorpen en boerenerven, en lijkt zich aan de menselijke bebouwing te hebben aangepast. Tijdens het veldbezoek is de bebouwing geïnspecteerd op mogelijke verblijfplaatsen en op sporen van de Steenmarter. Ruimtes tussen het plafond en plafondplaten kunnen mogelijke verblijfplaatsen van Steenmarters bevatten. In het gebouw zijn dergelijke plafondplaten aanwezig (Afbeelding 4). Er zijn echter geen sporen van de Steenmarter in het gebouw aangetroffen. Aanwezigheid van de Steenmarter in het plangebied is daardoor niet te verwachten.

Afbeelding 4. Plafondplaten aangetroffen in de bebouwing van het plangebied.

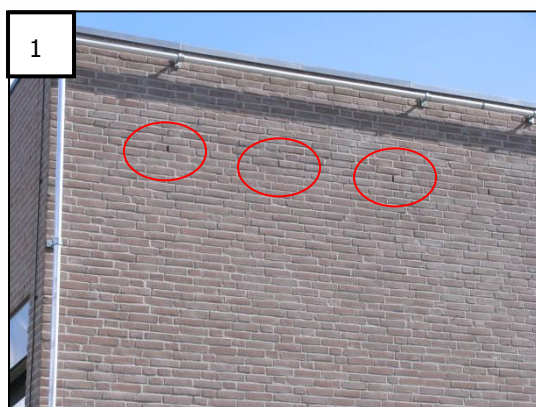

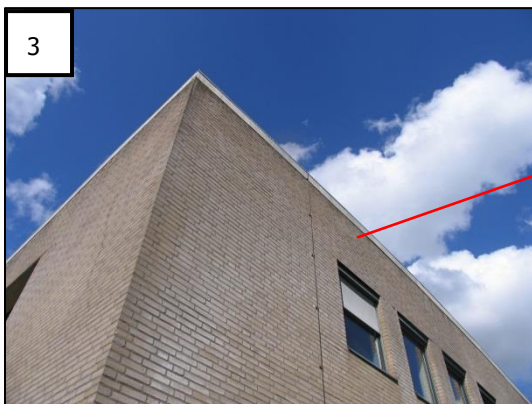
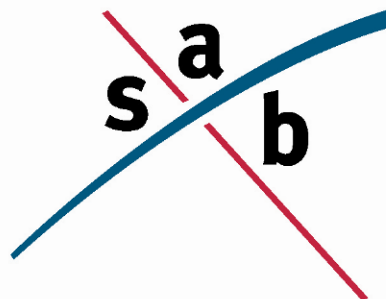
Vleermuizen

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen meerdere soorten vleermuizen in de buurt van het plangebied voor. Het betreft de soorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, meervleermuis, bosvleermuis, grijze grootoorvleermuis, watervleermuis en gewone grootoorvleermuis. Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn streng beschermd. Zowel de dieren zelf als al hun verblijfplaatsen, essentiële vliegroutes en essentieel foerageergebied zijn beschermd.

Vleermuizen verblijven overdag over het algemeen in bomen (in holtes, hollen of achter loszittend schors) of in gebouwen (in spouwmuur, onder dak, achter gevelbetimmering, etc.). Binnen het plangebied zijn zowel bomen als bebouwing aanwezig. In de nieuwe situatie zijn de bomen behouden, aantasting van boombewonende soorten is derhalve niet aan de orde.

De bebouwing bevat meerdere mogelijkheden voor vleermuizen om in weg te kruipen. Er zijn meerdere open stootvoegen in de muren aanwezig en in het dak van de zolder bevinden zich enkele spleten en kieren (Afbeelding 5). Via spleten en kieren kunnen vleermuizen het dak bereiken en de zolder binnenkomen. In de oostelijke kant van de zolder zijn wel geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen gezien, maar er zijn geen sporen zoals uitwerpselen aangetroffen. Het is daardoor onwaarschijnlijk dat vleermuizen momenteel van het oostelijke deel van de zolder gebruik maken, maar het kan niet worden uitgesloten dat gebouwbewonende vleermuizen deze zolder in de toekomst zullen ontdekken. Via open stootvoegen kunnen kleinere vleermuissoorten tevens het gebouw binnen komen en spouwmuuren bereiken. Geschikte open stootvoegen zijn aan de zuidkant en de noordkant van de bebouwing aangetroffen. De zuidgevel van de bebouwing zal worden gesloopt en in de nieuwe situatie is nieuwbouw gerealiseerd. Hierdoor gaan eventueel aanwezige verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten verloren. Er is dan mogelijk sprake van overtreding van de Flora- en faunawet. Om met zekerheid vast te kunnen stellen of in het plangebied verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten aanwezig zijn en of er negatieve effecten van het plan kunnen worden verwacht, wordt nader onderzoek naar deze soorten noodzakelijk geacht.

Afbeelding 5. Open stootvoegen aan de noordzijde van de bebouwing (5.1), buitenkant van kapel (5.2), zuidgevel met open stootvoegen (5.3/5.4) en holtes en kieren in het oostelijke deel van de zolder (5.5/5.6). De stootvoegen zijn op meerdere plaatsen ruim genoeg voor kleine vleermuissoorten om er doorheen te kruipen.

Naast verblijfplaatsen zijn ook essentiële vliegroutes en essentieel foerageergebied beschermd. Vliegroutes zijn lijnvormige elementen, vaak een bomenrij, waaraan vleermuizen zich oriënteren. Deze oriëntatie hebben ze nodig om zich van hun verblijfplaats naar hun foerageergebied te verplaatsen. Binnen het plangebied zijn meerdere bomen aanwezig, maar is geen sprake van een duidelijke doorlopende bomenrij. Aanwezigheid van een essentiële vliegroute is derhalve niet te verwachten.

Vleermuizen foerageren voornamelijk in en rond bomen, boven moerasgebied of open water en ook boven bloemrijk grasland en langs dijken. Derhalve zijn binnen het plangebied enkele mogelijkheden voor vleermuizen om te foerageren; rond de aanwezige bomen in het oosten en zuiden van het plangebied. Vanwege de geringe omvang van het plangebied zullen echter maximaal enkele vleermuizen tegelijkertijd foerageren in het plangebied. Van een essentieel foerageergebied zal derhalve geen sprake zijn.

SAB • Arnhem

bezoekadres
Frombergdwarstraat 54
6814 DZ Arnhem

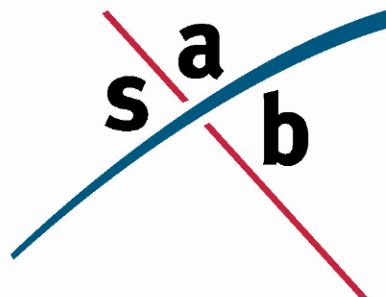
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam

SAB • Eindhoven

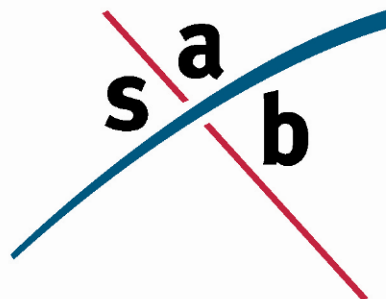
Vogels

Voor wat betreft de bescherming van de inheemse vogelsoorten, zijn deze grofweg in twee groepen te verdelen. Enerzijds soorten waarbij hun nest en functionele leefomgeving is beschermd gedurende de periode dat ze aan het broeden zijn; anderzijds de soorten waarbij hun nesten en functionele leefomgeving het hele jaar door zijn beschermd. Globaal loopt de periode waarin vogelsoorten in Nederland broeden van half april tot half augustus. Echter, als buiten deze periode vogels broeden zijn ook die beschermd.

Het plangebied bevindt zich in een stedelijk gebied en bevat enkele bomen rondom de bebouwing, en enkele buxushagen in het Binnenhof. Volgens de verspreidingsgegevens van de NDFF komen een aantal jaarrond beschermde vogelsoorten in de omgeving van het plangebied voor. Vogelsoorten met een jaarrond beschermde status die in de directe omgeving voor kunnen komen zijn de Huismus en Gierzwaluw. Enkel de Huismus is ook daadwerkelijk in het plangebied aangetroffen. Aan de oostkant van het Raadhuisplein is een zingend Huismus-mannetje op het dak gesignaleerd. In de broedperiode van de Huismus duidt dit mogelijk op een nestlocatie. De zolder is nader geïnventariseerd. Op de zolder aan de oostelijke kant van het Raadhuisplein was de zang van het mannetje opnieuw te horen, in combinatie met gepiep van jonge vogels. Naar alle waarschijnlijkheid heeft de Huismus een nest tussen de pannen van het dakkapelletje en het dak aan de oostelijke kant van het Raadhuisplein. Naast dit nest, is de aanwezigheid van andere nesten niet op voorhand uit te sluiten. Omdat er in de nieuwe situatie veranderingen aan het dak zijn gerealiseerd, wordt nader onderzoek naar de Huismus noodzakelijk geacht. Het veldbezoek van deze quick scan flora en fauna kan als eerste veldbezoek van het nader onderzoek huismussen worden beschouwd.

Gierzwaluwen behoren ook tot de jaarrond beschermde vogelsoorten. Ze hebben hun nestplaats vaak in kieren en holtes tussen dakpannen in gebouwen. In het plangebied zijn tijdens het veldbezoek geen Gierzwaluwen waargenomen. In het plangebied zijn echter wel locaties aangetroffen die geschikt worden geacht voor een nestplaats van de Gierzwaluw. Dit betreft het kerkje aan de westgevel (Afbeelding 6.3 en 6.4). Hoewel het tijdens een warm voorjaar of een warme zomer vrij heet kan worden, hebben gierzwaluwen hier wel voldoende mogelijkheid om in de holte te kruipen. Een mogelijke andere nestlocatie van de Gierzwaluw bevindt zich op het dak aan de oostelijke kant van het Raadhuisplein (Afbeelding 6.1 en 6.2). Onder een dakkapel onder de aansluitende nokpan zit een grote kier, waar Gierzwaluwen in kunnen nestelen. De aanwezigheid van de Gierzwaluw in het plangebied kan niet worden uitgesloten. Aangezien het dak aan de oostelijke gevel in de nieuwe situatie vernieuwd is, wordt nader onderzoek derhalve noodzakelijk geacht.

Afbeelding 6. Detailfoto's tijdens veldbezoek. 6.1) Dakkapel aan oostelijke kans Raadhuisplein 6.2) Dakkapel aan oostelijke kans Raadhuisplein 6.3) Kerkje westzijde plangebied 6.4) Kerkje westzijde plangebied

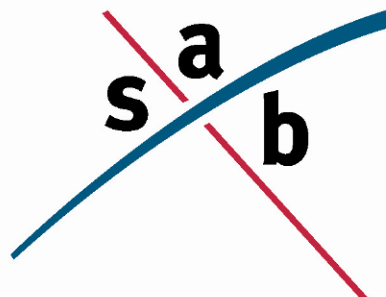
Tijdens het veldbezoek zijn algemene soorten vogels aangetroffen als Merel en Kauw. Deze vogelsoorten kunnen broeden in of in de directe omgeving van het plangebied. Dergelijke soorten mogen niet verstoord worden tijdens het broeden. De geplande werkzaamheden dienen daarom buiten de broedperiode gestart te worden. Als deze vogels bij het zoeken van een nestlocatie merken dat het plangebied en de directe omgeving te verstorend is door de bouwwerkzaamheden, zullen ze elders een geschikte nestlocatie zoeken. Als binnen de broedperiode gestart dient te worden met de werkzaamheden, is dit enkel mogelijk als aantoonbaar is vastgesteld dat geen broedende vogels in en direct rond het plangebied aanwezig zijn.

Amfibieën

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen in de buurt van het plangebied de strikt beschermde soorten kamsalamander en rugstreeppad voor. De rugstreeppad is een pionier soort die dynamische gebieden koloniseert, waar open en gemakkelijk vergraafbaar zand aanwezig is. Daarvan in het plangebied geen sprake, aanwezigheid van de rugstreeppad in het plangebied is derhalve niet te verwachten. De kamsalamander komt voor in matig voedselrijk tot voedselrijk, stilstaand water met een goed ontwikkelde onderwatervegetatie. In het plangebied zijn geen watergangen aanwezig. Aanwezigheid van de kamsalamander is derhalve uitgesloten en nader onderzoek naar amfibieën wordt niet noodzakelijk geacht.

Vissen

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen in de buurt van het plangebied geen strikt beschermde vissoorten voor. In het plangebied liggen tevens geen watergangen. Aanwezigheid van strikt beschermde vissoorten is derhalve uitgesloten en nader onderzoek is niet noodzakelijk.

Insecten

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komt de strikt beschermde rivierrombout en keizersmantel in de buurt van het plangebied voor. Het biotoop van de rivierrombout bestaat uit rivieren en grote beken, voornamelijk waar slib wordt afgezet. Het biotoop van de keizersmantel bestaat uit bosranden en brede bospaden met kruidenrijke zomen en veel viooltjes. Dergelijk biotopen zijn in het plangebied niet aanwezig. Aanwezigheid van deze soorten in het plangebied is derhalve niet te verwachten.

Reptielen en overige ongewervelden

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen in de buurt van het plangebied geen strikt beschermde reptielen en overige ongewervelden voor. Reptielen komen voornamelijk voor in overgangsvegetaties van bijvoorbeeld heide naar bos. Een dergelijke vegetatie is in het plangebied niet aanwezig. De ringslang komt soms in cultuurgebied voor, maar is sterk gebonden aan ruige en geleidelijk aflopende oevers van watergangen. Aangezien er geen watergangen in het plangebied of de directe omgeving van het plangebied liggen, is het voorkomen van de ringslang in het plangebied niet te verwachten.

Strikt beschermde overige ongewervelden eisen een zeer bijzonder leefgebied met zeer specifieke voorwaarden. Het plangebied voorziet hier niet in. Daarom is ook de aanwezigheid van strikt beschermde overige ongewervelden uitgesloten.

CONCLUSIE EN ADVIES

Nader onderzoek voor wat betreft gebiedsbescherming in relatie tot Natura 2000-gebieden, GNN, ganzen-foerageergebieden en weidevogelgebieden wordt niet noodzakelijk geacht. De geplande werkzaamheden hebben geen negatief effect op deze gebieden.

Nader onderzoek voor wat betreft soortenbescherming is noodzakelijk voor de aanwezigheid van verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten, gierzwaluwen en huismussen. Het nader onderzoek vleermuizen dient plaats te vinden volgens bepaalde richtlijnen, zoals verwoord in het vleermuisprotocol 2013 (Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur). Dit protocol stelt vast dat vier veldbezoeken uitgevoerd dienen te worden. Twee daarvan dienen plaats te vinden in de periode van 15 mei tot en met 15 juli met een tussenperiode van circa 30 dagen. De andere twee veldbezoeken dienen tussen 15 augustus en 30 september plaats te vinden met een tussenperiode van circa 20 dagen. Door het uitvoeren van vier veldbezoeken kan met voldoende juridische zekerheid aannemelijk worden gemaakt of vleermuizen wel of niet aanwezig zijn in het plangebied. Mocht uit dit onderzoek blijken dat verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn, dan dient mogelijk een ontheffing Flora- en faunawet aangevraagd te worden.

Het nader onderzoek gierzwaluwen dient plaats te vinden door middel van drie 3 inventarisaties met een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen. Dit dient te gebeuren in de periode 1 juni tot en met 15 juli, van 18.00 tot zonsondergang tijdens de goede inventarisatieomstandigheden. Mocht uit dit onderzoek blijken dat verblijfplaatsen van gierzwaluwen aanwezig zijn, dan dient mogelijk een ontheffing Flora- en faunawet aangevraagd te worden.

SAB • Arnhem

bezoekadres
Frombergdwarstraat 54
6814 DZ Arnhem

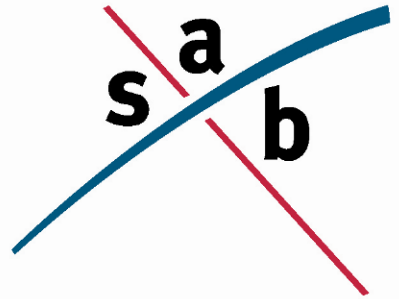
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam

SAB • Eindhoven

Het nader onderzoek huismussen dient plaats te vinden door middel van twee gerichte veldbezoeken in de periode 1 april tot en met 15 mei. De inventarisaties dienen onder goede weersomstandigheden plaats te vinden, op geluidsluwe momenten, rond 1 a 2 uur na zonsopkomst en met een tussenperiode van 10 dagen. Het veldbezoek van deze quick scan flora en fauna kan als eerste veldbezoek van het nader onderzoek huismussen worden beschouwd. Het plan heeft een negatief effect op de reeds aangetroffen nestplaats. Immers wordt met het verwijderen van het dak ook deze nestplaats verwijderd. Om inzichtelijk te maken of er andere nestplaatsen van de huismus in het plangebied aanwezig zijn, is een tweede veldbezoek noodzakelijk. Voor de verstoring van de reeds vastgestelde nestplaats is het aanvragen van een ontheffing flora- en faunawet noodzakelijk.

Het is waarschijnlijk dat algemeen voorkomende vogelsoorten in of direct rond het plangebied broeden tijdens de broedperiode (half maart tot half augustus). De geplande werkzaamheden kunnen verstorend werken op deze broedende vogels. Er is dan sprake van overtreding van de Flora- en faunawet. Bij dergelijke ruimtelijke ingrepen adviseren wij om deze buiten de broedperiode te starten. Ook kan in de broedperiode gestart worden als aantoonbaar is vastgesteld dat geen broedende vogels aanwezig zijn.

SAB • Arnhem

bezoekadres
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem

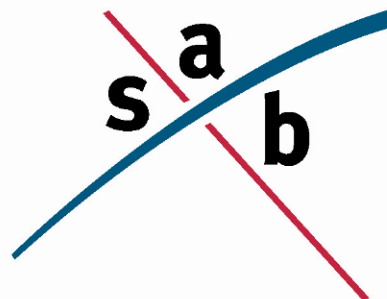
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam

SAB • Eindhoven

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Lenders, A., Marijnissen, C., Felix, R. 1993. Waarnemen en herkennen van Amfibieën en Reptielen in het veld, stichting RAVON, Nijmegen.

Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur, Zoogdiervereniging. 2013. Vleermuisprotocol 2013.

van der Meijden, R. 2005. Heukels' Flora van Nederland, Wolters Noordhoff, Groningen/Houten.

van Diepenbeek, A. 1999. Veldgids Diersporen, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

van Uchelen, E. 2006. Praktisch natuurbeheer: amfibieën en reptielen, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

www.gelderland.nl

www.quickscanhulp.nl

www.ravon.nl

www.rijksoverheid.nl

www.stowa.nl

www.synbiosys.alterra.nl

www.telmee.nl

www.vogelbescherming.nl

www.zoogdiervereniging.nl

2 - Flora- en faunaonderzoek, soortgericht nader onderzoek

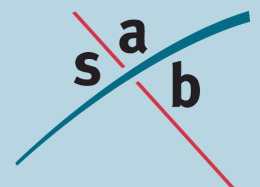
Flora- en faunaonderzoek

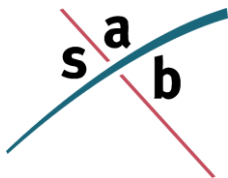
Soortgericht nader onderzoek, Stadhues, Huissen

Gemeente Lingewaard

Datum: 30 september 2015

Projectnummer: 150140

SAB
Postbus 479
6800 AL Arnhem
tel: 026 - 357 69 11
fax: 026 - 357 66 11

Auteur:	René van Gestel MSc
Tweede lezer	Vita Hommersen MSc
Projectleider:	Drs. Henrike Francken-Vogelzang
	Flora- en faunaonderzoek
Project:	Huissen, Stadhues
Projectnummer:	150140

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Projectgebied	3
2	Wettelijk kader	6
2.1	Wettelijke bescherming vleermuizen	6
2.2	Wettelijke bescherming gierzwaluw en huismus	8
2.3	Soortenstandaard	8
2.4	Zorgplicht	9
3	Ecologie van soorten	10
3.1	Vleermuizen	10
3.2	Huisumus	12
3.3	Gierzwaluw	12
4	Onderzoekmethodiek	14
4.1	vleermuizen	14
4.2	Huisumus	15
4.3	Gierzwaluw	16
5	Resultaten	17
5.1	Vleermuizen	17
5.2	Huisumus	20
5.3	Gierzwaluw	21
5.4	Overige soorten	22
6	Conclusie en advies	24
6.1	Ontheffing Flora- en faunawet	24
6.2	Projectplan	24
	Bijlage 1: geraadpleegde literatuur	25

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Aan het Raadhuisplein te Huissen ligt een voormalig gemeentekantoor. De gemeente wil hier tijdelijk de bewoners van het woonzorgcentrum Sancta Maria aan de Helmichstraat 22 te Huissen onderbrengen. Het Sancta Maria wordt namelijk gesloopt en opnieuw gebouwd. Om dit mogelijk te maken zijn verschillende ruimtelijke ontwikkelingen aan het voormalig gemeentekantoor gepland. Om de haalbaarheid van dit project in het licht van de Flora- en faunawet te onderzoeken heeft SAB in april 2015 een quick scan flora en fauna uitgevoerd. Hieruit bleek dat de aanwezigheid van verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen en nestplaatsen van de gierzwaluw niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Daarnaast is reeds een jaarrond beschermd nest van de huismus tijdens het veldbezoek aangetroffen. Om die reden is nader onderzoek naar vleermuizen, gierzwaluw en huismus uitgevoerd in het projectgebied. In dit rapport is uiteengezet of en in welke mate vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen gebruik maken van het projectgebied en of derhalve voor het voornemen een ont-heffing Flora- en faunawet noodzakelijk is om mogelijke overtreding van deze wet te voorkomen.

1.2 Projectgebied

1.2.1 Huidige situatie

Het projectgebied bestaat uit een voormalig gemeentekantoor van de gemeente Lingewaard. Het complex bestaat uit vier vleugels die rondom een rechthoekig kloosterhof gelegen zijn. In de vleugel aan de noordzijde is de kloosterkapel opgenomen. De gebouwen bestaan uit baksteen en zijn voorzien van zadeldaken. De vleugel aan de noord- en zuidzijde zijn duidelijk recenter bijgebouwd. Navolgende afbeelding toont een luchtfoto.

Luchtfoto met globale ligging van het projectgebied (rood kader).

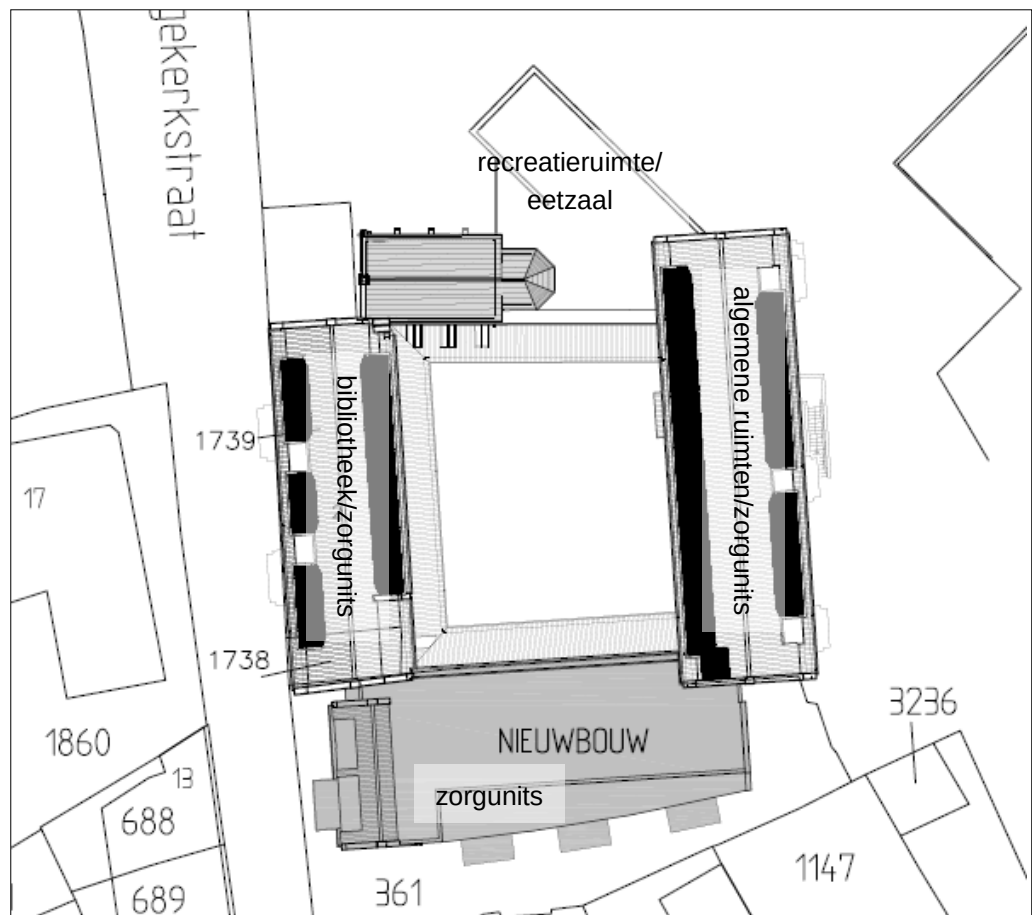
1.2.2 Toekomstige situatie

Het voornemen bestaat om de bewoners uit het te slopen en nieuw te bouwen woonzorgcentrum Sancta Maria tijdelijk te huisvesten in het Stadhuis. De werkzaamheden zullen waarschijnlijk 2 tot 2,5 jaar duren, waarna de bewoners terug kunnen verhuizen naar het woonzorgcentrum Sancta Maria.

Naast de functie als tijdelijk woonzorgcentrum, wordt in het Stadhuis ook de bibliotheek gevestigd. De bibliotheek is geen tijdelijke functie en is op grond van het vigerende bestemmingsplan toegestaan. De functie van bibliotheek maakt daarom geen deel uit van de afwijking van het bestemmingsplan. De bibliotheek beslaat een oppervlakte van circa 250 m² bruto vloeroppervlak (bvo).

Op de begane grond zal een combinatie van maatschappelijke voorzieningen en woningen worden gerealiseerd. De voormalige entree van het gemeentekantoor en de publiekshal, gelegen aan de zijde van het Raadhuisplein, zullen worden verbouwd tot recreatieruimte/eetzaal. De huidige eigentijdse aanbouw aan het klooster aan de zuidzijde wordt gesloopt. Ter plaatse zal een nieuwe aanbouw verschijnen die past bij de beeldkwaliteit van het klooster, waarin in drie lagen, zorgunits worden gerealiseerd. De voormalige entree van het klooster in de Langekerkstraat wordt weer in gebruik genomen. De aan de Langekerkstraat gelegen vleugel zal gebruikt worden voor de huisvesting van de bibliotheek. De kapel blijft gehandhaafd. Verder worden er in de tijdelijke situatie, aan de zijde van het Raadhuisplein, enkele algemene ruimtes gesitueerd.

Op de eerste en tweede verdieping worden in de tijdelijke situatie zorgunits ten behoeve van Sancta Maria gerealiseerd. Om de benodigde ruimte en daglichttoetreding te verkrijgen zullen in de kap van het gebouw over de volle breedte nieuwe dakkapellen, in de stijl van het gebouw, worden aangebracht.

Toekomstige situatie projectgebied

2 Wettelijk kader

2.1 Wettelijke bescherming vleermuizen

Vleermuizen zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder c van de Flora- en faunawet (Ff-wet) en zijn opgenomen in de Europese Habitatrichtlijn, die- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. In de dagelijkse praktijk betekent dit dat vleermuissoorten vermeld staan op de zogenaamde Tabel 3. Door deze bescherming dient bij ruimtelijke ontwikkelingen te worden bepaald of er met het voornemen sprake is van een overtreding van de verbodsbepalingen (artikel 9, artikel 10, artikel 11, artikel 13) uit de Flora- en faunawet. Bij de beoordeling van ontheffingsaanvragen voor deze soortgroep geldt de uitgebreide toets.

Het is verboden:

- vleermuizen te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9);
- vleermuizen opzettelijk te verontrusten (artikel 10);
- voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van vleermuizen te beschadigen, te vernielen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11);
- vleermuizen te vervoeren of onder zich te hebben (artikel 13).

Tot de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van vleermuizen worden ook de foerageergebieden en vliegroutes gerekend mits deze van essentieel belang zijn.

Een foerageergebied is van essentieel belang voor het functioneren van de verblijfplaats wanneer er geen alternatieve foerageergebieden zijn om de eventuele aantasting ervan op te vangen. Een vliegroute is essentieel wanneer er geen goede alternatieve vliegroute is om vanuit de verblijfplaats het betreffende foerageergebied te bereiken dan wel dat er wel een alternatieve vliegroute is, maar het gebruik hiervan, vergeleken met de originele vliegroute, teveel energie kost (te ver omvliegen of te onbeschut).

Wanneer een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van (het leefgebied van) beschermde soorten, kan het project of handeling in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Indien na het treffen van mitigerende maatregelen overtreding van één of meer verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet niet kan worden uitgesloten, is een ontheffing ex. Artikel 75 van de Flora- en faunawet van het Ministerie van Economische Zaken noodzakelijk.

Daar vleermuizen tevens zijn beschermd door de EU Habitatrichtlijn dient bij een aanvraag van een ontheffing Flora- en faunawet één of meerdere belangen zoals genoemd in artikel 16, lid 1 van de EU habitatrichtlijn te worden onderbouwd.

Veel werkzaamheden worden echter niet uitgevoerd omwille van één van de belangen zoals genoemd in artikel 16, lid 1 van de Habitatrichtlijn. Hierdoor is ontheffing voor het overtreden van een verbodsbepaling bij die werkzaamheden enkel mogelijk, als er sprake is van een zeer geringe en slechts tijdelijke verstoring. Men dient dan de negatieve effecten van de werkzaamheden tot een minimum te beperken door vooraf aanvullende mitigerende maatregelen te treffen.

Indien na het nemen van maatregelen de verstoring niet alsnog leidt tot het beschadigen en vernielen van voortplantings- of vast rust- of verblijfplaatsen van beschermde soorten dan is het mogelijk om op basis van een of meerdere belangen uit het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten een ontheffing aan te vragen.

Wettelijk belangen van de EU Habitatrichtlijn (artikel 16, lid 1):

- de bescherming flora en fauna;
- de veiligheid van het luchtverkeer;
- de volksgezondheid of openbare veiligheid;
- dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

Wettelijk belangen zoals genoemd in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (artikel 2, lid 3):

- a. de bepalingen inzake de gemeenschappelijke markt en een vrij verkeer van goederen van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap;
- b. de bescherming van flora en fauna;
- c. de veiligheid van het luchtverkeer;
- d. de volksgezondheid of openbare veiligheid;
- e. dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- f. het voorkomen van ernstige schade aan vormen van eigendom, anders dan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren;
- g. belangrijke overlast veroorzaakt door dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort;
- h. de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en in de bosbouw;
- i. bestendig gebruik;
- j. de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

De vooraf te treffen maatregelen moeten van dien aard zijn dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen behouden blijft. Hierbij moet naast de verblijfplaats zelf ook gedacht worden aan geschikt gebied om te foerageren en om deze foerageergebieden te kunnen bereiken vanuit de verblijfplaats (vliegroute).

Noodzakelijk is dat de getroffen mitigerende maatregelen de negatieve effecten te niet doen. Daarnaast moet deze maatregelen zeker of met een hoge mate van zekerheid voldoende functioneren vóórdat het oorspronkelijke onderdeel van het leefgebied wordt aangetast. Hierbij dient ook voldoende invulling te worden gegeven aan de zorgplicht (zie paragraaf 2.3). Een basispakket aan mitigerende maatregelen is beschreven in soortenstandaard van het de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

2.2 Wettelijke bescherming gierzwaluw en huismus

Alle nesten van inheemse vogelsoorten zijn streng beschermd tijdens het broedseizoen. Het betreft dan met name de actieve broedplaatsen en vaste verblijfplaatsen. Voor de meeste vogels loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Ffw. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Nesten van een aantal vogelsoorten zijn zelfs jaarrond beschermd. Het betreft hier over het algemeen soorten die het gehele jaar gebruikmaken van hun nest, of niet in staat zijn om een eigen nest te bouwen. Er worden hierin de navolgende vijf categorieën onderscheiden.

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruikmaken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Er is naast bovenstaande vier categorieën ook nog een vijfde categorie. Van deze soorten zijn de nesten jaarrond beschermd als er in de omgeving onvoldoende alternatieven zijn:

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Nesten van de huismus en gierzwaluw vallen beiden onder categorie 2.

2.3 Soortenstandaard

Voor de bedreigde plant- en diersoorten waarvoor vaak een ontheffing wordt aangevraagd, zijn soortenstandaarden opgesteld. Deze soortenstandaarden bevatten een aantal kenmerkende ecologische aspecten van de betrokken soort, evenals een set basis- of standaardmaatregelen, die een initiatiefnemer die een ruimtelijke ingreep overweegt waarbij een beschermde soort is betrokken, kan of moet nemen. Bij deze maatregelen staat grotendeels vast dat ze effectief zijn, maar waar dit nog niet onomwonden is vastgesteld, wordt dit vermeld. Afwijkingen van die basisset maatregelen zijn alleen toegestaan als de lokale situatie of populatie dat vereist. Dan zijn er dus maatwerkmaatregelen noodzakelijk. Voor de vleermuissoorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, rosse vleermuis en water-vleermuis en voor de huismus is een dergelijke standaard opgesteld.

De lokale situatie en het effect van de ruimtelijke ingreep op de betrokken beschermde plant- of diersoort zal altijd door een deskundige moeten worden beoordeeld om te zien of met de genoemde algemene maatregelen overtreding van de wet kan worden voorkomen. Als er, ondanks het treffen van de in de soortenstandaarden genoemde maatregelen, mogelijk toch verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet worden overtreden dan blijft een ontheffing nodig en moet er een ontheffingsaanvraag worden ingediend bij Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Kortom: de soortenstandaard geeft de basismaatregelen waarmee in normale gevallen een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet kan worden voorkomen dan wel negatieve effecten kunnen worden verminderd of de werkzaamheden slechts leiden tot tijdelijke verstoring. Indien met of zonder mitigerende maatregelen sprake is van tijdelijke verstoring, uitzonderlijke gevallen of niet bewezen methodieken moet een ontheffing ex artikel 75 Flora- en faunawet worden aangevraagd bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

2.4 Zorgplicht

Naast de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet is voor alle in het wild levende plant- en diersoorten de zorgplicht van toepassing. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. De zorg houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

3 Ecologie van soorten

3.1 Vleermuizen

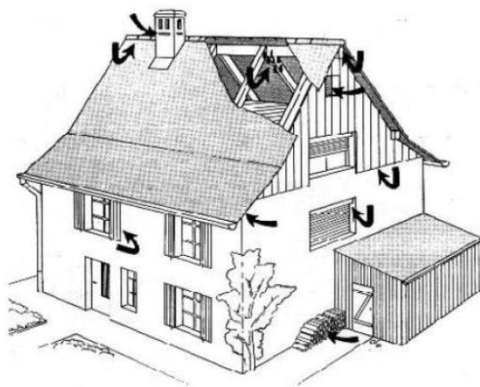
Elke vleermuissoort heeft een eigen specifiek scala aan eisen waaraan een leefgebied moet voldoen, om zich succesvol te kunnen handhaven. De verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden vormen hierin een centrale plaats. Deze worden hieronder besproken.

3.1.1 Verblijfplaats

Net als alle zoogdieren zoeken ook vleermuizen een beschermde ruimte op om te slapen, hun jongen te baren en groot te brengen. Dit is de zogenaamde vaste rust- en verblijfplaats. Vleermuizen bezitten door het jaar heen een groot scala aan verschillende soorten verblijfplaatsen om in bovengenoemde behoefte te voorzien. Er wordt voor deze diergroep in het algemeen onderscheid gemaakt tussen kraamverblijfplaatsen, zomerverblijfplaatsen, paarverblijfplaatsen en winterverblijfplaatsen. In de kraamverblijfplaats worden de jongen (één per vrouwtje) gebaard en gezoegd. In dergelijke verblijfplaatsen scholen meerdere vrouwtjes (met jongen) bij elkaar. De omvang van een dergelijke kolonie verschilt per locatie en per soort. Van de Gewone dwergvleermuis is bijvoorbeeld bekend dat zij groepen vormt van circa 50 tot 120 individuen. Bij de Laatvlieger zijn deze groepen geregeld kleiner: 10 tot 50 vrouwtjes.

In zomerverblijfplaatsen bevinden zich de volwassen mannetjes en vrouwtjes die zich niet voortplanten. Hier zijn altijd maar enkele vleermuizen aanwezig. In de paarverblijfplaatsen vindt de paring plaats. Mannetjes bezetten dan een verblijfplaats met daaromheen zijn territorium en proberen vrouwtjes hiernaartoe te lokken om te paren. In de winterverblijfplaats overwinteren de vleermuizen. Gewone dwergvleermuizen kunnen zowel in kleine als in grote groepen overwinteren. De watervleermuis overwintert weer in grotten of bunkers en andere soorten (bijvoorbeeld Rosse vleermuis) trekken weg uit Nederland naar warmere oorden.

Zowel de Gewone dwergvleermuis als de Laatvlieger hebben hun verblijfplaatsen in gebouwen. De Ruige dwergvleermuis kan van zowel boomholten als gebouwen gebruik maken. De Rosse vleermuis en Watervleermuis zijn echter boombewonende soorten. Onderstaande afbeelding toont de mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen rondom gebouwen.

Waar zitten vleermuizen in gebouwen:

- In de spouwmuur achter een spouwgat, rooster of ventilatievoeg (= verticale spleet in metselwerk)
- Op de kopgevel waar de dakpannen over de rand steken
- Achter de dakrand via een kier aan de onderzijde
- Onder het dak, tussen dak en dakbeschot
- Onder de dakpannen via een scheefliggende dakpan
- Achter gevelbeplating of -betimmering via een kier
- Achter een reclamebord tegen de gevel
- Achter een loszittende loodslab, bijvoorbeeld bij de schoorsteen of dakkapel
- In een schoorsteen achter een kier of rooster
- Achter luiken
- Achter of tussen de buitenzonwering
- In de balkonvloer (bij flats)

Verblijfplaatsen van vleermuizen in en om het huis.

Vleermuizen leven door het jaar heen in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen, maar ook in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen tijdens hetzelfde seizoen. Afhankelijk van soort en situatie is er sprake van een hoofdverblijfplaats met satellietverblijfplaatsen of van meer gelijkwaardige verblijfplaatsen. Zelfs kraamverblijfplaatsen kunnen van de ene op de andere dag verlaten zijn, waarbij de vrouwtjes hun jongen hangend aan de buik met zich meedragen. Tussen winterverblijfplaatsen wordt minder gewisseld. Bij de Gewone dwergvleermuis liggen alle verblijfplaatsen binnen een straal van 20 km bijeen. Bij grotere vleermuissoorten als de Laatvlieger of de Rosse vleermuis is dit gebied vele malen groter.

3.1.2 *Vliegroutes*

Vanuit hun verblijfplaatsen moeten de vleermuizen hun weg kunnen vinden op zoek naar voedsel. Met behulp van hun sonar moeten ze wegwijs worden in de omgeving tussen verblijfplaats en foerageergebied. Vleermuizen gebruiken hiervoor vaak een vaste route naar het foerageergebied. Lijnvormige elementen als een bomenrij of watergang met opgaande begroeiing is hierbij vaak belangrijk voor hun oriëntatie.

3.1.3 *Foerageergebied*

Voor het vinden van voedsel heeft elke vleermuissoort zich op enige wijze gespecialiseerd. Een overeenkomst is dat ze allen beschutting van wind zoeken. Enerzijds om energie te besparen, anderzijds vanwege de hoeveelheid insecten. De Gewone dwergvleermuis foerageert bijvoorbeeld vooral in open ruimtes in bosachtig gebied of langs wind beschutte, lijnvormige elementen, zoals bomenrijen of watergangen. De Laatvlieger foerageert ten opzichte van de Gewone dwergvleermuis in dezelfde soort gebieden maar dan hoger in de lucht en zolang de wind het toe laat boven opener terrein. De Watervleermuis foerageert enkel boven open water.

3.1.4 *Jaarcyclus vleermuizen*

Vleermuizen gebruiken dus een netwerk van deelleefgebieden met verschillende functies. De in Nederland meest voorkomende soorten volgen daarbij een duidelijke seizoenscyclus: beginnend bij winterslaap, achtereenvolgens migratie, kraamperiode, balts- of paartijd, trek en tenslotte weer winterslaap. zie onderstaand tijdschema.

	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Activiteit	Winterslaap			Migratie	Kraamtijd			Paartijd / Migratie			Winterslaap	
Functie	Winterverblijfplaats			Tussen-verblijf	Kraamverblijfplaats / Zomerverblijfplaats			Paarverblijfplaats			Winterverblijfplaats	

Jaarcyclus van vleermuizen

3.2 Huismus

Huismussen zijn sterk geassocieerd met mensen. De nestplaats is in de regel gebonden aan bebouwing. Voor zijn voedsel is de huismus sterk afhankelijk van wat de mens hem al dan niet bewust biedt. Deze voedselbron moet continu aanwezig zijn.

Huismussen zijn uitgesproken standvogels, die zich meestal niet meer dan enkele honderden meters van de broedplaats verwijderen. In het broedseizoen blijven ze dichterbij de broedplaats. Huismussen zijn sociale dieren: broeden, foerageren, balt-sen, stofbaden nemen, slapen en uitzwermen na de broedperiode zijn allemaal activiteiten die in groepsverband plaatsvinden.

Huismussen zijn in tegenstelling tot veel andere vogels 's ochtends rond zonsopkomst nog niet erg actief met zingen, wel 1-2 uur na zonsopkomst; aan het eind van de morgen neemt de zangactiviteit weer af. Op de gezamenlijke slaappleatsen en foerageerplaatsen wordt wel volop gekwetters en getijlt.

De broedtijd is meestal van begin april tot en met augustus, maar in maart kan er ook al gebroed worden. Meestal worden 2 tot 3 legsels grootgebracht. De nestbouw begint al in maart. Ook buiten de broedperiode wordt aan het nest gebouwd en wordt het nest ook gebruikt als slaappleats. Eén succesvol broedsel per seizoen is niet voldoende om de populatie in stand te houden, daarvoor zijn ook succesvolle vervolgleg-sels noodzakelijk. De broedduur bedraagt 12 tot 14 dagen en vervolgens vliegen de jongen na 14 tot 16 dagen uit en worden daarna nog 10 tot 14 dagen door hun ouders gevoed.

Huismussen zijn stapelvoedsel voor bijvoorbeeld sperwers. Meerdere succesvolle broedsels per jaar zijn ook om deze reden nodig om de huismuspopulatie in stand te houden. Plekken waar voedsel gezocht worden moeten, zeker in gebieden waar predatoren aanwezig zijn, in de directe omgeving van schuil- en vluchtmogelijkheden liggen.

3.3 Gierzwaluw

Gierzwaluwen zijn in West-Europa sterk geassocieerd met mensen. Het zijn door-gaans (semi-)koloniebroeders, afhankelijk van het aanbod van nestgelegenheid. Een groot aanbod leidt min of meer tot kolonievorming. Ze wonen met verschillende koppels samen en zijn heel plaatstrouw. Gierzwaluwen gebruiken vaak jaren achtereenvolgende nestplaatsen. De nestplaats is in de regel gebonden aan bebouwing.

Gierzwaluwen vormen een paar voor het leven. Ze ondernemen de trekreis en voedselvluchten gezamenlijk en slapen ook gezamenlijk. De gierzwaluw is een uitgesproken zomervogel en is vrijwel uitsluitend van april tot en met oktober in Nederland aanwezig, met de hoogste presentie in mei tot en met juli. De winter wordt in tropisch Afrika doorgebracht. Tweede helft april komen de eerste vogels aan. In de regel zijn dit mannetjes die al eerder hebben gebroed. Ze zijn zeer plaatstrouw of objecttrouw en bezetten het nest van het vorige jaar. Enkele dagen later komen ook de vrouwtjes aan. Dan komen de vogels aan die nog niet eerder gebroed hebben en tenslotte de

tweedejaarsvogels. Een kolonie gierzwaluwen bestaat dus niet alleen uit broedkoppels, maar ook uit ongepaarde vogels.

De broedtijd is van mei tot en met juli, hoogst incidenteel tot begin augustus, als het lang slecht weer was. Er wordt in Nederland één legsel per jaar geproduceerd, waarin 2 tot 3 witte eieren worden gelegd. De eieren worden van begin mei tot begin juli gelegd, met een piek in de tweede helft van mei en eerste helft juni. De spreiding in legbegin is echter groot; tussen de start van het eerste en laatste legsel kan binnen een broedseizoen meer dan een maand verstrijken. Ook jaarlijks is er een grootte variatie in het moment waarop begonnen wordt met het leggen van eieren: gemiddeld in de laatste week van mei, met een jaarlijkse variatie in dat gemiddelde van ongeveer tien dagen.

De broedduur is 18 - 22 dagen en de jongen vliegen gemiddeld na 40 tot 42 dagen uit, maar ook hier zit afhankelijk van de weersomstandigheden een grote spreiding in: 37 tot 56 dagen. Midden juli zijn doorgaans alle jongen uitgevlogen; bij een nat en koud voorjaar kan dit tot de eerste week van augustus doorlopen. Broedende vogels keren frequent terug naar hun nest om het broeden af te wisselen of de jongen te voeden. De broedende vogels brengen de nacht door op het nest.

Niet-broedende, nestzoekende vogels inspecteren in de vroege ochtend en avonden de kolonies. Ze doen dit vaak met veel kabaal en krijgen antwoord uit de bezette nesten. Hierbij zullen ze de nesten inprenten en als mogelijk een vrij gekomen plaats innemen. Ook kunnen ze om de nesten te verstoren zelfs hard tegen een nestplek aanvliegen, in Engeland noemen ze dit op deze manier verstoren "bouncen" (stuiteren, botsen) genoemd.

In perioden met veel regen en harde wind is het voedselaanbod (vliegende insecten) gering. De gierzwaluwen kunnen dan tijdelijk uitwijken naar andere delen van Europa waar het weer gunstiger is. Gierzwaluwen met jongen kunnen dan wel meer dan 1000 kilometer van hun nest verwijderd zijn en enkele dagen wegblijven. Hoewel de jongen zelf nog niet kunnen vliegen, zijn ze toch al aangepast aan het vliegend bestaan van hun ouders. Als ze enkele dagen geen voedsel krijgen daalt hun lichaamstemperatuur en raken in een soort van winterslaap. Pas als de ouders op het nest terugkeren en hun jongen verwarmen worden deze weer actief.

De gierzwaluw kan niet vanuit het nest opstijgen en moet zich eerst tot zo'n 3 meter naar beneden kunnen laten vallen om weg te kunnen vliegen. De vrije uitvliegbreedte moet ongeveer een meter zijn. Gierzwaluwen ziet men bijna uitsluitend in de vlucht. Dit is vooral opvallend als dichte troepen op zomeravonden luid gierend laag over daken en tussen huizen rondvliegen. Ze kunnen in de lucht paren en zelfs vliegend slapen! Tegen de avond verzamelen gierzwaluwen die geen nest hebben zich in groepen en stijgen dan tot een hoogte van drie tot vijf kilometer. Ze laten zich in een soort halfslaap meevoeren op thermiek en cirkelen langzaam naar beneden. Nietbroedende vogels trekken overdag weg naar gebieden in de omgeving waar op dat moment veel insecten te vinden zijn.

4 Onderzoekmethodiek

4.1 vleermuizen

In de periode van 15 mei tot en met 15 juli 2015 en van 15 augustus tot en met 30 september 2015 is het projectgebied onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen. Gezien de omvang van het projectgebied is het gebied in mei tot en met juli geïnventariseerd door twee ecologen en van augustus tot en met september door één ecooloog met kennis op het gebied van vleermuizen. De inventarisaties zijn uitgevoerd in de avond vanaf zonsondergang tot ongeveer 2 uur na zonsondergang, of van ongeveer 2 uur voor zonsopkomst tot zonsopkomst.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden volgens de richtlijnen zoals deze zijn verwoord in het Vleermuisprotocol 2013 (Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus et al. 2013).

Het onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen is uitgevoerd door middel van zichtwaarnemingen en onderzoek met een batdetector (Petterson, type D240X; Batlogger M). Een batdetector is een apparaat dat de onhoorbare ultrasone geluiden van vleermuizen opvangt en vertaalt in voor mensen hoorbare geluiden. Door interpretaties van ritme, klank en hoogte van het door het apparaat uitgezonden geluid kunnen de meeste soorten vleermuizen worden onderscheiden en op naam worden gebracht. Met behulp van de D240X-batdetector kunnen vertraagde opnames worden gemaakt die eventueel achteraf geanalyseerd kunnen worden met behulp van het programma Batsound. De Batlogger M maakt automatisch opnames van vleermuisgeluiden en slaat deze op. Vervolgens kunnen de geluiden geanalyseerd worden in het programma Batexplorer. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen.

Weergegevens zijn geraadpleegd via de websites van het KNMI, Weer.nl en Buienradar.nl.

Vleermuisprotocol

Het vleermuisprotocol heeft tot doel het belang van de functies van gebieden voor soorten vleermuizen effectief en efficiënt vast te stellen voor de Flora- en faunawet. Het is een hulpmiddel voor deskundige vleermuisonderzoekers en de beoordelaars van vleermuisonderzoek om te bepalen wat een juridisch redelijke onderzoeksinspanning is voor een specifieke locatie. Het protocol bundelt daartoe de bestaande kennis over onder meer de beste veldcondities, de perioden voor onderzoek, het aantal en de duur van veldbezoek.

Het protocol is opgesteld om het onderzoek voor de Flora- en Faunawet optimaal te laten verlopen. Wanneer het protocol in essentie is gevolgd, bestaat grote mate van juridische zekerheid dat voldaan is aan een wettelijke en maatschappelijk verantwoorde inspanning om na te gaan of soorten en functies van gebieden in het geding zijn. In het bijzonder wanneer de aanwezigheid van gebiedsfuncties of soorten wordt uitgesloten zou een onderzoek volgens het protocol als juridisch voldoende moeten worden aangemerkt.

Status van het protocol

Het protocol voor het inventariseren van vleermuizen is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging, in overleg met de Dienst Landelijk Gebied en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). In expertmeetings zijn in 2008 de voorschriften ontwikkeld en op basis van toepassing gedurende het seizoen in 2008, 2009, 2010, 2011 en 2012 geëvalueerd. De bij het onderzoek gehanteerde versie is uitgebracht op 25 maart 2013. Dit is de meest recente versie van het protocol.

Volgens de GaN is het protocol gebaseerd op de meest recente wetenschappelijke inzichten, voldoet het aan de eisen die het bevoegd gezag stelt en biedt het een duidelijkheid over het begrip “gedegen onderzoek” uit de Flora- en faunawet. Het protocol wordt onder auspiciën van de Gegevensautoriteit Natuur aan de hand van opgedane ervaringen en nieuwe onderzoekskennis, bijvoorbeeld over het voorkomen van soorten, seizoensactiviteit of nieuw onderkende gebiedsfuncties, jaarlijks geëvalueerd en zo nodig geactualiseerd.

4.2 Huismus

Aanwezigheid van huismusnesten kan op verschillende manieren worden aangetoond. Er mag uit worden gegaan van een huismusnest bij de volgende waarnemingen:

- 1 Waarneming van nest of nestbouw
- 2 Bezoek van een huismus aan een potentiële nestplaats
- 3 Transport van voedsel of ontlastingspakketjes
- 4 Bedelende jongen in een nest
- 5 Van 10 maart tot 20 juni een zingend mannetje
- 6 Van 10 maart tot 20 juni aanwezigheid van een paartje
- 7 Van 10 maart tot 20 juni baltsgedrag

De laatste drie type waarnemingen zijn het makkelijkst te doen. Nadeel is wel dat de precieze nestlocatie dan nog niet geheel duidelijk is. Als het mogelijk is, dient gewacht te worden tot een huismus een potentiële nestplaats echt bezoekt (bijvoorbeeld in nestkast vliegen, of onder dakrand kruipen). De laatste drie type waarnemingen dienen onder de juiste onderzoeksomstandigheden uit te worden gevoerd. Droog, weinig wind, in de ochtend vanaf 1 à 2 uur na zonsopkomst op geluidsluwe momenten.

Om afwezigheid van de huismus met voldoende zekerheid vast te stellen, dienen twee inventarisatierondes in de periode van 1 april tot en met 15 mei te worden uitgevoerd met een tussenperiode van minimaal tien dagen.

4.3 Gierzwaluw

Het onderzoek om aanwezigheid van nesten van gierzwaluwen aan te tonen moet op basis van een territoriumkartering vanaf eind april tot en met half juli worden uitgevoerd. De datumgrenzen zijn 15 mei tot en met 15 juli, maar de meest geschikte periode is 1 juni-15 juli. Daarvoor zijn niet alle broedvogels aanwezig, daarna vliegen de jongen al uit. Het tijdstip van inventarisatie is de gehele dag, bij voorkeur van 21:00 uur tot 22:30 uur.

Gezien de grootte van het projectgebied is ervoor gekozen om de locatie van de nesten te bepalen door middel van het waarnemen van in- en uitvliegende gierzwaluwen. Dergelijke nestentellingen leveren de beste resultaten op. Hierbij wordt 15 - 30 minuten gepost per strategisch gekozen plek, van waaruit verschillende potentiële nestlocaties overzien kunnen worden. Naast invliegende individuen worden ook laagvliegende vogels genoteerd. Deze vliegen met luidruchtige vluchten op dakgoot-, nok- en huishoogte.

Afwezigheid is voldoende aannemelijk gemaakt wanneer er geen waarnemingen zijn verricht die duiden op de aanwezigheid van een nest na:

- minimaal 3 inventarisatiemomenten met een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen;
- in de periode 1 juni tot en met 15 juli ;
- tussen 21:00 uur en 22:30 uur;
- tijdens de goede inventarisatieomstandigheden.

5 Resultaten

5.1 Vleermuizen

5.1.1 Onderzoeksomstandigheden

Het onderzoek naar vleermuizen is sterk gebonden aan goede klimatologische omstandigheden. Bij te veel wind (>3 - 4 Bft), te lage temperaturen (vanaf < 10 °C) of te grote neerslag (waterdruppeldiameter >0,5 mm (motregen)) zijn sommige soorten niet aanwezig of verminderd actief waardoor de waarnemingen onvolledig tot onvoldoende kunnen zijn. In onderstaande tabel zijn de weeromstandigheden ten tijde van het veldonderzoek weergegeven.

Datum	Zon op / onder	Tijd (start)	Tijd (eind)	Temperatuur °C	Wind Bft.	Onderzoeks- omstandigheden
08-06-2015	21:53 uur	21:50 uur	23:12 uur	11 - 10	2 – 3	goed
09-07-2015	05:28 uur	03:30 uur	05:15 uur	10 - 11	1 - 2	goed
19-08-2015	20:53 uur	22:15 uur	23:45 uur	16	2 – 3	goed
15-09-2015	19:55 uur	00:00 uur	02:00 uur	11 – 10	3 – 4	goed

5.1.2 Resultaten veldonderzoek

5.1.2.1 Resultaten kraamverblijfonderzoek

Op 8 juni 2015 zijn tijdens het veldbezoek drie verschillende soorten vleermuizen waargenomen. Het betreft de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*, eerste waarneming 22:13 uur), rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*, eerste waarneming 22:32 uur) en gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*, eerste waarneming 22:41 uur). In het projectgebied op de binnenplaats zijn twee zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Uit één zomerverblijfplaats is één individu gevlogen. De andere zomerverblijfplaats werd door vijf gewone dwergvleermuizen bezet (zie navolgende afbeelding). Op de binnenplaats werd ook lange tijd door een gewone dwergvleermuis gefoerageerd.

Ook ten zuiden van de zuidvleugel werd regelmatig en door maximaal twee gewone dwergvleermuizen gefoerageerd.

Enkele malen is ook ten zuiden van de zuidvleugel een gewone grootoorvleermuis waargenomen. Gezien het feit dat deze vleermuissoort op deze plek rond 22:40 uur, maar ook nog een half uur later eenmaal is waargenomen, wordt verwacht dat deze soort zo nu en dan op deze plek foerageert.

De rosse vleermuis is enkele malen boven het projectgebied waargenomen. Deze soort vliegt meerdere tientallen meters hoog op zoek naar voedsel en heeft daarom vrijwel geen relatie met het projectgebied.

Op 9 juli 2015 zijn wederom de gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis waargenomen. Om 04:40 uur is waargenomen dat een gewone dwergvleermuis invloog in de meest noordelijke verblijfplaats. Daarnaast werden door enkele gewone dwergvleermuizen wederom op de binnenplaats (één gewone dwergvleermuis van 04:13 uur tot 04:31 uur) en nu ook ten zuidoosten van de bebouwing gefoerageerd (twee gewone dwergvleermuizen). Een enkele keer is een rosse vleermuis hoog overgevlogen.

	Foeragerende gewone dwerg-vleermuis		Zomerverblijfplaats gewone dwerg-vleermuis
	Foeragerende gewone grootoor-vleermuis		Projectgebied

5.1.2.2 Resultaten paarverblijfonderzoek

Op 19 augustus 2015 zijn in en rond het projectgebied drie verschillende paarterritoria van de gewone dwergvleermuis vastgesteld (zie navolgende afbeelding). Het mannetje van het territorium ten oosten van het projectgebied was reeds actief bij de start van het veldbezoek. Vanaf 23:00 uur werd ook wat verder van het projectgebied naar paarterritoria gezocht. Toen is ook een paarterritorium ten noorden van het projectgebied aan de andere kant van het Raadhuisplein vastgesteld. Pas vanaf 23:20 uur werd voor het eerst het mannetje van het territorium ten zuiden van het projectgebied actief met het roepen van werfroepjes. Tot die tijd was het volledig stil op deze locatie.

Op 15 september 2015 zijn geen van de eerder aangetroffen territoriaal roepende mannetjes opnieuw waargenomen. In en direct rond het projectgebied zijn geen werfroepjes van de gewone dwergvleermuis waargenomen. Wel is gedurende de avond vastgesteld dat ten westen van het projectgebied rond enkele bomen door een gewone dwergvleermuis werd gevoerageerd.

	Paarterritorium gewone dwerg- vleermuis		Projectgebied
	Foerageergebied gewone dwerg- vleermuis		

5.1.2.3 Resultaten winterverblijfonderzoek

In de winter gebruikt de gewone dwergvleermuis zowel massawinterverblijfplaatsen als kleinere meer solitaire winterverblijfplaatsen. Massawinterverblijfplaatsen worden aangetroffen in grote gebouwen die goed geïsoleerd zijn en toegang bieden tot grote geschikte ruimtes. Zulke verblijfplaatsen hoeven niet per se in een groene omgeving te liggen. Gezien de grootte van de bebouwing binnen het projectgebied kan de aanwezigheid van een massawinterverblijfplaats op voorhand niet worden uitgesloten. Derhalve heeft op 19 augustus 2015 veldonderzoek plaatsgevonden naar zwermgedrag bij een massawinterverblijfplaats. Tijdens dit veldonderzoek is tot 23:45 uur geen enkele aanwijzing gevonden dat wijst op zwermgedrag rond de bebouwing of in de binnentuin. Op deze avond zijn enkel drie paarterritoria van de gewone dwergvleermuis waargenomen. Aanwezigheid van een massawinterverblijfplaats in het plangebied is daarmee uitgesloten.

Zomerverblijfplaatsen worden vaak ook gebruikt als solitaire winterverblijfplaatsen. Derhalve wordt in dit geval ervan uitgegaan dat in het projectgebied ook twee kleine winterverblijfplaatsen aanwezig zijn.

5.1.2.4 Essentiële elementen in projectgebied

In het projectgebied zijn twee zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aanwezig. Dit zijn essentiële elementen om de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis in de omgeving van het projectgebied te waarborgen.

In en rond het projectgebied wordt ook door hoogstens enkele gewone dwergvleermuizen gefoerageerd. Kolonies van gewone dwergvleermuizen bestaan uit meerdere tientallen dieren, waardoor het projectgebied hoogstens aan enkele procenten van de kolonie voedsel kan bieden. Derhalve is van een essentieel foerageergebied in en direct rond het projectgebied geen sprake. Dit geldt ook voor de vastgestelde foeragerende gewone grootoorvleermuis.

Rond het projectgebied zijn drie paarterritoria van de gewone dwergvleermuis aanwezig. Twee daarvan komen erg dicht bij het projectgebied. De werfroepende gewone dwergvleermuizen zijn niet structureel in het projectgebied waargenomen. Daarom wordt ervan uitgegaan dat de territoria niet tot in het projectgebied reiken en de bijbehorende paarverblijfplaatsen niet in het projectgebied gelegen zijn. Essentiële elementen voor de paarperiode zijn in het projectgebied niet aanwezig.

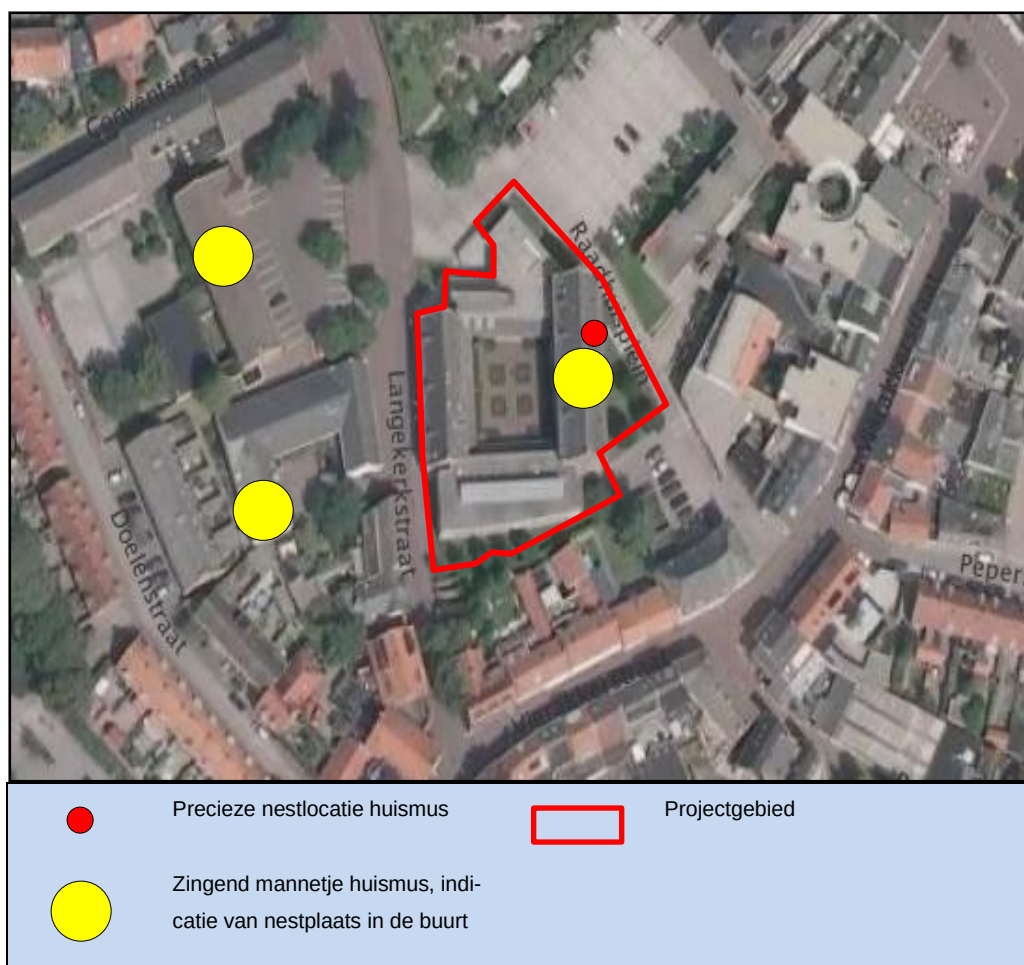
5.2 **Huismus**

Tijdens het veldbezoek van de quick scan flora en fauna (28 april 2015) is reeds een nestplaats van de huismus aangetroffen. Er was toen één zingend mannetje aanwezig. Ook is waargenomen dat een vrouwtje onder een dakpan kroop en het nest bezocht. Vervolgens is het gehele projectgebied nog extra op de aanwezigheid van andere nestplaatsen van de huismus onderzocht. Deze zijn toen niet aangetroffen.

Vervolgens is nog een tweede veldbezoek uitgevoerd op 15 mei 2015. Tijdens dit veldbezoek zijn twee zingende mannetjes waargenomen. Een zingend mannetje is een indicatie voor een nestplaats in de buurt. Derhalve zijn in totaal twee nesten van de huismus in het projectgebied aanwezig.

Ook buiten het projectgebied zijn tijdens die veldbezoek nog twee zingende huismus-mannetjes aangetroffen. Zie navolgende afbeelding voor een overzicht van de waargenomen nestplaatsen van de huismus in en rond het projectgebied. Deze nestplaatsen zullen niet verstoord worden door de plannen.

Voor wat betreft de huismus zijn in het projectgebied twee essentiële elementen aanwezig. Een nestplaats is een essentieel element voor de huismus om de gunstige staat van instandhouding in de omgeving van het projectgebied te behouden.

5.3 Gierzwaluw

De veldbezoeken hebben plaatsgevonden op 8 juni, 6 juli en 16 juli 2015. Onderstaand overzicht geeft een overzicht van de veldbezoeken.

Datum	Tijd (start)	Tijd (eind)	Weersomstandigheden
08-06-2015	21:45 uur	22:30 uur	Goed (droog, weinig wind)
06-07-2015	20:30 uur	22:00 uur	Goed (droog, weinig wind)
16-07-2015	21:00 uur	22:15 uur	Goed (droog, weinig wind)

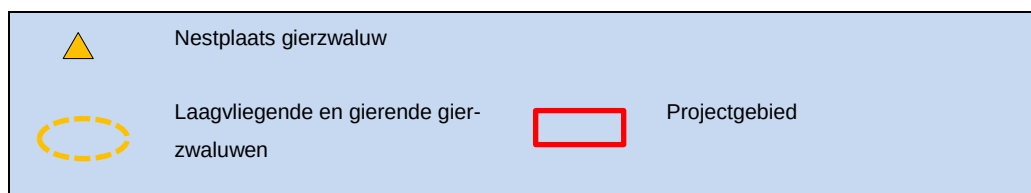
Op 8 juni 2015 is één gierzwaluw in de bebouwing binnen het projectgebied ingevlogen (zie navolgende afbeelding). Ook werd een laagvliegende en luid roepende gierzwaluw ten oosten van het projectgebied waargenomen. Een relatie met de bebouwing binnen het projectgebied was echter niet aanwezig.

Op 6 juli 2015 zijn in dezelfde nestplaats wederom twee gierzwaluwen ingevlogen. Daarnaast is een aantal keren een groepje van drie individuen gierend over de bebouwing binnen het projectgebied gevlogen. Hoog boven het projectgebied vloog vrijwel constant een grote groep van minimaal 20 gierzwaluwen.

Op 16 juli 2015 zijn geen invliegende gierzwaluwen waargenomen. Ook de laagvliegende en gierende gierzwaluwen in de buurt van het projectgebied hadden geen relatie met de bebouwing binnen het projectgebied. Hoog boven het projectgebied en

rond de kerk ten noorden van het projectgebied vlogen maximaal 30 gierzwaluwen rond.

De Soortenstandaard Gierzwaluw schrijft voor dat een schatting van het aantal nestplaatsen gemaakt dient te worden door het maximaal aantal laagvliegende en gierende individuen door 1,5 te delen. Omdat maximaal drie gierzwaluwen gierend over het plangebied zijn waargenomen wordt in het projectgebied uitgegaan van maximaal twee gierzwaluwnesten. De locatie van één van deze nesten is ook daadwerkelijk vastgesteld. De twee nesten in het projectgebied vormen essentiële elementen om de gunstige staat van instandhouding van de gierzwaluw in de omgeving van het projectgebied te behouden.

5.4 Overige soorten

Tijdens meerdere veldbezoeken voor vleermuizen en gierzwaluw (8 juni, 9 juli en 16 juli 2015) zijn ook maximaal drie ransuilen waargenomen. Deze uilen hebben een roestplaats (vaste rustplaats) in een boom ten westen van het projectgebied. Ook is één van deze uilen over het projectgebied gevlogen en op de bebouwing binnen het projectgebied gaan zitten. Binnen het projectgebied zijn geen roestplaatsen gevonden. Een ransuil broedt over het algemeen in oude nesten van kraaiachtigen in boomenrijk landelijk gebied. In en direct rond het projectgebied zijn geen oude nesten van

kraaiachtigen aangetroffen. Ook ligt het projectgebied niet in bomenrijk landelijk gebied. Een nest van een ransuil is derhalve niet in het projectgebied aanwezig. Ook is het projectgebied geen geschikt jachtgebied. De ransuil jaagt op muizen. De vegetatie in het projectgebied wordt goed onderhouden. Hierdoor is voor muizen weinig voedsel voorhanden. Daarom vormt het projectgebied geen geschikt leefgebied voor muizen.

In het projectgebied zijn geen essentiële elementen aanwezig voor de ransuil. De gunstige staat van instandhouding van de ransuil in de omgeving van het projectgebied wordt door de geplande ruimtelijke ingrepen niet negatief beïnvloed.

6 Conclusie en advies

6.1 Ontheffing Flora- en faunawet

Uit het nader onderzoek in het projectgebied blijkt dat voor de gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw nest- en verblijfplaatsen in de bebouwing aanwezig zijn. Dit zijn essentiële elementen om de gunstige staat van instandhouding van deze soorten in de omgeving van het projectgebied te behouden.

Met de plannen worden over de gehele lengte van de daken van de west- en oostvleugel nieuwe dakkapellen geplaatst. Hierdoor gaan de twee nestplaatsen van de huismus verloren. De zuidgevel zal in zijn geheel gesloopt worden. Daarnaast vindt algemene renovatie plaats (bijv. het vervangen van kapotte dakpannen). Uitgaande van het worst case-scenario gaan hiermee de verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de nestplaatsen van de gierzwaluw verloren. Om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen dient een ontheffing Flora- en faunawet aangevraagd te worden en moeten mitigerende maatregelen getroffen worden. Met de mitigerende maatregelen dient te worden gewaarborgd dat voor, tijdens en na de sloop/nieuwbouw/renovatie voldoende alternatieve nest- en verblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw aanwezig zijn, zodat de gunstige staat van instandhouding van deze drie soorten niet negatief wordt beïnvloed door de geplande ruimtelijke ontwikkeling.

6.2 Projectplan

Voor de aanvraag ontheffing Flora- en faunawet dient een projectplan te worden opgesteld. Hierin wordt een volledig plan opgesteld om de negatieve beïnvloeding van de gunstige staat van instandhouding van de drie strikt beschermde soorten te voorkomen. Zaken als wat de geplande ruimtelijke ingrepen concreet behelzen, hoe het ecologisch onderzoek is uitgevoerd en waar, hoe en wanneer de tijdelijke en permanente voorzieningen worden geplaatst komen dan aan bod. De aanvraag ontheffing Flora- en faunawet wordt vervolgens ingediend bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). De RVO zal dan beoordelen of aan alle eisen wordt voldaan. Als dit zo is wordt vervolgens de ontheffing verleend en kan gestart worden met de geplande werkzaamheden.

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

Dietz, C. Von Helversen, O. en Nill, D. 2011. Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. 2014. Soortenstandaard Gewone dwerg-vleermuis, versie 1.1. Zwolle.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. 2014. Soortenstandaard Gierzwaluw, versie 1.1. Zwolle.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. 2014. Soortenstandaard Huismus, versie 1.1. Zwolle.

SAB. 2015. Quick scan flora en fauna Stadhues, Huissen. Projectnummer 150140. SAB, Arnhem.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur, Vleermuisprotocol 2013, 25 maart 2013. www.gegevensautoriteit-natuur.nl en www.netwerkgroenebureaus.nl.

Websites:

- www.buienradar.nl
- www.knmi.nl
- www.rvo.nl
- www.telmee.nl
- www.vleermuis.net
- www.vleermuizenindestad.nl
- www.zoogdiervereniging.nl

3 - Aanvulling ontbrekende gegevens Flora- en faunawet voor omgevingsvergunning Stadhues te Huissen

SAB • Arnhem

bezoekadres
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem

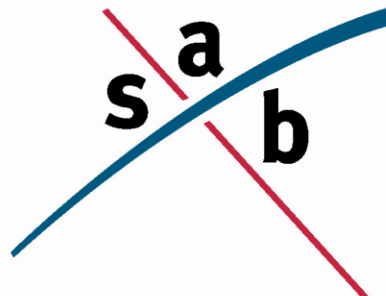
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam

SAB • Eindhoven

memo

aan: Gemeente Lingewaard

van: SAB

ons kenmerk: FRAN/GEST/150140

datum: 24 september 2015

betreft: aanvulling ontbrekende gegevens Flora- en faunawet voor omgevingsvergunning
Stadhues te Huissen

AANLEIDING

De heer Bijker heeft SAB opdracht gegeven tot het aanvullen van ontbrekende gegevens aangaande de aanvraag voor een omgevingsvergunning voor een project in het Stadhues te Huissen. De gegevens dienen als aanvraag voor een ontheffing Flora- en faunawet bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Dit om voor de omgevingsvergunning de haalbaarheid van het project aan te tonen in het licht van de Flora- en faunawet en hiervoor een verklaring van geen bedenkingen te ontvangen. In dit memo en aanvullende documenten bieden wij u deze ontbrekende gegevens aan.

ONTBREKENDE GEGEVENS

In de brief van de Omgevingsdienst Regio Arnhem van 12 juni 2015 met kenmerk 1952747 is aangegeven welke gegevens ontbreken. Het betreft de volgende zaken:

- 1 *Een beschrijving van de handelingen die uitgevoerd zullen worden;*

Voor deze beschrijving verwijzen we u naar het meegeleverde projectplan paragraaf 2.1 en 2.2.

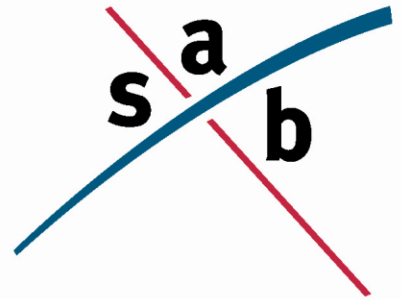
- 2 *Het doel en belang van de handelingen die zullen plaatsvinden;*

Het woonzorgcentrum Sancta Maria aan de Helmichstraat 22 te Huissen wordt gesloopt en opnieuw gebouwd. In directe samenhang met deze ontwikkeling is het doel van de handeling om in het voormalige gemeentekantoor aan het Raadhuisplein 1 te Huissen te voorzien in de tijdelijke huisvesting van de huidige bewoners. De intentie is om de bewoners vanaf begin 2016 voor een periode van circa 2 tot 2,5 jaar te huisvesten op deze locatie. Daarnaast bestaat het voornemen om in een deel van de bebouwing een bibliotheek te realiseren.

Voor een uitgebreide beschrijving van het belang van deze handelingen verwijzen we u naar punt 6 en 7 van deze brief.

- 3 *Voor welke beschermde soorten wordt een omgevingsvergunning aangevraagd?*

De omgevingsvergunning wordt voor de volgende drie soorten aangevraagd:

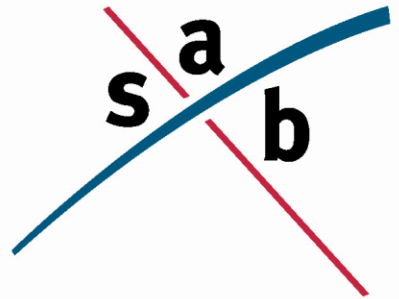

- Gewone dwergvleermuis, *Pipistrellus pipistrellus*;
 - Huismus, *Passer domesticus*;
 - Gierzwaluw, *Apus apus*.
- 4 *Voor welke verbodsbepaling uit de Flora- en faunawet wordt de vergunning aangevraagd?*
De vergunning wordt aangevraagd voor de verbodsbepaling uit artikel 11. Voor een uitgebreide uiteenzetting van het aanvragen voor verbodsbepalingen verwijzen we u naar hoofdstuk 3 uit het projectplan.
- 5 *Lever een activiteitenplan aan met verschillende onderdelen en gegevens;*
Het bijgeleverde projectplan met bijbehorende bijlagen dient als activiteitenplan waarin alle in de brief van de Omgevingsdienst Regio Arnhem genoemde onderdelen zijn opgenomen.
- 6 *De handeling heeft gevolgen voor vogels. Geef een onderbouwing van een door de Vogelrichtlijn erkend belang;*
Erkende belangen vanuit de vogelrichtlijn zijn:
- In het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid;
 - In het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
 - Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren;
 - Ter bescherming van flora en fauna.

In dit geval wordt aangevraagd voor het belang van de volksgezondheid. Zorgcentrum Sancta Maria biedt onderdak en zorg aan burgers met een hoge leeftijd die vanwege ouderdom niet meer zelfstandig kunnen wonen. In het kader van de gezondheid van ouderen zijn dergelijke zorgcentra essentieel. Omdat deze ouderen niet meer in staat zijn voor zichzelf te zorgen, zal zonder voldoende zorg de gezondheid van deze mensen dalen. Moderne zorg is belangrijk om de geestelijke en lichamelijke gezondheid van deze ouderen zo hoog mogelijk te houden. Hier hoort een gebouw bij met moderne voorzieningen. Het huidige pand van Zorgcentrum Sancta Maria voldoet niet meer aan de huidige normen. Vanuit de gezondheid van de ouderen in Huissen is het daarom van belang om het huidige gebouw te slopen en een nieuw gebouw hiervoor terug te bouwen die wel voldoet aan alle geldende normen.

In de periode tussen het slopen van het huidige Sancta Maria en de oplevering van het nieuwe Sancta Maria moeten de huidige bewoners verhuizen naar een andere locatie. Gezien het tijdelijke karakter van deze verhuizing heeft een leegstaand gebouw met de juiste voorzieningen een sterke voorkeur. Het voormalig gemeentehuis van Huissen staat op dit moment leeg (en wordt deels bewoond door antikraakbewoners) en kan relatief gemakkelijk omgebouwd worden tot een tijdelijk zorgcentrum. Om voldoende capaciteit en comfort te bieden is het plaatsen van dakkapellen op het dak van de oost- en westvleugel noodzakelijk. Ook dienen renovatiewerkzaamheden plaats te vinden ten behoeve van de geldende normen voor ouderenzorg. Door deze noodzakelijke maatregelen is het niet te voorkomen dat verblijfplaatsen en nesten van de gewone dwergvleermuis (zie punt 7), huismus en gierzwaluw worden verstoord. Gezien het belang van de volksgezondheid is een dergelijke verstoring niet te voorkomen en derhalve, indien in bezit van een ontheffing Flora- en faunawet, toegestaan.

- 7 *De handeling heeft gevolgen voor een soort uit bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Geef een onderbouwing van een door de Habitatrichtlijn erkend belang;*

Erkende belangen vanuit de Habitatrichtlijn zijn:

- In het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid;
- In het geval van een dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- Ter bescherming van flora en fauna.

Naast het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid (zie punt 6) kan in het geval van de gewone dwergvleermuis ook aangevraagd worden vanwege een dwingende reden van groot openbaar belang. Hier is in dit geval sprake van. Volgens het Juridisch Kader van Soortenstandaarden is woningnood een vorm van dwingende reden van groot openbaar belang. In dit geval is sprake van tijdelijke woningnood onder zorgbehoevende ouderen in de gemeente Lingewaard. Vanwege de sloop en nieuwbouw van Zorgcentrum Sancta Maria moeten de huidige bewoners tijdelijk elders worden gevestigd. Dit vormt een probleem aangezien in de directe omgeving niet zomaar vijftig plaatsen vrij zijn in andere zorgcentra. Daarom is een acute woningnood van zorgbehoevende ouderen ontstaan. Door dit project met voorgenomen ruimtelijke ingrepen zal deze woningnood worden opgelost. Gezien deze dwingende reden van groot openbaar belang is verstoring van de gewone dwergvleermuis niet te voorkomen en derhalve, indien in bezit van een ontheffing Flora- en faunawet, toegestaan.

Met de informatie uit dit memo en het bijbehorende projectplan met bijlagen wordt voldaan aan alle genoemde punten uit de brief van de Omgevingsdienst Regio Arnhem. Mochten toch nog vragen of opmerkingen zijn dan kunt u contact opnemen met René van Gestel, telefoonnummer 0263576911. U kunt ook e-mailen naar rene.vangestel@sab.nl.

4 - Werkprotocol ecologische begeleiding Stadhues te Huissen

SAB • Arnhem

bezoekadres
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem

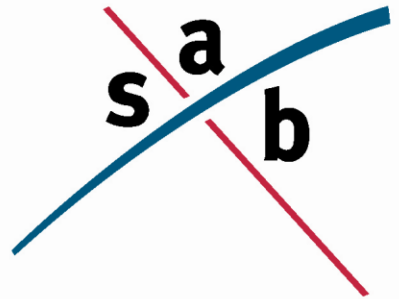
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam

SAB • Eindhoven

memo

aan: Gemeente Lingewaard

van: SAB

ons kenmerk: FRAN/GEST/150140

datum: 7 maart 2016

betreft: werkprotocol ecologische begeleiding Stadhues te Huissen

AANLEIDING

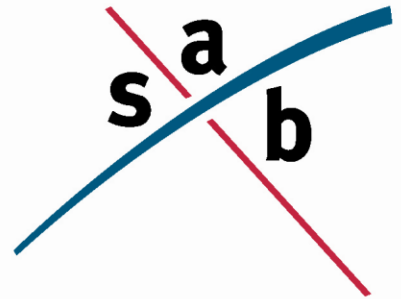
Aan het voormalige gemeentehuis te Huissen (Stadhues) gaan ruimtelijke ingrepen plaatsvinden. De zuid-vleugel zal geamoveerd worden. Hiervoor in de plaats zal een nieuwe vleugel met appartementen gerealiseerd worden. De overige vleugels zullen gerenoveerd worden, waarbij grotere dakkapellen geplaatst zullen worden.

Voor deze ruimtelijke ontwikkeling heeft SAB ecologisch onderzoek verricht. Uit dit onderzoek blijkt dat in de bebouwing twee zomer/winterverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis, twee nestplaatsen van de gierzwaluw en twee nestplaatsen van de huismus aanwezig zijn. Deze soorten zijn strikt beschermd volgens de Flora- en faunawet. De geplande werkzaamheden mogen enkel met een ontheffing Flora- en faunawet en bijbehorende mitigerende maatregelen (maatregelen waardoor verstoring van de betreffende soorten wordt verzacht) worden uitgevoerd. De ontheffing is inmiddels verleend. In de ontheffing zijn een aantal voorwaarden opgenomen. Zo dient een ecologisch werkprotocol opgesteld te worden waarin stapsgewijs uiteen is gezet hoe de werkzaamheden in relatie tot de strikt beschermde soorten en mitigerende maatregelen dienen te worden uitgevoerd. Voorliggend ecologisch werkprotocol voorziet in deze uiteenzetting van de werkzaamheden.

WERKWIJZE

In dit protocol zijn een tweetal algemene voorwaarden opgenomen die voor alle werkzaamheden in het plangebied gelden. Vervolgens zijn specifieke activiteiten opgenomen. Bij deze activiteiten gelden specifieke voorwaarden, die niet voor de andere activiteiten hoeven te gelden (als dit wel zo is, staat het vermeld). Ook is uitgelegd hoe de bouwwerkzaamheden uitgevoerd moeten worden, zodat de mitigerende maatregelen goed worden uitgevoerd. Bij de volgende bouwwerkzaamheden gelden aanvullende voorwaarden en specifieke protocollen:

- Ongeschikt maken bebouwing huismus en gierzwaluw;
- Ongeschikt maken bebouwing gewone dwergvleermuis;

- Werkzaamheden aan het dak;
- Renovatiewerkzaamheden oostvleugel;
- Bouwwerkzaamheden zuidvleugel.

Indien niet aan alle voorwaarden en protocollen wordt voldaan, is mogelijk sprake van een overtreding van de Flora- en faunawet.

WETTELIJK KADER

Soortenbescherming

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijke leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

Deze bescherming is als volgt in de Flora- en faunawet opgenomen:

- het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (artikel 8);
- het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9), opzettelijk te verontrusten (artikel 10) en hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11);
- het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheems diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen (artikel 12).

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed.

Kortweg kunnen drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

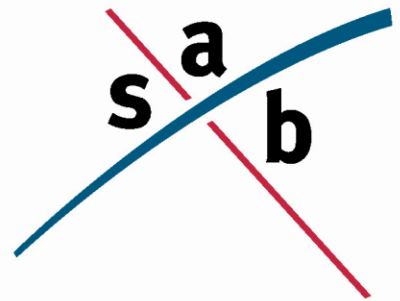
1 beschermingscategorie 1 (ook wel tabel 1-soorten):

Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde diersoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd, die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast;

2 beschermingscategorie 2 (ook wel tabel 2-soorten):

Voor beschermde soorten die minder algemeen zijn en extra aandacht verdienen, kan een vrijstelling (behalve voor het opzettelijk verontrusten) verkregen worden als de initiatiefnemer een goedgekeurde gedragscode heeft. Indien dit niet het geval is dient voor deze categorie een ontheffing aangevraagd te worden.

Als wordt gehandeld volgens een goedgekeurde gedragscode geldt deze, naast de bovengenoemde soorten, ook voor vogels. In zo'n gedragscode worden gedragslijnen aangegeven die men volgt om het schade van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Ontheffing is, als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, voor deze soorten alleen nog nodig als werkzaamheden afwijkend van de gedragscode worden uitgevoerd;

3 beschermingscategorie 3 (ook wel tabel 3-soorten):

Voor ongeveer honderd zeldzame soorten geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Ontheffingen voor deze groep soorten worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingrepen vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dienen plaats te vinden en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Deze uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Voor aantastingen van verblijfplaatsen en belangrijke (onderdelen) van leefgebieden van meer strikt beschermde soorten, is ontheffing ex. Artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig van het ministerie van Economische Zaken.

Zorgplicht

Verder geldt altijd artikel 2 van de Flora- en faunawet, een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende planten en dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat voorafgaand aan sloop-, grond-, of bouwwerkzaamheden wordt gecontroleerd of dat negatieve gevolgen voor aanwezige soorten kunnen worden voorkomen door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

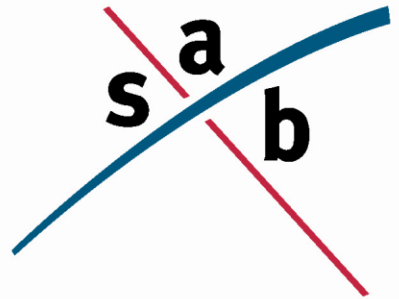
LIGGING PLANGEBIED EN NEST- EN VERBLIJFPLAATSEN

De ligging van het plangebied en de nest- en verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis, gierzwaluw en huismus zijn aangegeven in bijgevoegde bijlage V uit de ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet.

PLANNING WERKZAAMHEDEN

Als de werkzaamheden aan een bepaalde periode in het jaar verbonden zijn, is dit in onderstaande tabel weergegeven. In de specifieke protocollen is vermeld, welke onderdelen bij deze werkzaamheden horen.

2016	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Ongeslacht maken bebouwing huismus en gierzwaluw												
Ongeslacht maken bebouwing gewone dwergvleermuis												
Werkzaamheden aan het dak												
Renovatiwerkzaamheden oostvleugel												
Bouwwerkzaamheden zuidvleugel												

ALGEMENE VOORWAARDEN

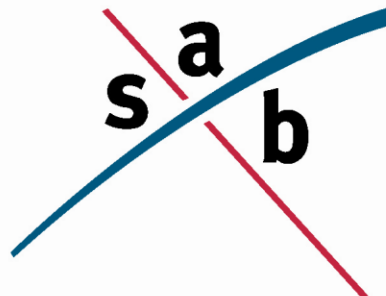
Navolgende voorwaarden gelden voor alle ruimtelijke ingrepen die in het plangebied uitgevoerd gaan worden.

- Met het uitvoeren van de werkzaamheden mogen geen broedende vogels verstoord worden. Vogels broeden over het algemeen in de periode van half maart tot half augustus. De werkzaamheden vinden daarom plaats in de algemene broedperiode. Om dan uit te sluiten dat broedende vogels verstoord worden door de werkzaamheden, dient kort hiervoor een broedvogelcontrole uit te worden gevoerd. Als hieruit blijkt dat met de werkzaamheden broedende vogels verstoord gaan worden, dient in overleg met een ecooloog met kennis van vogels naar een oplossing te worden gezocht.
- Met alle planten en dieren moet zo zorgvuldig mogelijk worden omgegaan. Als de kans reëel is dat met machines tijdens de werkzaamheden bomen kunnen worden geraakt, moeten deze met planken beschermd worden. Ook dieren moeten altijd de kans krijgen om het bouwterrein weer te kunnen verlaten. Als ze dit niet uit zichzelf doen, moeten ze voorzichtig worden opgepakt en buiten het plangebied in het groen worden teruggeplaatst.

ONGESCHIKT MAKEN BEBOUWING HUISMUS EN GIERZWALUW

Specifieke voorwaarden

- Voordat de nestplaatsen van de huismus en gierzwaluw ongeschikt worden gemaakt, dienen vervangende kasten in de omgeving opgehangen te zijn. Er moet rekening gehouden worden met de gewenningsperiode (periode dat een soort aan de vervangende kasten kan wennen) van 3 maanden voor de huismus. Bij vervangende nestkasten voor de gierzwaluw dienen geluidsinstallaties geplaatst te zijn. Deze moeten in de periode dat de gierzwaluw in Nederland arriveert (april) gierzwaluwgeluiden afspelen. Op deze manier wordt de kans vergroot dat de gierzwaluwnesten bezet worden.
- Het ongeschikt maken van de nestplaatsen van de huismus moet uitgevoerd worden buiten vorsperiodes en de broedperiode van de huismus. De broedperiode van de huismus loopt van maart tot en met september. Vanwege plaatselijke meteorologische omstandigheden (bijvoorbeeld een koud voorjaar) kan deze periode in de praktijk anders zijn. Een deskundige op het gebied van de huismus dient hier uitsluitsel over te geven;
- Het ongeschikt maken van de nestplaatsen van de gierzwaluw moet uitgevoerd worden buiten de broedperiode van de gierzwaluw. De broedperiode van de gierzwaluw loopt van half april tot en met augustus. Vanwege plaatselijke meteorologische omstandigheden kan deze periode in de praktijk anders zijn. Een deskundige op het gebied van de gierzwaluw dient hier uitsluitsel over te geven.

Werkprotocol

In onderstaand protocol staan stap voor stap de werkzaamheden die verricht moeten worden om de nestplaatsen van de huismus en gierzwaluw in de bebouwing binnen het plangebied ongeschikt te maken.

LET OP! Het onderzoeken van geschikte invliegopeningen voor de gewone dwergvleermuis, kunnen aansluitend plaatsvinden op navolgende activiteiten. De uitleg hierover staat in het volgende hoofdstuk.

Activiteit	uitvoerder
1. Een geschikte kraan wordt opgebouwd, zodat de nestplaatsen van de gierzwaluw en huismus goed bereikbaar zijn. Een goed voorbeeld is een Spierings kraan.	Aannemer of ecooloog
2. De oostkant van het dak (ook de kapellen op dit dak) van de oostvleugel wordt onderzocht op mogelijke aanwezigheid van huismussen met nestgedrag (nest bouwen, broeden, jongen voeren, etc.). Als een nestelende huismus aanwezig is, kunnen de werkzaamheden niet zomaar doorgaan. Misschien is dan sprake van een overtreding van de Flora- en faunawet. In overleg met een huismusdeskundige moet naar een oplossing gezocht worden.	Ecoloog
3. Als geen huismussen met nestgedrag aanwezig zijn, wordt gezocht naar geschikte invliegopeningen (opening die huismus gebruikt om zijn nestplaats te bereiken) voor de huismus. Deze worden dichtgemaakt met een duurzaam materiaal.	Ecoloog
4. Het dak van het uitstekende kapelletje aan de westgevel van de oostvleugel wordt onderzocht op aanwezigheid van gierzwaluwnesten en invliegopeningen.	Ecoloog
5. Alle invliegopeningen die leiden naar een gierzwaluwnest worden afgesloten.	Ecoloog

ONGESCHIKT MAKEN BEBOUWING GEWONE DWERGVLEERMUIS

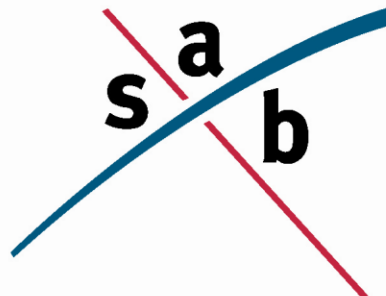
Specifieke voorwaarde

Voordat de vaste rust- en verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis ongeschikt worden gemaakt, dienen vervangende kasten in de omgeving opgehangen te zijn. Er moet rekening gehouden worden met de gewenningsperiode van 3 maanden waarin de gewone dwergvleermuis niet in winterrust is;

Werkprotocol

In onderstaand protocol staan stap voor stap de werkzaamheden die verricht moeten worden om de vaste rust- en verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis in de bebouwing binnen het plangebied ongeschikt te maken.

Activiteit	uitvoerder
6. Een geschikte kraan wordt opgebouwd, zodat de vaste rust- en verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis goed bereikbaar zijn. Een goed voorbeeld is een Spierings kraan.	Aannemer of ecooloog

7.	De westgevel van de oostvleugel van de bebouwing binnen het plangebied wordt onderzocht op aanwezigheid van invliegopeningen voor de gewone dwergvleermuis. Ook wordt gekeken naar hoe de gevel in elkaar zit. Zo wordt bijvoorbeeld gekeken of maar één spouwmuur aanwezig is, of deze is opgedeeld in verschillende delen.	Ecoloog
8.	Ter plekke wordt bepaald hoe het beste de gevel ongeschikt gemaakt kan worden voor de gewone dwergvleermuis.	Ecoloog
9.	Steigers worden tegen de gevel aangebouwd. Er wordt geen steigerdoek gehangen.	Aannemer
10.	De gevel wordt ongeschikt gemaakt voor de gewone dwergvleermuis. Afhankelijk van de manier waarop dit gebeurt, vindt dit de dag voor de start van de werkzaamheden tot meerdere dagen van te voren plaats.	Ecoloog
11.	Vooraf aan de start van de renovatie vindt een controle plaats, waarbij gekeken wordt of de gewone dwergvleermuis toch nog gebruik maakt van verblijfplaatsen in de gevel. Als dit zo is, moeten deze plekken later alsnog ongeschikt gemaakt worden, voordat met de renovatie wordt gestart.	Ecoloog

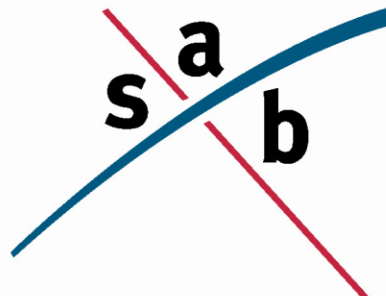
WERKZAAMHEDEN AAN DAK

Specifieke voorwaarde

Voordat met de ruimtelijke ingrepen aan het dak van de oostvleugel gestart mag worden dient het ongeschikt maken voor de huismus (zie stap 1, 2 en 3) uitgevoerd te zijn.

Werkprotocol

Activiteit	uitvoerder
12. De dakpannen worden in maximaal drie dagen van het dak verwijderd. Als dit langer duurt, maken huismussen mogelijk nesten in de nieuw ontstane kieren. Deze nesten zijn dan ook weer strikt beschermd volgens de Flora- en faunawet. Als dit gebeurt, moet contact opgenomen worden met een deskundige op gebied van de huismus.	Aannemer
13. Verbouwingswerkzaamheden, zoals het plaatsen van de dakkapellen, worden uitgevoerd.	Aannemer
14. Vogelschroot wordt aan de oostzijde van de oostvleugel op de derde panlat van onderen geplaatst, zodat de huismus genoeg ruimte heeft om onder het onderste deel van het dak te broeden.	Aannemer
15. De dakpannen worden zo snel als mogelijk weer teruggeplaatst, om ervoor te zorgen dat ook nu de huismus geen nest gaat maken onder de dakpannen, terwijl het werk nog niet klaar is. Als dit wel gebeurt, moet contact opgenomen worden met een deskundige op gebied van de huismus. Bij het plaatsen van de dakpannen worden op verschillende locaties (zie bijlage XI uit de ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet) minimaal 8 speciale gierzwaluwpannen geplaatst. Deze worden verspreid en niet tegen elkaar op het dak gelegd.	aannemer

RENOVATIEWERKZAAMHEDEN OOSTVLEUGEL

Specifieke voorwaarde

- De renovatiewerkzaamheden aan deze vleugel mogen pas starten nadat deze ongeschikt is gemaakt voor de gewone dwergvleermuis, stap 6 tot en met 11;
- De aannemer en ecooloog die de gevel ongeschikt gemaakt heeft voor gewone dwergvleermuis, moet bepaald worden hoe de werkzaamheden aan de gevel van de oostvleugel uitgevoerd moeten worden.

Ecologisch werkprotocol

Activiteit	uitvoerder
16. Activiteiten hangen af van hoe de aannemer en ecooloog die de gevel ongeschikt heeft gemaakt afgesproken hebben om de werkzaamheden uit te voeren.	Aannemer en ecooloog

BOUWWERKZAAMHEDEN ZUIDVLEUGEL

In de zuidvleugel zijn geen huismussen, gierzwaluwen of gewone dwergvleermuizen gevonden. Wel moeten hier permanente vaste rust- en verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis in verwerkt worden.

Ecologisch werkprotocol

Activiteit	uitvoerder
17. Tijdens de bouw van de nieuwe zuidvleugel worden verschillende permanente voorzieningen voor de gewone dwergvleermuis ingebouwd. De globale locaties staan aangegeven in XI van de ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet. De precieze locaties staan ingetekend op de bestektekeningen.	Aannemer

5 - Projectplan ontheffing Flora- en faunawet

bijlage

Projectplan
Ruimtelijke ingrepen

Datum
25 februari 2013

1 Algemene informatie

Projectnaam	Stadhues, Huissen
Naam aanvrager	Gemeente Lingewaard, t.a.v. de heer Willem Bijker

2 Werkzaamheden en planning

2.1 Werkzaamheden

Kunt u het eindbeeld van het plangebied schetsen na de werkzaamheden?

Geef hierbij ook aan welke onderdelen van de inrichting van het plangebied niet wijzigen.

De bebouwing binnen het projectgebied is een voormalig gemeentehuis met hieraan verbonden een kapel, bestaande uit vier vleugels en een binnentuin. In bijlage I is een impressie gemaakt van de huidige situatie van het projectgebied. Bijlage II omvat alle vergunningstekeningen van de huidige situatie en bijlage III de vergunningstekeningen van de nieuwe situatie.

Uit de nieuwe bouwtekeningen wordt duidelijk dat onderstaande punten de grootste veranderingen zullen zijn:

- de zuidvleugel zal in zijn geheel geamoveerd worden. Op hetzelfde bouwvlak zal nieuwe bebouwing gebouwd worden, die qua stijl beter bij de overige bebouwing past;
- over vrijwel de gehele breedte van de daken van de oost- en westvleugel zullen dakkapellen gerealiseerd worden.

Het is moeilijk te zeggen welke delen van de bebouwing binnen het projectgebied niet zullen wijzigen. Er zullen namelijk algemene renovatiewerkzaamheden uit worden gevoerd. Deze zijn op veel plekken noodzakelijk. Daarom wordt van het worst case-scenario uitgegaan dat het gehele gebouw onder handen wordt genomen. Het openbaar groen op zowel de binnentuin als op de buitenruimte blijft in zijn geheel behouden.

Het uiteindelijk eindbeeld zal zijn: een gerenoveerd klooster met een nieuwbouw vleugel die dienst gaat doen als tijdelijke huisvesting voor ouderen, waar een bibliotheek, sociaal culturele ruimtes en een kleinschalige horecafunctie in komt.

2.2 Werkwijze werkzaamheden

Welke werkzaamheden gaat u uitvoeren?

Beschrijf hierbij ook de methode die u gebruikt. Om te kunnen bepalen of er verbodsbepalingen worden overtreden, moet u uw werkzaamheden in voldoende detail uitwerken. Beschrijf uw voorgenomen werkzaamheden daarom zo concreet mogelijk.

- Ophangen tijdelijke nest- en verblijfkasten: In de bebouwing in het projectgebied zijn voor de gewone dwergvleermuis twee zomer/winterverblijfplaatsen en voor de huismus en gierzwaluw ieder twee nestplaatsen aangetroffen. Ter mitigatie worden hiervoor respectievelijk acht, vier en tien kasten opgehangen in de omgeving van het projectgebied.
- Ongeschikt maken verblijf- en nestplaatsen: Alvorens er zal worden gestart met de bouw- en renovatiewerkzaamheden, dienen de huidige verblijfplaatsen voor vleermuizen en de nestplaatsen voor zowel huismus als gierzwaluw ongeschikt te worden gemaakt. Voor de huismus en gierzwaluw betekent dit dat alle mogelijke invliegopeningen dichtgestopt moeten worden, zodat ze hun nestplaats niet meer kunnen bereiken. Voor de gewone dwergvleermuis zal de gevel waar de verblijfplaatsen zich bevinden in zijn geheel uitgelicht worden. Dit verstoort de vleermuizen waardoor ze niet meer gebruik zullen maken van de verblijfplaats.
- Amoveren zuidvleugel: de zuidvleugel die zowel tegen de oost- als westvleugel is gebouwd, zal in zijn geheel gesloopt worden. Hierbij zal al het materiaal geheel verwijderd worden, waarbij de west- en oostvleugel in takt worden gelaten.
- Bouwen nieuwe zuidvleugel: Op het bouwvlak van de huidige zuidvleugel zal een nieuwe zuidvleugel gebouwd worden. Deze zal ook weer tegen de west- en oostvleugel gebouwd worden.
- Dakkapellen plaatsen: Op beide zijden van zowel de oost- als westvleugel zullen over vrijwel de gehele breedte dakkapellen worden geplaatst. Hiervoor dient een deel van het dak vervangen te worden. De huidige, stuk kleinere dakkapellen zullen verwijderd worden.
- Renoveren: op plaatsen waar dit nodig is zullen renovatiewerkzaamheden plaatsvinden. Dit kan overal aan de bebouwing plaatsvinden. Er kunnen bijvoorbeeld dakpannen of dakgoten vervangen worden en er zal voegwerk hersteld worden.

2.3 Planning werkzaamheden

Wat is de planning van uw werkzaamheden?

Beschrijf zo concreet mogelijk in welke perioden van het jaar u de werkzaamheden uitvoert. Onderbouw hierbij waarom u de werkzaamheden in die periode moet uitvoeren.

Bij dit project is haast geboden. De bebouwing moet onderdak gaan bieden aan bewoners van het huidige zorgcentrum Sancta Maria te Huissen. Dit zorgcentrum gaat volledig geamoveerd en opnieuw opgebouwd worden. De bewoners dienen tijdelijk onderdak te krijgen in de bebouwing van het projectgebied. De bewoners dienen vanaf januari 2017 in het projectgebied terecht te kunnen. De werkzaamheden dienen derhalve tot en met maximaal december 2016 te duren. Onderstaande planning is daarop gebaseerd.

Tot de werkzaamheden behoort het ophangen van tijdelijk kasten voor de drie soorten. Dit heeft reeds plaatsgevonden in de tweede helft van september 2015. De verwachting

is nu dat de omgevingsvergunning half februari 2016 verstrekt zal zijn. Vervolgens zal gestart worden met het ongeschikt maken van de bebouwing voor de huismus en gierzwaluw. Ook kan dan aangevangen worden met het slopen van de zuidvleugel. Geplande inpandige werkzaamheden kunnen vervolgens ook plaatsvinden. Deze zullen niet verstorend werken voor de gewone dwergvleermuis (de enige soort waarvoor het plangebied dan nog niet ongeschikt is gemaakt). Na de sloop van de zuidvleugel kan de nieuwe zuidvleugel direct gerealiseerd worden.

Als laatste kunnen de vleermuisverblijfplaatsen pas in juni 2016 ongeschikt worden gemaakt. De tijdelijke kasten dienen namelijk drie maanden in de actieve periode voor de start van het ongeschikt maken te hangen. De gewone dwergvleermuis is vanaf november tot en met maart niet of verminderd actief. Vrijwel direct na het ongeschikt maken voor vleermuizen kan vervolgens gestart worden met de renovatiewerkzaamheden en het plaatsen van de dakkapellen.

	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Kwetsbare periode gew. dw.												
Kwetsbare periode huismus												
Kwetsbare periode gierzw.												
Kwetsbare periode vogels												

Rood: kwetsbare periode

Oranje: matig kwetsbare periode

Groen: niet kwetsbare periode

2015	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Ophangen tijdelijke kasten												

2016	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Ongeschikt mk. huismus												
Ongeschikt mk. gierzwaluw												
Slopen zuidvleugel												
Inpandige bouwwerkzaamh.												
Bouw nieuwe zuidvleugel												
Ongeschikt mk. gew. dw. vl.												
Renovatiewerkzaamheden												
Plaatsen dakkapellen												

Donkerblauw: activiteit wordt in deze periode uitgevoerd

3 Verbodsbepalingen

Beantwoord onderstaande de vraag per soort(groep).

3.1 Vernielen, beschadigen, onwortelen of op een andere wijze van de groeiplaats verwijderen van de plant

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse.

n.v.t. In het projectgebied zijn geen strikt beschermde plantsoorten aanwezig.

3.2 Vervoer en onder zich hebben van de plant of een product van deze plant

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse.

n.v.t. In het projectgebied zijn geen strikt beschermde plantsoorten aanwezig.

3.3 Doden en verwonden van het dier

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse.

n.v.t. Met de voorgenomen maatregelen is met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid te stellen dat met de ruimtelijke ingreep geen strikt beschermde diersoorten gedood of verwond zullen worden.

3.4 Opzettelijk verontrusten van het dier

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse. Verontrusten heeft betrekking op het beschermde dier zelf.

n.v.t. Met de voorgenomen ruimtelijke ingreep is geen sprake van het opzettelijk verontrusten. De plannen zijn niet opgesteld om strikt beschermde dieren te verontrusten.

3.5 Beschadigen en vernietigen van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen van het dier

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse. Beschadigen of vernietigen is de aantasting of opheffing van de ecologische functionaliteit.

In het projectgebied zijn tijdens de kraamperiode twee zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Volgens de Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis is een reële kans dat deze verblijfplaatsen ook dienst doen als winterverblijfplaatsen voor kleine groepen of solitaire gewone dwergvleermuizen (geen massawinterverblijfplaats). Uitgaande van het worst case-scenario gaan met de renovatiewerkzaamheden beide verblijfplaatsen verloren.

In de omgeving van het projectgebied zijn acht vleermuiskasten opgehangen van het model Chambord. Dit zijn kleine platte kasten. Volgens de Soortenstandaard gewone dwergvleermuis zijn deze kasten geschikt om zomerverblijfplaatsen te mitigeren. Echter, het mitigeren van winterverblijfplaatsen kan hiermee niet. Uit de planning is op te

maken dat de verblijfplaatsen ongeschikt worden gemaakt begin juni 2016 en dat de renovatiewerkzaamheden daarna tot en met december 2016 plaats zullen vinden. Bij die renovatiewerkzaamheden worden permanente vleermuisvoorzieningen in de bebouwing ingebouwd. Bij de oplevering zijn de winterverblijfplaatsen weer beschikbaar. Echter, de winterperiode van de gewone dwergvleermuis begint al in november. Dit betekent dat in een deel van de winterperiode de twee winterverblijfplaatsen niet toegankelijk zijn. Aangezien deze niet gemitigeerd kunnen worden is sprake van het beschadigen en vernietigen van winterverblijfplaatsen (tijdelijk). Derhalve wordt voor dit onderdeel voor de gewone dwergvleermuis ontheffing aangevraagd.

3.6 Verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen van het dier

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse. Verstoren is elke gebeurtenis die bijdraagt aan of een risico betekent voor de achteruitgang van de populatie of tot de vermindering van het natuurlijke verspreidingsgebied van de soort.

In de bebouwing binnen het projectgebied zijn twee zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en van zowel de huismus als de gierzwaluw twee nestplaatsen aanwezig.

Vanwege het plaatsen van dakkapellen gaan beide huismusnestplaatsen verloren. Er zullen ook renovatiewerkzaamheden plaatsvinden. Waar deze precies zullen plaatsvinden is nog niet bekend. Wel is bekend dat de toegang tot een gierzwaluwnestplaats ontstaan is door een kapotte dakpan. Deze zal vervangen worden waardoor de nestplaats mogelijk niet meer toegankelijk is voor de gierzwaluw. Of de overige drie nest/verblijfplaatsen ook verloren gaan is niet bekend. Daarom wordt uitgegaan van het worst case-scenario, waarbij alle nest- en verblijfplaatsen verloren gaan.

Ruim voordat de nest- en verblijfplaatsen verloren gaan (zie paragraaf 2.3) zijn tijdelijke nest- en verblijfplaatsen in de omgeving geplaatst. Er zullen dus in de directe omgeving van het projectgebied voldoende alternatieve nest- en verblijfplaatsen aanwezig zijn. De gunstige staat van instandhouding van zowel de gewone dwergvleermuis, gierzwaluw als de huismus zal niet in gevaar komen door de beoogde ruimtelijke ingrepen.

Hoewel er géén sprake is van aantasting of opheffing van de ecologische functionaliteit kan overtreding in de vorm van verstoring van zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en nestplaatsen van de huismus en gierzwaluw niet worden voorkomen. De gewone dwergvleermuisen, huismussen en gierzwaluwen worden door de sloopwerkzaamheden immers gedwongen om de huidige verblijfplaatsen te verlaten en op zoek te gaan naar alternatieve verblijfplaatsen.

Uiteindelijk is slechts sprake van een tijdelijke, doch minimale verstoring van de gewone dwergvleermuisen, huismussen en gierzwaluwen ter plaatse.

3.7 Zoeken, rapen, uit het nest nemen, beschadigen of vernielen van eieren van het dier?

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse.

n.v.t. Met de beoogde plannen wordt niet actief naar eieren van vogels gezocht. Ook zullen deze niet actief geraapt, uit het nest genomen, beschadigd of vernield worden. Door buiten de broedperiode van vogels te werken zijn geen nesten met eieren in het projectgebied aanwezig tijdens het uitvoeren van de geplande werkzaamheden.

3.8 Vervoer en onder zich hebben van het dier, dan wel eieren, nesten of producten daarvan

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse.

n.v.t. Met de beoogde plannen is niet voorzien in het vervoeren en onder zich hebben van het dier, dan wel eieren, nesten of producten daarvan.

4 Ecologisch inventarisatie: achtergrond

Beantwoord onderstaande vragen per aangevraagde soort(groep)

4.1 Methode inventarisatie

Geef aan welke methoden en technieken u voor het inventariseren heeft gebruikt. Voor onderzoek naar soorten zijn in veel gevallen protocollen, richtlijnen of standaarden opgesteld. Beschrijf op welke manier u van deze standaarden gebruik gemaakt heeft.

Gewone dwergvleermuis

In de periode van 15 april tot 1 oktober 2015 is het projectgebied en omgeving onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen. Gezien de omvang van het projectgebied is het gebied geïnventariseerd door maximaal twee ecologen (één ecooloog in de paarperiode en twee ecologen in de kraamperiode) met kennis op het gebied van vleermuizen. De inventarisaties hebben plaatsgevonden in de ochtend- of avonden. Daarbij wordt vanaf zonsondergang tot 2 uur na zonsondergang, of vanaf 2 uur voor zonsopkomst tot zonsopkomst onderzoek verricht.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden volgens de richtlijnen zoals deze zijn verwoord in het Vleermuisprotocol 2013 (Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus et al. 2013).

Het onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen heeft plaatsgevonden door middel van zichtwaarnemingen en onderzoek met een batdetector (Pettersson, type D240X; Batlogger M), een apparaat dat de onhoorbare ultrasone geluiden van vleermuizen vertaalt in voor mensen hoorbare geluiden. Door interpretaties van ritme, klank en hoogte van het door het apparaat uitgezonden geluid kunnen de meeste soorten vleermuizen worden onderscheiden en op naam worden gebracht. Met behulp van de D240X-batdetector en de Batlogger M kunnen vertraagde opnames worden gemaakt die eventueel achteraf geanalyseerd kunnen worden met behulp van het programma Batsound of Batexplorer.

Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen.

Weergegevens zijn geraadpleegd via de websites van het KNMI, Weer.nl en Buienradar.nl. Hieronder zijn de belangrijkste gegevens van de vier veldbezoeken vermeldt. De onderzoeken in de kraamperiode zijn beide uitgevoerd door twee ecologen met kennis van vleermuizen. De onderzoeken in de paarperiode zijn uitgevoerd door één ecoloog met kennis van vleermuizen.

Datum	Zon op / onder	Tijd (start)	Tijd (eind)	Temperatuur °C	Wind Bft.	Onderzoeks- omstandigheden
08-06-2015	21:53 uur	21:50 uur	23:12 uur	11 - 10	2 – 3	goed
09-07-2015	05:28 uur	03:30 uur	05:15 uur	10 - 11	1 – 2	goed
19-08-2015	20:53 uur	22:15 uur	23:45 uur	16	2 – 3	goed
15-09-2015	19:55 uur	00:00 uur	02:00 uur	11 – 10	3 – 4	goed

Huismus

Aanwezigheid van huismusnesten kan op verschillende manieren worden aangetoond. Er mag uit worden gegaan van een huismusnest bij de volgende waarnemingen:

- 1 Waarneming van nest of nestbouw
- 2 Bezoek van een huismus aan een potentiële nestplaats
- 3 Transport van voedsel of ontlastingspakketjes
- 4 Bedelende jongen in een nest
- 5 Van 10 maart tot 20 juni een zingend mannetje
- 6 Van 10 maart tot 20 juni aanwezigheid van een paartje
- 7 Van 10 maart tot 20 juni baltsgedrag

De laatste drie type waarnemingen zijn het makkelijkst te doen. Nadeel is wel dat de precieze nestlocatie dan nog niet geheel duidelijk is. Als het mogelijk is, dient gewacht te worden tot een huismus een potentiële nestplaats echt bezoekt (bijvoorbeeld in nestkast vliegen, of onder dakrand kruipen). De laatste drie type waarnemingen dienen onder de juiste onderzoeksomstandigheden uit te worden gevoerd. Droog, weinig wind, in de ochtend vanaf 1 à 2 uur na zonsopkomst op geluidsluwe momenten.

Om afwezigheid van de huismus met voldoende zekerheid vast te stellen, dienen twee inventarisatierondes in de periode van 1 april tot en met 15 mei te worden uitgevoerd met een tussenperiode van minimaal tien dagen.

Onderstaande tabel geeft de belangrijkste gegevens van de veldbezoeken weer. Beide veldbezoeken zijn uitgevoerd door 2 ecologen met kennis van de huismus.

Datum	Tijd (start)	Tijd (eind)	Weersomstandigheden
28-04-2015	14:00 uur	15:30 uur	Goed (droog)
16-07-2015	13:30 uur	15:00 uur	Goed (droog)

Gierzwaluw

Het onderzoek om aanwezigheid van nesten van gierzwaluwen aan te tonen moet op

basis van een territoriumkartering vanaf eind april tot en met half juli worden uitgevoerd. De datumgrenzen zijn 15 mei tot en met 15 juli, maar de meest geschikte periode is van 1 juni tot en met 15 juli. Daarvoor zijn niet alle broedvogels aanwezig, daarna vliegen de jongen al uit. Het tijdstip van inventarisatie is de gehele dag, bij voorkeur van 21:00 uur tot 22:30 uur.

Gezien de grootte van het projectgebied is ervoor gekozen om de locatie van de nesten te bepalen door middel van het waarnemen van in- en uitvliegende gierzwaluwen. Dergelijke nestentellingen leveren de beste resultaten op. Hierbij wordt 15 - 30 minuten gepost per strategisch gekozen plek, van waaruit verschillende potentiële nestlocaties overzien kunnen worden. Naast invliegende individuen worden ook laagvliegende vogels genoteerd. Deze vliegen met luidruchtige vluchten op dakgoot-, nok- en huishoogte.

Afwezigheid is voldoende aannemelijk gemaakt wanneer er geen waarnemingen zijn verricht die duiden op de aanwezigheid van een nest:

- na minimaal 3 inventarisatiemomenten met een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen;
- in de periode 1 juni tot en met 15 juli;
- tussen 21:00 uur en 22:30 uur;
- tijdens de goede inventarisatieomstandigheden.

In onderstaande tabel staan de belangrijkste gegevens van de veldbezoeken. Alle drie de veldbezoeken zijn uitgevoerd door twee ecologen met kennis van gierzwaluwen.

Datum	Tijd (start)	Tijd (eind)	Weersomstandigheden
08-06-2015	21:45 uur	22:30 uur	Goed (droog, weinig wind)
06-07-2015	20:30 uur	22:00 uur	Goed (droog, weinig wind)
16-07-2015	21:00 uur	22:15 uur	Goed (droog, weinig wind)

4.2 Actualiteit inventarisatiegegevens

Wanneer heeft de inventarisatie plaatsgevonden? In geval van Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijn- soorten mag het veldonderzoek niet ouder zijn dan drie jaar. In overige gevallen geldt een periode van vijf jaar.

Gewone dwergvleermuis

De veldbezoeken hebben plaatsgevonden op:

- 8 juni 2015;
- 9 juli 2015;
- 19 augustus 2015;
- 15 september 2015.

Derhalve zijn de inventarisatiegegevens voor de gewone dwergvleermuis up to date.

Huismus

De veldbezoeken hebben plaatsgevonden op:

- 28 april 2015;
- 15 mei 2015.

Derhalve zijn de inventarisatiegegevens voor de huismus up to date.

Gierzwaluw

De veldbezoeken hebben plaatsgevonden op:

- 8 juni 2015;
- 6 juli 2015;
- 16 juli 2015.

Derhalve zijn de inventarisatiegegevens van de gierzwaluw up to date.

4.3 Locatie inventarisatie

Geef op kaart aan welk gebied u heeft onderzocht. Het onderzoeksgebied is het gebied onder de invloedssfeer van uw werkzaamheden. Dit gebied kan ruimer zijn dan uw plangebied.

Zie bijlage IV: locatie onderzoeksgebied

5 Ecologisch inventarisatie: resultaten

Beantwoord onderstaande vragen per aangevraagde soort(groep).

5.1 Plantensoort: groeiplaatsen

Vraagt u aan voor een plantensoort? Welke groeiplaatsen van de plantensoort zijn in het plangebied aanwezig? Geef op kaart de groeiplaatsen aan. Wat is de omvang van de groeiplaats(en)?

n.v.t. Geen strikt beschermde plantensoort in het projectgebied aanwezig.

5.2 Plantensoort: verspreiding

Beschrijf de verspreiding van de plantensoort in de omgeving van het plangebied. Is de populatie geïsoleerd? Leg daarbij een relatie met uw antwoord op vraag 4.1.

n.v.t. Geen strikt beschermde plantensoort in het projectgebied aanwezig.

5.3 Plantensoort: omgevingscheck

Welke eisen stelt de soort aan zijn leefomgeving? Zijn er in de omgeving van het plangebied alternatieven voor de soort beschikbaar? Zo ja, geef op kaart deze alternatieven aan.

n.v.t. Geen strikt beschermde plantensoort in het projectgebied aanwezig.

5.4 Diersoort:

a) Zijn in het plangebied nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de diersoort aanwezig? Voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen zijn onder meer kraamkolonies, paarverblijven en overwinteringsplaatsen. Geef op kaart deze voortplantings- of vaste rust- en

verblijfplaatsen aan.

Zie bijlage V: locatie verblijfplaatsen vleermuizen en nestplaatsen huismus en gierzwaluw.

B) Wat is de omvang van de populatie?

Gewone dwergvleermuis

Tijdens de veldbezoeken is waargenomen dat uit de ene verblijfplaats één gewone dwergvleermuis vloog en uit de andere vijf. In totaal zijn derhalve zes gewone dwergvleermuizen in het projectgebied aanwezig.

De in het projectgebied aanwezige vleermuizen vormen geen op zichzelf staande populatie. De vleermuizen in het projectgebied zijn onderdeel van de populatie gewone dwergvleermuizen in Huissen.

Huisemus

Er is sprake van twee nestplaatsen van de huismus in het projectgebied. Uitgaande van twee paartjes met huismussen, zijn in het projectgebied vier huismussen aanwezig. Huismussen zijn koloniebroeders. De twee vastgestelde nesten vormen derhalve zeer waarschijnlijk een onderdeel van een kolonie. Ten westen van het projectgebied zijn nog meer huismussen vastgesteld. Er wordt van uitgegaan dat de mussen in het projectgebied en ten westen ervan tot dezelfde kolonie behoren. De kolonie wordt geschat op ongeveer tien individuen. Deze kolonie is een onderdeel van de populatie huismussen in Huissen.

Gierzwaluw

Gezien het feit dat in het projectgebied twee nestplaatsen van de gierzwaluw aanwezig zijn, wordt uitgegaan van vier gierzwaluwen in het projectgebied. Gierzwaluwen vormen losse kolonies en broeden vaak dicht bij elkaar in de buurt. In het projectgebied zijn twee nesten aanwezig. Echter, tijdens het veldbezoek vlogen boven het projectgebied maximaal 30 gierzwaluwen rond. Derhalve wordt ervan uitgegaan dat de kolonie gierzwaluwen in en in de omgeving van het projectgebied uit 30 individuen bestaat. Deze kolonie is onderdeel van de populatie gierzwaluwen in Huissen.

C) Maakt de populatie deel uit van een netwerk? Beschrijf hier het netwerk. Leg daarbij een relatie met uw antwoorden op vragen 4.4 , 4.5, 5.4 en 5.5.

Gewone dwergvleermuis

Gewone dwergvleermuizen hebben altijd een netwerk aan verblijfplaatsen in gebruik. In dit geval zullen de in het projectgebied vastgestelde individuen ook buiten het projectgebied een verblijfplaats hebben. In het projectgebied vindt geen voortplanting plaats, aangezien geen grote groepen uitvliegende vleermuizen zijn waargenomen. Ook is geen paarterritorium in het projectgebied vastgesteld. Derhalve is moeilijk te bepalen wat voor individuen de verblijfplaatsen gebruiken. Het zijn mogelijk nog niet vruchtbare vrouwtjes of al dan niet vruchtbare mannetjes. De vruchtbare mannetjes kunnen mogelijk de in de omgeving vastgestelde paarterritoria innemen.

Huismus

Huismussen zijn sociale vogels en broeden in losse kolonies. Het broedsucces hangt in de regel samen met de grootte van de kolonie. Kolonies onder de tien broedparen zijn in de regel niet levensvatbaar en blijven enkel bestaan als voldoende aanwas van buitenaf is. Kolonies tussen de 10 en 25 broedparen hebben een wisselend succes, terwijl kolonies groter dan 25 broedparen succesvol zijn en individuen leveren aan andere kolonies door middel van dispersie (uitwisseling tussen kolonies).

Gezien het feit dat in en in de directe omgeving van het projectgebied ongeveer tien huismussen aanwezig zijn wordt uitgegaan van een niet levensvatbare populatie. Grote kans dat er aanwas van buitenaf plaatsvindt, aangezien door middel van dispersie een netwerk aan kolonies de populatie van Huissen vormt.

Gierzwaluw

Bij de gierzwaluw zijn (in tegenstelling tot bij de huismus) geen aanwijzingen dat grotere kolonies een beter broedsucces hebben. Bij deze soort vindt ook dispersie plaats. Er is derhalve uitwisseling van individuen tussen verschillende kolonies en zelfs tussen verschillende populaties, aangezien de dieren enkele kilometers van hun opgroeiplek zich kunnen vestigen.

5.5 Diersoort: foerageergebieden, migratie- en vliegroutes

Zijn er foerageergebieden, migratie- en vliegroutes aanwezig in het plangebied? Zijn deze essentieel voor de functionaliteit van voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen (binnen of buiten het plangebied)? Geef op kaart deze andere ecologische functies aan.

Zie bijlage VI: locatie overige elementen vleermuizen.

5.7 Diersoort: omgevingscheck

Welke eisen stelt de soort aan zijn leefomgeving? Zijn er in de omgeving van het plangebied alternatieven voor de soort beschikbaar? Geef op kaart deze alternatieven aan. Kan de soort deze alternatieven op eigen kracht bereiken? Zorg dat uw beschrijving in ieder geval deze vragen beantwoordt.

Zie bijlage VII: alternatieven functies gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis heeft zijn optimale leefgebied bij geschikte gebouwen omringd met voldoende bomen. In dergelijk gebied kan het voldoende verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes vinden. In bijlage VII is aangegeven welk aangrenzend gebied in Huissen bebouwd is en waar tegelijkertijd ook veel bomen staan. Dergelijk gebied vormt in potentie geschikt leefgebied voor de gewone dwergvleermuis. Aangezien deze soort elke nacht meerdere kilometers aflegt op zoek naar voedsel en een verblijfplaats zijn deze gebieden goed bereikbaar voor deze soort.

Huismus

Binnen het projectgebied zijn twee huismusnesten aanwezig. Huismussen zijn echte standvogels en verplaatsen zich maar weinig. Binnen enkele honderden meters van hun nestplaats dienen alle voorzieningen aanwezig te zijn. Dit zijn voedsel, water, beschutting en droog zand. Dit voedsel en water moet dicht bij beschutting zijn. De beschutting bestaat vaak uit groen blijvende struiken. Het droge zand is om een stofbad te nemen tegen parasieten. De nestplaats wordt vaak onder ronde dakpannen gemaakt. Vaak zijn de wat oudere huizen omringd door een aantal struiken/bomen waar jaarrond bijgevoerd wordt geschikte leefgebieden voor de huismus.

Gierzwaluw

Gierzwaluwen brengen het grootste deel van hun leven door in de lucht. Ze zijn derhalve zeer mobiel. In de omgeving van de nestplaats hoeven geen overige voorzieningen aanwezig te zijn, aangezien de gierzwaluw gemakkelijk grote afstanden vliegt om deze op te zoeken. Een geschikte nestplaats is daarom alles wat ze nodig hebben. De nestplaats moet een geschikte ruimte zijn die via een kier toegankelijk is. Er moet een goede uitvliegkans zijn van enkele meters diep, aangezien de gierzwaluw in de vleugels moet komen door zich naar beneden te laten vallen.

6 Effecten

Beantwoord onderstaande de vraag per soort

6.1 Effect werkzaamheden: kwaliteit

Wat is het effect van uw werkzaamheden op de soort? Leg daarbij een relatie met de resultaten van uw ecologische inventarisatie en alle voorgaande punten. Hou er rekening mee dat bepaalde werkzaamheden ook effect buiten het eigenlijke plangebied kunnen hebben. Maak daarnaast onderscheid in tijdelijke, permanente en cumulatieve effecten¹.

Gewone dwergvleermuis

Tijdelijk: In het projectgebied zal het aanwezige pand deels geamoveerd en deels gerenoveerd worden. Voordat dit zal gebeuren zullen acht tijdelijke verblijfplaatsen gerealiseerd worden in de directe omgeving van het projectgebied. De gewone dwergvleermuis zal voldoende tijd krijgen om de overstap naar de tijdelijke verblijfplaatsen te maken. Echter, er zal altijd enige vorm van verstoring optreden, aangezien na de geplande werkzaamheden de originele verblijfplaatsen niet meer aanwezig zijn. Ook zal voor de werkzaamheden de verblijfplaats ongeschikt worden gemaakt.

Permanent: In de nieuwbouw en huidige bebouwing zullen inbouwkasten in meerdere windrichtingen ingebouwd worden voor de gewone dwergvleermuis. Er zullen minimaal acht geschikte inbouwkasten gerealiseerd worden. Er zijn geen permanente effecten te verwachten voor de kwaliteit van de verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis.

Cumulatief: er is geen sprake van een cumulatief effect. De gewone dwergvleermuis krijgen voldoende tijd om aan hun tijdelijke verblijfplaatsen te wennen. Ook zullen ruim voldoende tijdelijke en vervangende verblijfplaatsen aanwezig zijn. Ook vinden in de

¹ Door verschillende projecten kan er een versterkend effect zijn op de populatie die groter is dan het effect van uw project op zich. U dient al deze extra effecten mee te nemen in uw beoordeling.

directe omgeving van het projectgebied geen vergelijkbare werkzaamheden plaats.

Huismus

Tijdelijk: In het projectgebied zullen de twee nestplaatsen van de huismus door de geplande werkzaamheden verdwijnen. Voordat dit zal gebeuren zullen vier tijdelijke nestkasten gerealiseerd worden in de directe omgeving van het projectgebied. De huismus zal minimaal drie maanden de tijd krijgen om de overstap te maken naar de tijdelijke nestkasten. Echter, er zal altijd enige vorm van verstoring optreden aangezien na de sloop van het pand de originele nestplaats niet meer aanwezig is.

Permanent: In de nieuwbouw zullen minimaal vier alternatieve nestplaatsen voor de huismus gerealiseerd worden. Er zijn geen permanente effecten te verwachten voor de kwaliteit van de verblijfplaatsen van de huismus.

Cumulatief: er is geen sprake van een cumulatief effect. De huismussen krijgen voldoende tijd om aan hun tijdelijke nestplaatsen te wennen. Ook zullen ruim voldoende tijdelijke en vervangende nestplaatsen aanwezig zijn. Ook vinden in de directe omgeving van het projectgebied geen vergelijkbare werkzaamheden plaats.

Gierzwaluw

Tijdelijk: In de periode dat de gierzwaluw niet in Nederland is, worden de nestplaatsen ongeschikt gemaakt voor de gierzwaluw. Ook zijn dan tijdelijke vervangende nestkasten geplaatst. Bij terugkomst in Nederland gaan de dieren derhalve op zoek naar een alternatieve nestplaats, aangezien de originele nestplaats niet meer toegankelijk is. In de directe omgeving zijn tien tijdelijke nestkasten aanwezig. Derhalve zullen de gierzwaluwen tijdelijke verstoord worden, aangezien ze naar een nieuwe nestplaats op zoek moeten. De nestplaatsen echter, zijn wat betreft kwaliteit over het algemeen beter dan de huidige nestplaatsen. Dit komt volgens de Soortenstandaard Gierzwaluw aangezien speciale nestkasten beter geïsoleerd zijn dan overige nestlocaties.

Permanent: Daar er ruim voldoende gelijkwaardige voorzieningen voor de gierzwaluw worden gerealiseerd (minimaal tien nestplaatsen) blijft de functionaliteit van het gebied in stand en wordt de gunstige staat van instandhouding gegarandeerd.

Cumulatief: Er is geen sprake van een cumulatief effect. Er zijn op het tijdstip dat de werkzaamheden zijn gepland geen andere werkzaamheden gaande welke door cumulatie met de huidige werkzaamheden leiden tot extra verstoring.

6.2 Effect werkzaamheden: kwantiteit

Wat is het effect van uw werkzaamheden op de oppervlakte van het leefgebied van de soort? Een voorbeeld is vernietiging van het habitat door de bouw of sloop van woningen. Hou er rekening mee dat bepaalde werkzaamheden ook effect buiten het eigenlijke plangebied kunnen hebben. Maak daarnaast onderscheid in tijdelijke, permanente en cumulatieve effecten.

Gewone dwergvleermuis

Tijdelijk: voor deze soort worden acht tijdelijke kasten opgehangen ruim voordat het pand gesloopt zal worden. Door het plaatsen van vier maal zoveel tijdelijke verblijfplaatsen als dat originele verblijfplaatsen zijn aangetroffen, neemt de kwantiteit

aan verblijfplaatsen toe.

Permanent: in de nieuwbouw zullen vier maal zoveel permanente verblijfplaatsen gerealiseerd worden als dat originele verblijfplaatsen aanwezig waren (acht inbouwkasten in verschillende windrichtingen). Ook het aantal permanente verblijfplaatsen neemt derhalve toe.

Cumulatief: er is geen sprake van een cumulatief effect. De gewone dwergvleermuizen krijgen voldoende tijd om aan hun tijdelijke verblijfplaatsen te wennen. Ook zullen ruim voldoende tijdelijke en vervangende verblijfplaatsen aanwezig zijn. Ook vinden in de directe omgeving van het projectgebied geen vergelijkbare werkzaamheden plaats.

Huismus

Tijdelijk: voor deze soort worden vier tijdelijke kasten opgehangen minimaal drie maanden voordat de nestplaatsen verloren gaan door de geplande werkzaamheden. Door het plaatsen van twee maal zoveel tijdelijke nestplaatsen als dat originele nestplaatsen zijn aangetroffen, neemt de kwantiteit aan verblijfplaatsen toe.

Permanent: in de nieuwbouw zullen twee maal zoveel permanente nestplaatsen gerealiseerd worden als dat originele nestplaatsen aanwezig waren (vier dus). Ook het aantal permanente verblijfplaatsen neemt derhalve toe.

Cumulatief: er is geen sprake van een cumulatief effect. De huismussen krijgen voldoende tijd om aan hun tijdelijke nestplaatsen te wennen. Ook zullen ruim voldoende tijdelijke en vervangende nestplaatsen aanwezig zijn. Ook vinden in de directe omgeving van het projectgebied geen vergelijkbare werkzaamheden plaats.

Gierzwaluw

Tijdelijk: voor deze soort worden tien tijdelijke kasten opgehangen voordat ze terugkomen uit het zuiden. Door het plaatsen van vijf maal zoveel tijdelijke nestplaatsen als dat originele nestplaatsen zijn aangetroffen, neemt de kwantiteit aan verblijfplaatsen toe.

Permanent: in de nieuwbouw zullen vijf maal zoveel permanente nestplaatsen gerealiseerd worden als dat originele nestplaatsen aanwezig waren (tien dus). Ook het aantal permanente verblijfplaatsen neemt derhalve toe.

Cumulatief: er is geen sprake van een cumulatief effect. De gierzwaluwen krijgen voldoende tijd om aan hun tijdelijke nestplaatsen te wennen. Ook zullen ruim voldoende tijdelijke en vervangende nestplaatsen aanwezig zijn. Ook vinden in de directe omgeving van het projectgebied geen vergelijkbare werkzaamheden plaats.

6.3 Effect werkzaamheden: monitoren

Hoe gaat u het effect van uw werkzaamheden op de soort kritisch volgen tijdens de uitvoering? Wie gaat de effecten van uw werkzaamheden kritisch volgen? Beschrijf de deskundigheid van deze personen.

In het projectgebied zijn verblijfplaatsen (in gebouwen) van strikt beschermde soorten aanwezig. Voor deze soorten worden nieuwe verblijfplaatsen gecreëerd om geen afbreuk

te doen aan de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis. Het vaststellen van de ingebruikname van de nieuwe voorzieningen wordt bewerkstelligd door een ecologische monitoring van het gebied waarin jaarlijks middels een aantal veldbezoeken in de actieve periode van vleermuizen de functies van de natuurwaarden, leefgebieden en gebruik van verblijfplaatsen in kaart wordt gebracht. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door een deskundige op het gebied van de aanwezige soortgroepen uit het projectgebied.

Voorafgaand aan de werkzaamheden wordt in samenwerking met de aannemer onder begeleiding van een ecooloog een werkplan opgesteld. Mocht er ondanks alle zorgvuldigheid en getroffen maatregelen toch een situatie voordoen die niet was voorzien (bijvoorbeeld het aantreffen van een beschermde soort tijdens het werk), dan worden de werkzaamheden ter plaatse direct stilgelegd en wordt direct een deskundige (ecoloog) ingeschakeld. In afstemming met alle betrokken partijen wordt dan gezocht naar een passende maatregel/oplossing.

De werkzaamheden worden uitgevoerd onder begeleiding van deskundigen op het gebied van vleermuizen. Het betreft hier deskundigen van het Adviesbureau SAB uit Arnhem:

Betrokken medewerker: S.P.E. van der Zon, MSc

Functie: ecooloog

Kwalificaties: opgeleid in Biologie en Ecologie (Wageningen Universiteit)

Specialisatie: vleermuizen, zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën en vissen

Betrokken medewerker: R.C.J.M. van Gestel, MSc

Functie: ecooloog

Kwalificaties: opgeleid in Biologie en Ecologie (Wageningen Universiteit)

Specialisatie: vleermuizen, zoogdieren, vogels en dagvlinders

Betrokken medewerker: V.J.A. Hommersen, MSc

Functie: ecooloog

Kwalificaties: opgeleid in Wildlife Management (Van Hall Larenstein) en Bos- en natuurbeheer (Wageningen Universiteit)

Specialisatie: vleermuizen, zoogdieren en vogels

7 Gunstige staat van instandhouding

Beantwoord onderstaande vragen per soort(groep).

7.1 Staat van instandhouding

Wat is de staat van instandhouding van de soort?

Gewone dwergvleermuis

In het projectgebied zijn twee zomer/winterverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aanwezig. In en in de omgeving van het projectgebied wordt door enkele gewone dwergvleermuizen gefoerageerd. Ook zijn in de omgeving van het projectgebied drie paarterritoria aanwezig. De gewone dwergvleermuizen in en rond het projectgebied vormen derhalve een onderdeel van de populatie van gewone

dwergvleermuizen in Huissen. Er zijn geen aanwijzingen dat de populatie gewone dwergvleermuizen zomaar zal uitsterven. De populatie gewone dwergvleermuizen in Huissen is nog steeds een levensvatbare component van zijn natuurlijke habitat. Ook is het projectgebied met de aanwezige elementen al jaren gelijk en is het natuurlijke verspreidingsgebied niet kleiner geworden en is een voldoende grote habitat aanwezig om de kolonie op lange termijn in stand te houden. De staat van instandhouding is daarom gunstig.

Huismus

In het projectgebied zijn twee nesten van de huismus aanwezig. In de directe omgeving van het projectgebied zijn ook nog meer huismussen aangetroffen. De huismussen in het projectgebied vormen derhalve een onderdeel van de kolonie huismussen in de omgeving van het projectgebied. Voornamelijk ten noorden van het projectgebied en ten zuiden en oosten van de kerk is een grote groene tuin aanwezig. Hier kunnen de huismussen veel beschutting en voedsel vinden. Aangezien het projectgebied in het centrum ligt, zal ook hier altijd wel voedsel te vinden zijn van wat mensen achterlaten. Gezien de aanwezigheid van deze elementen kan worden geconcludeerd dat de staat van instandhouding in en in de directe omgeving van het projectgebied gunstig is.

Gierzwaluw

In het projectgebied zijn twee nestplaatsen van de gierzwaluw aanwezig. Boven het projectgebied is een groep van dertig individuen waargenomen. In de omgeving van het projectgebied worden derhalve een flink aantal gierzwaluwnesten verwacht. De gierzwaluwen in en rond het projectgebied vormen derhalve een onderdeel van de populatie gierzwaluwen van Huissen. Er zijn geen aanwijzingen dat de populatie gierzwaluwen zomaar zal uitsterven. De populatie gierzwaluwen in Huissen is nog steeds een levensvatbare component van zijn natuurlijke habitat. Ook is het projectgebied met de aanwezige elementen al jaren gelijk en is het natuurlijke verspreidingsgebied niet kleiner geworden en is een voldoende grote habitat aanwezig om de kolonie op lange termijn in stand te houden. De staat van instandhouding is daarom gunstig.

7.2 Afbreuk gunstige staat van instandhouding

Doen uw werkzaamheden afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding? Onderbouw uw antwoord. Leg daarbij een relatie met uw antwoorden op de vragen over effecten en maatregelen.

Gewone dwergvleermuis

In totaal zullen acht vleermuiskasten opgehangen worden binnen 125 meter van het projectgebied. De vleermuizen hebben derhalve voldoende mogelijkheden om elders een tijdelijke verblijfplaats te vinden. In en in de omgeving van het projectgebied zijn redelijk veel groene bomen aanwezig (openbaar groen, en in enkele grote tuinen). Ook zullen met de geplande ruimtelijke ingrepen geen bomen gekapt worden. Het vinden van voedsel zal voor deze zoogdiersoort hier derhalve geen probleem zijn. Voor en tijdens de werkzaamheden zullen daarom zowel de omvang als de kwaliteit van het leefgebied niet afnemen.

Het projectgebied zal tijdens de werkzaamheden zo worden ingericht dat voor elke aanwezige verblijfplaats in de oude situatie vier keer zoveel verblijfplaatsen gerealiseerd zullen worden in de bebouwing. De gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis zal daarom niet negatief worden beïnvloed met de voorgenomen

activiteit.

Huismus

Om afbreuk aan de plaatselijke gunstige staat van instandhouding van de huismus te voorkomen dient de omvang en kwaliteit van het leefgebied voor, tijdens en na de werkzaamheden geschikt te zijn voor een vergelijkbaar aantal huismussen dat nu aanwezig is in het projectgebied.

Met de voorgenomen ruimtelijke ingrepen wordt niets gewijzigd aan de schuilmogelijkheden ten noorden van het projectgebied en ten zuiden en oosten van de kerk. Ook aan de voedselvoorziening wordt niets gewijzigd, aangezien de huismussen hun voedsel voornamelijk buiten het projectgebied zoeken en hier geen ruimtelijke ingrepen plaatsvinden. Qua nestplaatsen worden ruim drie maanden voor het ongeschikt maken van de nestplaatsen tijdelijke vervangende nestkasten opgehangen. Deze zijn derhalve functioneel voordat de nestplaatsen ongeschikt worden gemaakt. In de uiteindelijke situatie zal een deel van het projectgebied geschikt zijn voor de huismus om nesten te bouwen. Hierdoor verandert de omvang en kwaliteit van het leefgebied niet voor, tijdens en na de werkzaamheden. Het projectgebied kan derhalve met de werkzaamheden een vergelijkbaar aantal huismussen onderbrengen ten opzichte van de huidige situatie. De gunstige staat van instandhouding van de huismus zal daarom niet negatief worden beïnvloed met de voorgenomen activiteit.

Gierzwaluw

Het uitvoeren van de werkzaamheden doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de gierzwaluwen in het projectgebied. De oppervlakte van het foerageergebied en verspreidingsgebied neemt niet af. Het aantal geschikte nestplaatsen neemt toe. Hierdoor kan de soort in het projectgebied in aantal toenemen. Op de lange termijn kan het project daarom een positief effect hebben op de staat van instandhouding van de gierzwaluw ter plaatse.

Vraagt u aan voor een zwaar beschermde soort? Beantwoord dan ook vraag 7.3.

7.3 Zorgvuldig handelen

Handelt u zorgvuldig? Leg daarbij een relatie met uw antwoord op vragen in paragraaf 7 (maatregelen).

Tijdens het gehele proces zal zorgvuldig gehandeld worden aangaande de gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw. Verstoring van de drie soorten zal tot een minimum worden beperkt. Dit wordt bewerkstelligd door volgens de geldende soortenstandaarden van deze soorten te werken. Zo worden tijdig voor de werkzaamheden vervangende kasten opgehangen voor de drie soorten. Het aantal vervangende kasten en de gewenningsperiode uit de soortenstandaarden is hiervoor leidend. Zo worden drie maanden in de actieve periode van de gewone dwergvleermuis aangehouden en worden acht kasten opgehangen. Voor de huismus wordt drie maanden aangehouden met vier kasten, terwijl voor de gierzwaluw de nestplaats ongeschikt wordt gemaakt voor deze terugkeert uit het zuiden waarbij tien tijdelijke kasten worden aangeboden.

Ook worden de verblijf- en nestplaatsen op een verantwoorde manier ongeschikt gemaakt. Op de voorgestelde manier (zie paragraaf 8.1) vindt zo min mogelijk verstoring plaats.

Voor wat betreft overige vogelsoorten wordt met de sloop- en bouwwerkzaamheden

gestart buiten het broedseizoen (zie paragraaf 2.3). Op deze manier worden niet direct broedende vogels verstoord. In de periode dat vogels op zoek gaan naar een geschikte broedplek zullen ze ervaren dat in en direct rond het projectgebied te veel verstoring aanwezig is, waardoor ze elders een nest zullen bouwen.

8 Maatregelen

Beantwoord de volgende vragen per maatregel.

8.1 Maatregel

Welke maatregel gericht op de aangevraagde soorten bent u van plan te nemen?
Beschrijf de voorgenomen maatregel zo concreet mogelijk met voldoende detail.

Het pakket aan maatregelen bestaat uit drie onderdelen: tijdelijke maatregelen, permanente maatregelen en ongeschikt maken van de huidige bebouwing. De tijdelijke maatregelen zijn aanwezig tijdens de sloop- en bouwfase. De permanente maatregelen worden zodanig in de nieuwbouw geïntegreerd dat zij na afronding van de bouwwerkzaamheden een duurzaam onderkomen bieden voor de vleermuizen en huismussen.

Tijdelijke maatregelen

Uit de quick scan en het nader onderzoek van SAB (bijlage X en VIII) blijkt dat twee zomer/winterverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis twee nesten van de huismus en twee nestplaatsen van de gierzwaluw in de bebouwing van het projectgebied aanwezig zijn. De soortenstandaard van de betreffende soorten stelt dat voor elke verstoorde verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis vier tijdelijke verblijfplaatsen gerealiseerd moeten worden. Voor de huismus en gierzwaluw geldt, dat voor elke verstoorde nestplaats respectievelijk twee en vijf tijdelijke nestkasten moeten worden opgehangen. In relatie tot het plan betekent dit dat er acht vleermuiskasten (model Chambord) voor de gewone dwergvleermuis, vier nestkasten (model Eco Nest Vivara) voor de huismus en tien nestkasten (Nestkast Gierzwaluw Vivara) voor de gierzwaluw zijn gerealiseerd binnen 125 meter van het projectgebied.

Permanente maatregelen

Alle permanente nest- en verblijfplaatsen voor de drie soorten zullen verwerkt worden in de bebouwing in de nieuwe situatie. Het betreft wederom acht verblijfkasten voor de gewone dwergvleermuis. Voor de huismus zullen minimaal vier (maar zeker ook meer) nestmogelijkheden ontstaan en voor de gierzwaluw minimaal tien.

Voor de gewone dwergvleermuis zullen vleermuiskasten ingemetseld worden in de bebouwing. Het betreft hier de houtbetonnen vleermuizeninbouwkast Segovia van Vivara. De architect heeft aangegeven dat onderstaande maatregelen allen mogelijk zijn. Deze maatregelen zijn daarom zowel vanuit ecologisch als bouwkundig oogpunt goed mogelijk.

Bij de huismus zal een deel van het dak geschikt worden gemaakt voor de huismus om nesten te bouwen. Eventueel aanwezige vogelschroot zal niet gelijk bij de dakgoot, maar bijvoorbeeld op de derde panlat van onderen worden geplaatst. Op deze manier wordt een klein deel van het dak geschikt voor de huismus om nesten te bouwen. De huidige gegolfde dakpannen bieden hiervoor voldoende ruimte. Men is van plan de huidige

dakpannen te hergebruiken. Hierdoor zullen meer dan vier mogelijkheden voor de huismus ontstaan om een nest te bouwen.

Voor de gierzwaluw zijn meerdere opties uitgewerkt. De gierzwaluw is erg kieskeurig wat de nestplaats betreft. Daarom worden verschillende nestplaatsen aangeboden, zodat de kans het grootst is dat een paar nesten gekoloniseerd zullen worden. Ten eerste bevindt zich een nest in een kleine uitbouw in de binnentuin van het projectgebied. Omdat een dakpan kapot is, is er ruimte om onder het kleine dak te kruipen. Met het renoveren zal deze dakpan hersteld worden. Door het plaatsen van een dakpan waar een inkeping in is geslepen, zal het dak weer volledig functioneren en blijft het ook toegankelijk voor de gierzwaluw. Door dergelijke pannen aan beide kanten van de uitbouw te plaatsen ontstaan twee permanente nestplaatsen.

Daarnaast zullen ook op delen van de daken van de oost- en westvleugel speciale gierzwaluwpannen geplaatst worden. Met behulp van deze pannen worden mogelijkheden gecreëerd voor de gierzwaluw om onder het dak te nestelen. Belangrijk hierbij is dat het dak steiler is dan 45 graden en gericht is op het noorden of oosten. Op deze manier heeft de gierzwaluw voldoende mogelijkheden om uit te vliegen en wordt het nest onder de pannen niet te heet.

Ongeschikt maken

Voordat met de bouw van de dakkapellen of de renovatie gestart zal worden, zal de bebouwing ongeschikt worden gemaakt voor gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw. Bij de gewone dwergvleermuis zijn de verblijfplaatsen aanwezig in de

oostvleugel. Dit deel van de bebouwing hoeft enkel gerenoveerd te worden. Vaak worden bij het ongeschikt maken van bebouwing voor vleermuizen gaten in de buitenmuur gemaakt. Hierdoor ontstaat veel tocht wat verstorend is voor vleermuizen. Aangezien de bebouwing intact moet blijven is dit in dit geval geen optie. In dit geval zal gekozen worden voor het verlichten van de verblijfplaats, nadat de vleermuizen zijn uitgevlogen. Door het verlichten na het uitvliegen zal de vleermuis verstoord en verhinderd worden om terug te keren naar de verblijfplaats in het projectgebied. Het zal dan een andere verblijfplaats zoeken. Op deze manier wordt ervoor gezorgd dat geen gewone dwergvleermuis in de bebouwing aanwezig is tijdens de renovatiewerkzaamheden. De huismus heeft twee nesten op het dak van de oostvleugel. Voordat gestart wordt met het plaatsen van de dakkapellen dienen de nesten ongeschikt gemaakt te worden voor de huismus. Dit mag niet in de actieve broedperiode van de huismus. Daarom worden de huismusnesten in de tweede helft van februari 2016 ongeschikt gemaakt. Alle mogelijkheden voor de huismus om onder het dak te kruipen zullen worden dichtgestopt. De gierzwaluw keert in de tweede helft van april terug uit het zuiden. Daarvoor moeten de twee nestplaatsen ongeschikt zijn gemaakt. De invliegopeningen zullen worden dichtgestopt, zodat de gierzwaluw het nest niet kan bereiken en de renovatiewerkzaamheden vanaf juni 2016 gestart kunnen worden.

8.2 Locatie maatregel

Is de uitvoering van de maatregel locatiegebonden? Geef dan op de kaart de locaties aan.

Tijdelijke maatregelen

Zie bijlage IX.

Permanente maatregelen

Zie bijlage XI.

- Gewone dwergvleermuis: in de toekomstige situatie zullen inbouwvleermuiskasten aanwezig zijn aan de westkant van de oostvleugel. Hier zijn ook de huidige verblijfplaatsen van de vleermuizen aanwezig. Hierdoor is de kans erg groot dat de vleermuizen de nieuwe verblijfplaatsen zullen vinden. Hier zullen vier kasten geplaatst worden.
In de Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis wordt aanbevolen om permanente vervangende kasten in verschillende windrichtingen op te hangen. Derhalve is ervoor gekozen om ook aan de zuidzijde van de nieuwe zuidvleugel inbouwkasten te verwerken. In totaal zullen hier ook vier kasten geplaatst worden. De zuidzijde is vanwege het ontbreken van straatverlichting erg donker. Ook is een goede aanvliegroute aanwezig omdat geen obstakels dicht in de buurt zijn.
- Huismus: Aan de oostzijde van de oostvleugel zal het dak boven de dakgoot geschikt worden gemaakt voor de huismus. Voor deze locatie is vanwege verschillende redenen gekozen. De voornaamste reden is dat in de huidige situatie ook aan deze kant de twee vastgestelde huismusnesten aanwezig zijn. De kans is daarom groot dat de huismussen snel de nieuwe nestmogelijkheden vinden. Daarnaast is deze zijde van het dak op het oosten gesitueerd, zodat de daken niet te heet worden door zonlicht.
- Gierzwaluw: De uitbouw waar reeds de gierzwaluwnesten aanwezig zijn (westkant

oostvleugel) zal geschikt blijven voor twee gierzwaluwnesten. Daarnaast zullen op delen van de oostzijde van de oost- en westvleugel ook gierzwaluwpennen worden geplaatst. In totaal zullen dit er acht zijn. Ook zal gekeken worden of de op het oosten gerichte dakkapellen geschikt kunnen worden gemaakt voor nestplaatsen van de gierzwaluw. Nesten van de gierzwaluw mogen door de zon niet te heet worden. Daarom zijn nieuwe locaties enkel op het oosten gericht.

8.3 Doel maatregel

Welke doel wilt u met de maatregel bereiken? Bijvoorbeeld het voorkomen van overtreden van een bepaalde verbodsbepaling voor een soort. Of het compenseren van afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

De maatregelen worden getroffen om verschillende (onderdelen van) verbodsbepalingen te voorkomen. Met deze maatregelen zal geen sprake zijn van doden en verwonden van dieren; het opzettelijk verontrusten van dieren; en het beschadigen en vernietigen van vaste rust- en verblijfplaatsen.

Daarnaast zullen de maatregelen voorkomen, dat de geplande ruimtelijke ingrepen een negatief effect heeft op de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvlermuis, huismus en gierzwaluw.

8.4 Effectiviteit maatregel

Waarom is het aannemelijk dat de maatregel effectief zal zijn? Betrek bij uw antwoord de lokale omstandigheden. Leg daarbij een relatie met uw antwoorden in paragraaf 3.

Alle tijdelijke voorzieningen liggen binnen de gestelde afstand volgens de betreffende soortenstandaarden. Ook zijn ze alle tijdelijke voorzieningen in een geschikte windrichting opgehangen. Daarnaast zijn schuilmogelijkheden, voedsel en water voor de huismus in de buurt van de tijdelijke locatie aanwezig.

De permanente voorzieningen worden geplaatst op of zo dicht mogelijk bij de locatie waar de nest- en verblijfplaatsen aanwezig zijn in de huidige situatie. Op deze manier kunnen de soorten relatief makkelijk de nieuwe voorzieningen vinden en de kans op kolonisatie is dan groot. Derhalve wordt ervan uitgegaan dat de te treffen maatregelen effectief zullen zijn.

8.5 Afhankelijk

Bent u voor de uitvoering of instandhouding van de maatregel afhankelijk van derden?

Nee, alle tijdelijke kasten worden bevestigd aan gebouwen, die in bezit zijn van de gemeente Lingewaard. Daarnaast kunnen alle permanente maatregelen geïntegreerd worden in de bebouwing binnen het projectgebied.

8.6 Uitvoering maatregel: monitoren

Is de maatregel functioneel, voordat u met uw werkzaamheden begint? Leg daarbij een relatie met uw antwoord op vraag 2.4. Wie gaat de functionaliteit van de maatregel

bepalen? Beschrijf de deskundigheid van deze persoon

De tijdelijke maatregelen zijn functioneel, voordat met de werkzaamheden begonnen zal worden. Zie de planning in paragraaf 2.3. Hier is aangegeven dat met de planning aan alle voorwaarden vanuit de soortenstandaard wordt voldaan.

De werkzaamheden worden uitgevoerd onder begeleiding van deskundigen op het gebied van gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw. Het betreft hier deskundigen van het adviesbureau SAB:

Betrokken medewerker: S.P.E. van der Zon, MSc.

Functie: ecoloog

Kwalificaties: opgeleid in Biologie en Ecologie (Wageningen Universiteit)

Specialisatie: vleermuizen, zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën en vissen.

Betrokken medewerker: R.C.J.M. van Gestel, MSc

Functie: ecoloog

Kwalificaties: opgeleid in Biologie en Ecologie (Wageningen Universiteit)

Specialisatie: vleermuizen, zoogdieren, vogels en dagvlinders.

Betrokken medewerker: V.J.A. Hommersen, MSc

Functie: ecoloog

Kwalificaties: opgeleid in Wildlife Management (Van Hall Larenstein) en Bos- en natuurbeheer (Wageningen Universiteit)

Specialisatie: vleermuizen, zoogdieren en vogels

9 Alternatieven

Vraagt u aan voor een zwaar beschermde soort? Beantwoord dan ook de vragen in deze paragraaf. Maak zonodig onderscheid per soort(groep).

9.1 Alternatieve locatie

Welke alternatieve locaties voor uw project heeft u overwogen waardoor uw werkzaamheden geen of minder schadelijke effecten hebben voor de soort? Onderbouw waarom deze alternatieve locaties niet mogelijk zijn.

Voor dit project zijn alternatieve locaties overwogen. Deze oplossing vormt echter de best mogelijke oplossing.

Het ontbreken van een goede alternatieve locatie dient in een brede context gezien te worden. Vanwege de herbouw van het zorgcentrum Sancta Maria in Huissen dienen de bewoners tijdelijk elders ondergebracht te worden. De bebouwing in het projectgebied leent zich hier uitstekend voor. De bebouwing staat op dit moment leeg, terwijl op de lange termijn appartementen gepland zijn. In de tussentijd kunnen hier de ouderen worden ondergebracht. Op deze manier worden in een reeds bestaand gebouw de ouderen opgevangen. Een ander geschikt gebouw in Huissen is niet voorhanden. In en rond het centrum van Huissen zijn geen bouwlocaties voorhanden die in aanmerking komen voor de bouw van een tijdelijke voorziening. Bovendien biedt volledige nieuwbouw op een alternatieve locatie geen duurzame oplossing wanneer een bestaande locatie als het Stadhuis voorhanden is. Er moet dan naar gronden worden gezocht

buiten de kern, terwijl planologisch en landschappelijk gezien inbreiding zeer de voorkeur heeft ten opzichte van uitbreiding buiten de kern. Ook is nog maar de vraag welke strikt beschermde soorten op een nieuwe locatie aanwezig zijn.

9.2 Alternatieve inrichting

Welke alternatieve inrichtingsplannen heeft u overwogen waardoor uw werkzaamheden geen of minder schadelijke effecten hebben voor de soort? Onderbouw waarom deze alternatieve inrichtingsplannen niet mogelijk zijn.

De renovatiewerkzaamheden aan de gevels van het monumentale deel zijn noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden vanwege het behoud van het gemeentelijk monument. Het herstellen van voegwerk is dan ook een minimale ingreep die gedaan kan worden zonder dat er grote sloop of herbouw nodig is voor dit deel. Voor de gevelrenovatiewerkzaamheden is dan ook weinig sprake van een mogelijke alternatieve afweging.

Voor een duurzaam behoud van het gemeentelijk monument Stadhuis is vervangen van het dak noodzakelijk vanwege de slechte staat en de lekkages. Verstoring van nestplaatsen van de huismus zal derhalve enkel hierdoor ook optreden. Het aanbrengen van de dakkapellen is noodzakelijk om de verdieping onder de kap geschikt te maken voor huisvesting. Op dit moment is er onvoldoende daglichttoetreding en geen toegankelijke buitenruimte op deze bouwlaag zodat het creëren van woonruimtes hier niet mogelijk is. Door het toevoegen van de dakkapellen kunnen alle tijdelijke woonruimtes worden voorzien van voldoende daglicht. Door het toevoegen van de loggia's is er voldoende buitenruimte om de tijdelijke woonruimtes uiteindelijk om te bouwen naar appartementen die voldoen aan de eisen uit het bouwbesluit. Wanneer er voor gekozen zou worden dit niet te doen zou het aantal tijdelijke woonunits (en uiteindelijke appartementen) veel minder zijn. Hierdoor zou het pand onvoldoende ruimte bieden voor de opvang van de ouderen uit Sancta Maria. Gezien de motivering in de locatie afweging in 9.2 en de motivering zoals hier vermeld is het achterwege laten van de dakkapellen en de loggia's geen optie.

9.3 Alternatieve werkwijze

Welke alternatieve werkwijze heeft u overwogen waardoor uw werkzaamheden geen of minder schadelijke effecten hebben voor de soort? Onderbouw waarom deze alternatieve werkwijzen niet mogelijk zijn.

Voor dit project is een alternatieve werkwijze overwogen. Echter, we zijn tot de conclusie gekomen dat voorgestelde handelingen de beste werkwijze is voor de gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw. We maken de bebouwing vooraf aan de verbouwings- en renovatiewerkzaamheden ongeschikt voor zowel gewone dwergvleermuis, de huismus als de gierzwaluw (paragraaf 2.2 projectplan). De nieuwe bebouwing zal bij oplevering geschikt zijn als verblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis en nestplaats voor de huismus en gierzwaluw. Hierbij zal in ieder geval de kwaliteit gelijk blijven en zal de kwantiteit zelfs verbeteren (paragraaf 6.1 en 6.2 projectplan). Aangezien niets zal veranderen aan de groene buitenruimte, blijft dit geschikt foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis. In paragraaf 3.6 van het projectplan is aangegeven dat tijdig voor de werkzaamheden tijdelijke voorzieningen

voor gewone dwergvleermuizen, huismussen en gierzwaluwen gerealiseerd zullen worden. Inmiddels zijn acht tijdelijke vleermuiskasten, vier huismuskasten en tien gierzwaluwkasten opgehangen in de omgeving van het projectgebied (zie bijlage VIII bij dit projectplan). Bij het uitvoeren van de werkzaamheden is derhalve de in het projectplan genoemde omschrijving de beste werkwijze.

Een andere mogelijkheid of werkwijze is niets doen en de huidige bebouwing laten staan en niet verbouwen/renoveren. Dit is echter geen optie, aangezien dit verpaupering in de hand werkt. Verpaupering dient voorkomen te worden om de leefbaarheid in een gebied te behouden. Om dit te voorkomen is het plegen van nieuwbouw en renovatie essentieel. Zeker aangezien het in dit geval om een markant gebouw in het centrum van Huissen gaat.

9.4 Alternatieve planning

Welke alternatieve planning heeft u overwogen waardoor uw werkzaamheden geen of minder schadelijke effecten hebben voor de soort? Wilt u uw werkzaamheden uitvoeren tijdens de kwetsbare periode van de soort? Onderbouw waarom het uitvoeren van de werkzaamheden buiten de kwetsbare periode niet mogelijk is.

Voor dit project is een alternatieve planning overwogen. Echter op deze manier wordt de voor het plan noodzakelijk deadline gehaald en wordt aan alle voorwaarden vanuit de verschillende soortenstandaarden voldaan. De verblijfplaatsen worden pas ongeschikt gemaakt als de gewenningsperiode van de tijdelijke kasten is verstreken. Ook vindt het ongeschikt maken plaats in de periode waar de minste verstoring te verwachten is. Een alternatieve planning resulteert in het niet halen van de deadline van oplevering, het verstoren van de soorten in kwetsbare periodes of het niet halen van de gewenningsperiodes. Al deze gevolgen dienen voorkomen te worden. Daarom is de huidige planning de beste planning en is een alternatieve planning niet mogelijk.

10 Literatuur

10.1 Gebruikte documenten

Heeft u in uw antwoorden verwijzingen naar literatuur (rapporten, andere ontheffingen, beleidstukken, protocollen, standaarden) opgenomen? Neem dan een literatuurlijst op. Geef daarnaast aan welke documenten u aan deze aanvraag heeft toegevoegd.

Geraadpleegde literatuur

- Dietz, C.; Nill, D.; Von Helversen, O.; Lina, P. 2011. Vleermuizen: alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika : biologie, kenmerken, bedreigingen. Tirion Natuur, Utrecht.
- Ministerie van Economische Zaken. 2014. Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis. Versie maart 2014. Ministerie van Economische Zaken – Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Den Haag.
- Ministerie van Economische Zaken. 2014. Soortenstandaard Gierzwaluw. Versie maart 2014. Ministerie van Economische Zaken – Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Den Haag.
- Ministerie van Economische Zaken. 2014. Soortenstandaard Huismus. Versie maart 2014. Ministerie van Economische Zaken – Rijksdienst voor Ondernemend Nederland,

Den Haag.

- SAB. 2015. Quick scan flora en fauna, Stadhuis Huissen, Gemeente Lingewaard. Projectnummer 150140. SAB, Arnhem (bijlage X).
- SAB. 2015. Soortgericht nader onderzoek, Stadhuis Huissen, Gemeente Lingewaard. Projectnummer 150140. SAB, Arnhem (bijlage VIII).
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur, Vleermuisprotocol 2013, 25 maart 2013. www.gegevensautoriteit-natuur.nl en www.netwerkgroenebureaus.nl.
- www.rvo.nl
- www.rijksoverheid.nl
- www.wetten.nl
- www.vleermuizen.net
- www.vleermuizenindestad.nl
- www.vogelbescherming.nl

Bijlagen

- bijlage I: huidige situatie projectgebied
- bijlage II: vergunningstekeningen huidige situatie
- bijlage III: vergunningstekeningen toekomstige situatie
- bijlage IV: locatie onderzoeksgebied
- bijlage V: locatie verblijfplaatsen vleermuizen en nestplaatsen huismus en gierzwaluw
- bijlage VI: locatie overige elementen vleermuizen
- bijlage VII: alternatieven voor functies gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw
- bijlage VIII: soortgericht nader onderzoek, Stadhuis, Huissen
- bijlage IX: tijdelijke voorzieningen gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw
- bijlage X: quick scan flora en fauna, Stadhuis, Huissen
- bijlage XI: permanente voorzieningen gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw

BIJLAGEN

- bijlage I: huidige situatie projectgebied
- bijlage II: vergunningstekeningen huidige situatie
- bijlage III: vergunningstekeningen toekomstige situatie
- bijlage IV: locatie onderzoeksgebied
- bijlage V: locatie verblijfplaatsen vleermuizen en nestplaatsen huismus en gierzwaluw
- bijlage VI: locatie overige elementen vleermuizen
- bijlage VII: alternatieven voor functies gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw
- bijlage VIII: soortgericht nader onderzoek, Stadhues, Huissen
- bijlage IX: tijdelijke voorzieningen gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw
- bijlage X: quick scan flora en fauna, Stadhues, Huissen
- bijlage XI: permanente voorzieningen gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw

bijlage I: huidige situatie projectgebied

BIJLAGE I: HUIDIGE SITUATIE PROJECTGEBIED

Het projectgebied bestaat uit het voormalig gemeentekantoor van de gemeente Lingewaard. Het complex bestaat uit vier vleugels die rondom een rechthoekig kloosterhof gelegen zijn. In de vleugel aan de noordzijde is de kloosterkapel opgenomen. De gebouwen bestaan uit baksteen en zijn voorzien van zadeldaken. De vleugel aan de noord- en zuidzijde zijn duidelijk recenter bijgebouwd. Navolgende afbeelding toont een luchtfoto.

Rood kader: globale begrenzing projectgebied.

De zuidvleugel zal in zijn geheel geamoveerd worden en weer opnieuw worden opgebouwd in de stijl die bij de rest van de bebouwing past. Daarnaast zullen op de west- en oostvleugel over de gehele breedte dakkapellen geplaatst worden. Ook zal waar nodig de gehele bebouwing gerenoveerd worden. In de huidige situatie is nog niet geheel duidelijk waar dergelijke werkzaamheden plaats zullen vinden. Derhalve wordt uitgegaan van het worst case-scenario dat overal werkzaamheden mogelijk zijn. Navolgende foto's geven een impressie van de huidige situatie.

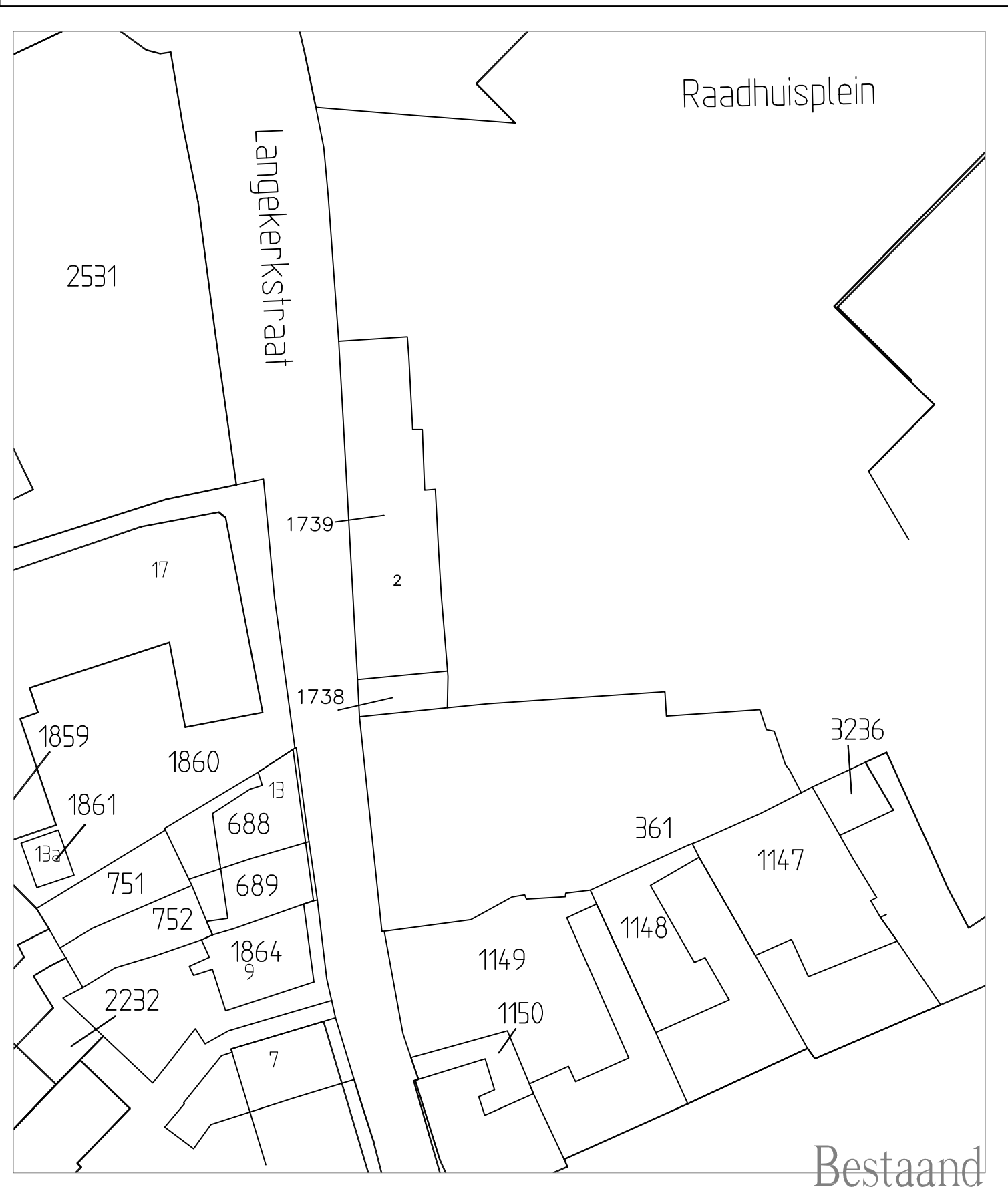
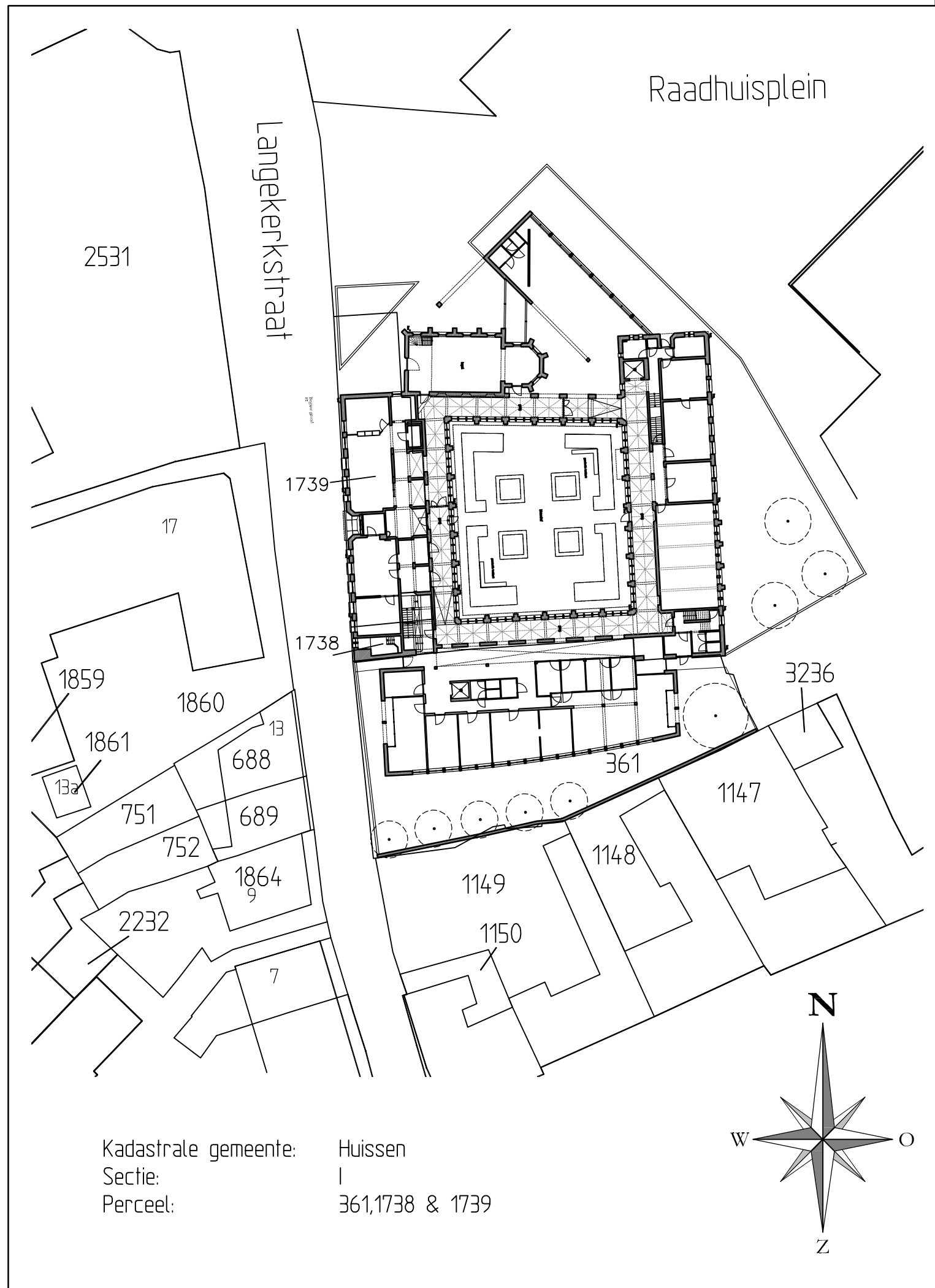
Boven: dak van de oostvleugel. Beide kanten van de daken van zowel de oost- als de westvleugel zullen over de gehele lengte dakkapellen krijgen.
Onder: de zuidvleugel zal gezien de bouwstijl die niet bij de rest van de bebouwing past geheel worden gesloopt. Passende bebouwing zal terug worden gebouwd.

bijlage II: vergunningstekeningen huidige situatie

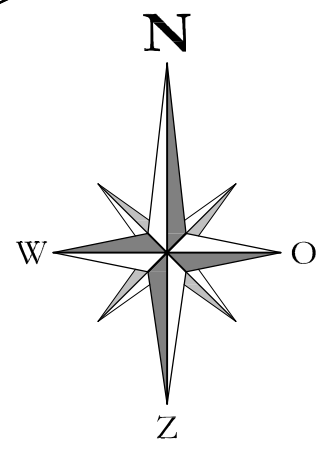
Gewijzigd: ____-____-____

[illegible]

Bestaand

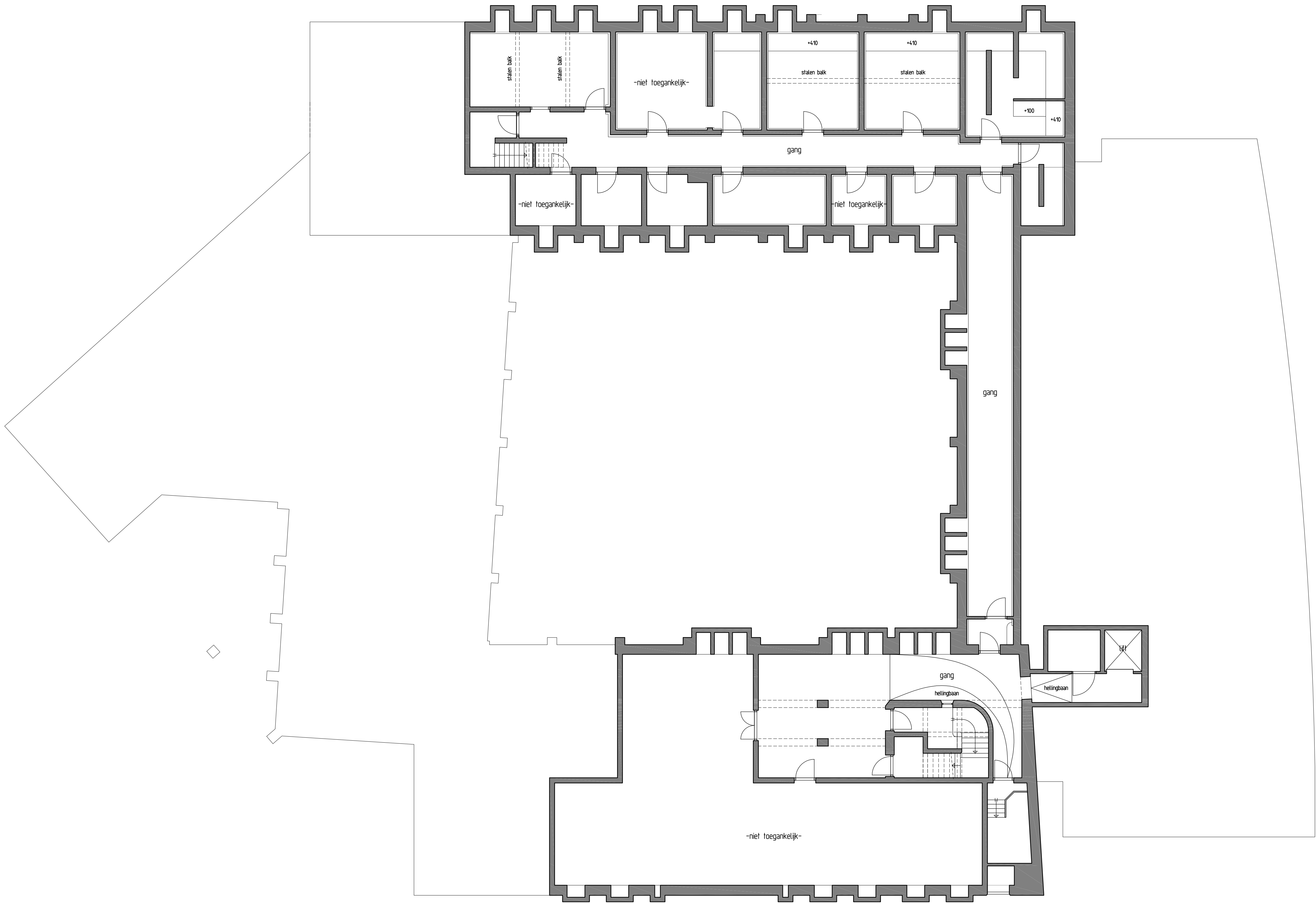
Kadastrale gemeente: Huissen
Sectie: I
Perceel: 361,1738 & 1739

WERK: Herbestemming vm Raadhuis, Langekerkstraat 2-4 - Huissen			
Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard - Postbus 15 6680 AA Bommel			
Situatie	Schaal: 1:500	Datum: 11-12-2014	WERKNUMMER:
	Formaat: A3	Gewijz. - - - - -	1295
	Getek.: mfn	Projectleider: rwd	TEK.NUMMER:
			BT-SIT
Project Architect: E.J. Hoogenberk			

DR. IR. E.J.HOOGENBERK "Huis Voorstonden" VOORSTERWEG 139, 6971 KD VOORSTONDEN 0575-476370/ 476316 E-mail: Bureau@harmonischearchitectuur.com

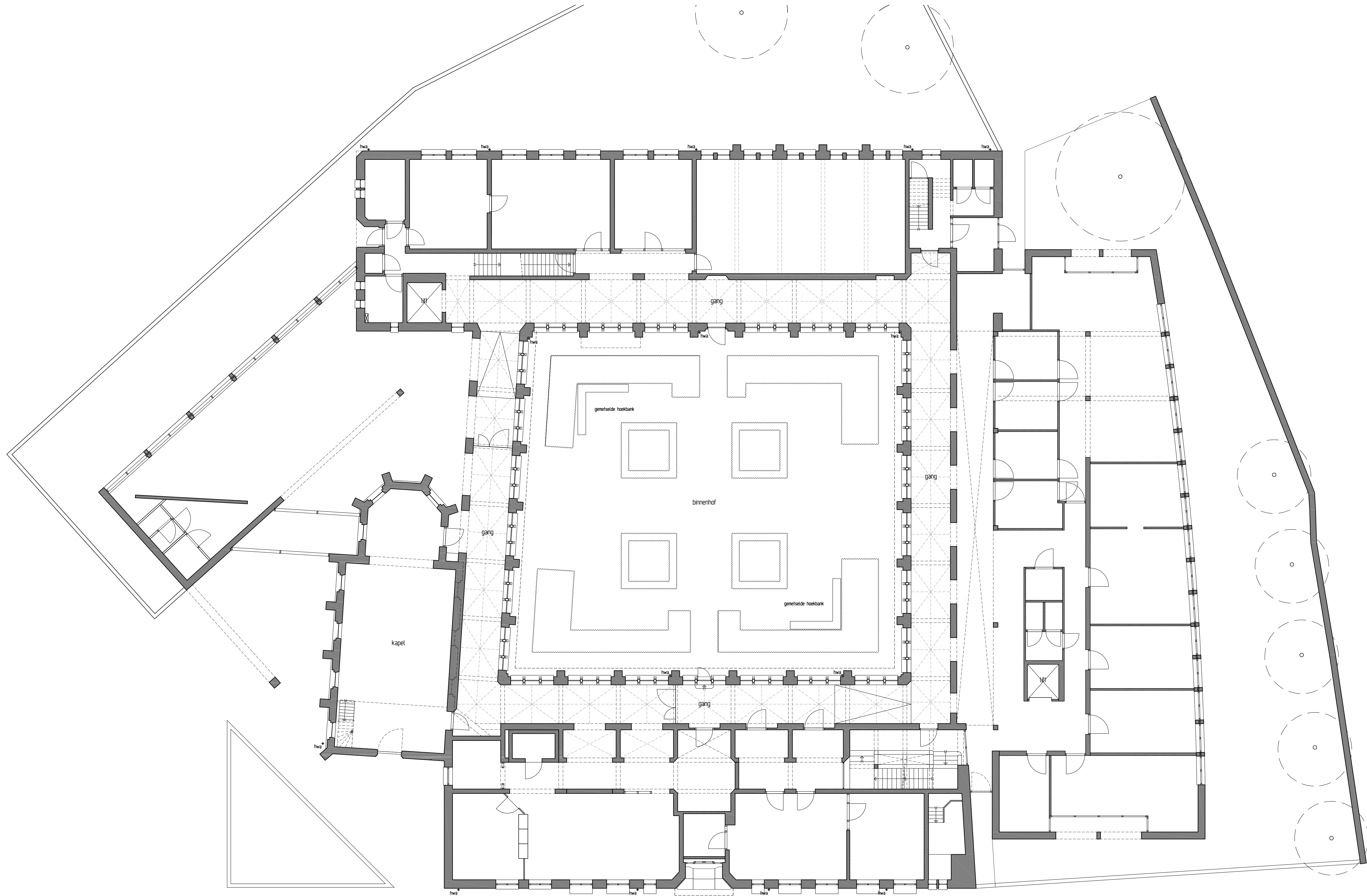
HARMONISCHE ARCHITECTUUR VOORSTONDEN

Kelder
BT

Bestaand

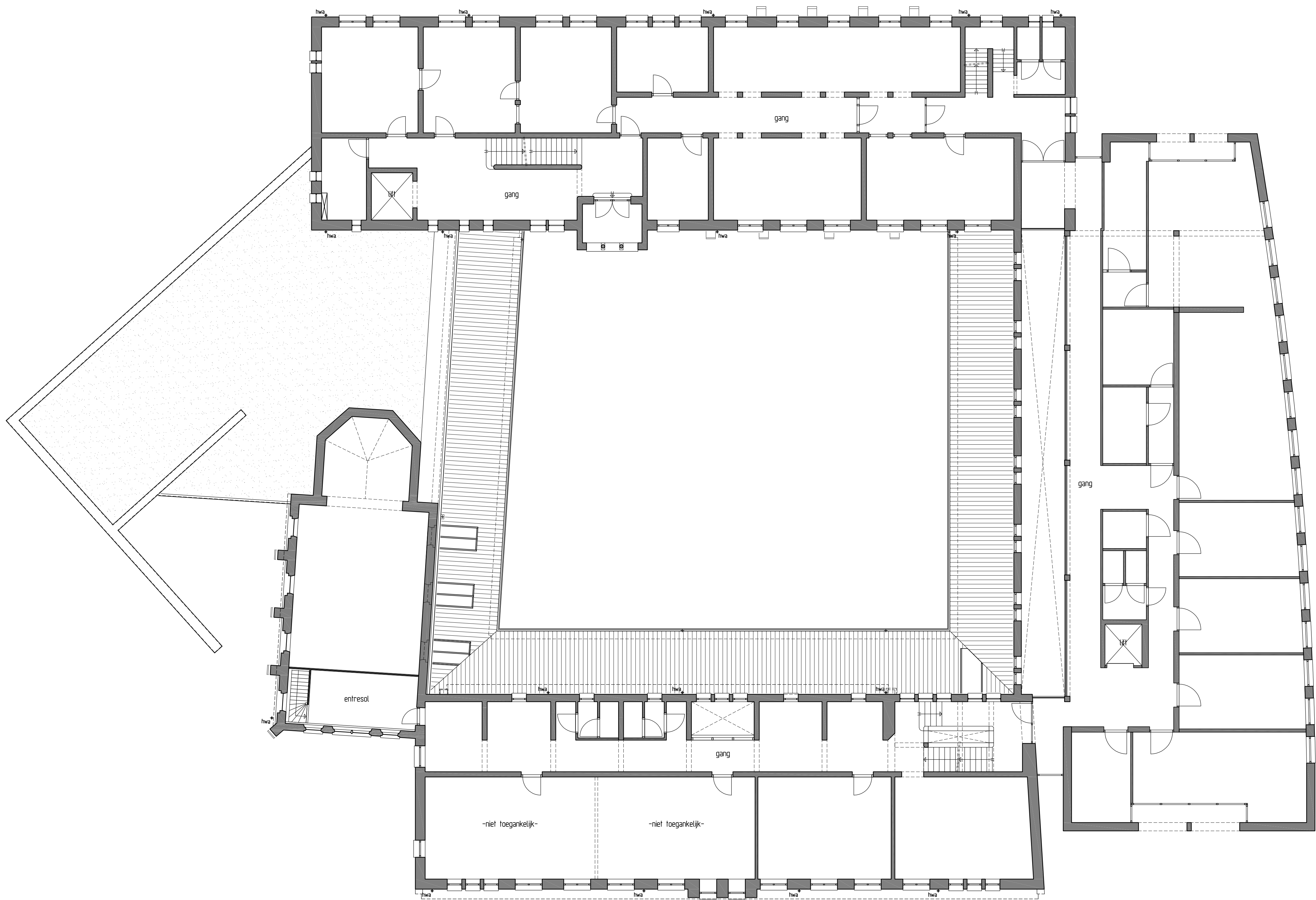
WERK: Herbestemming vm Raadhuis, Langekerkstraat 2-4 - Huissen			
Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard - Postbus 15 6680 AA Bommel			
Kelder	Schaal: 1:100	Datum: 11-12-2014	WERKNUMMER:
	Formaat: A1	Gewijz: - - - - -	1295 BT-00
	Getek: mfn	Projectleider: rwd	Project Architect: E.J. Hoogenberk
DR. IR. E.J. HOOGENBERK "Huis Voorstonden" VOORSTERWEG 139, 6971 KD VOORSTONDEN 0575-476370 / 476316 E-mail: Bureau@harmonischearchitectuur.com			
HARMONISCHE ARCHITECTUUR VOORSTONDEN			

Begane grond
BT

Bestaand

WERK: Herbestemming vm Raadhuis, Langekerkstraat 2-4 - Huissen			
Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard - Postbus 15 6680 AA Bommel			
Begane grond		Schaal: 1:100	Datum: 11-12-2014
		Formaat: A1	Gewijz: - - - - -
		Getek: mfn	Projectleider: rwd
		WERKNUMMER: 1295	TEK.NUMMER: BT-01
DR. IR. E.J. HOOGENBERG "Huis Voorstonden" VOORSTERWEG 139, 6971 KD VOORSTONDEN 0575-476370 / 476316 E-mail: Bureau@harmonischearchitectuur.com			
HARMONISCHE ARCHITECTUUR VOORSTONDEN			

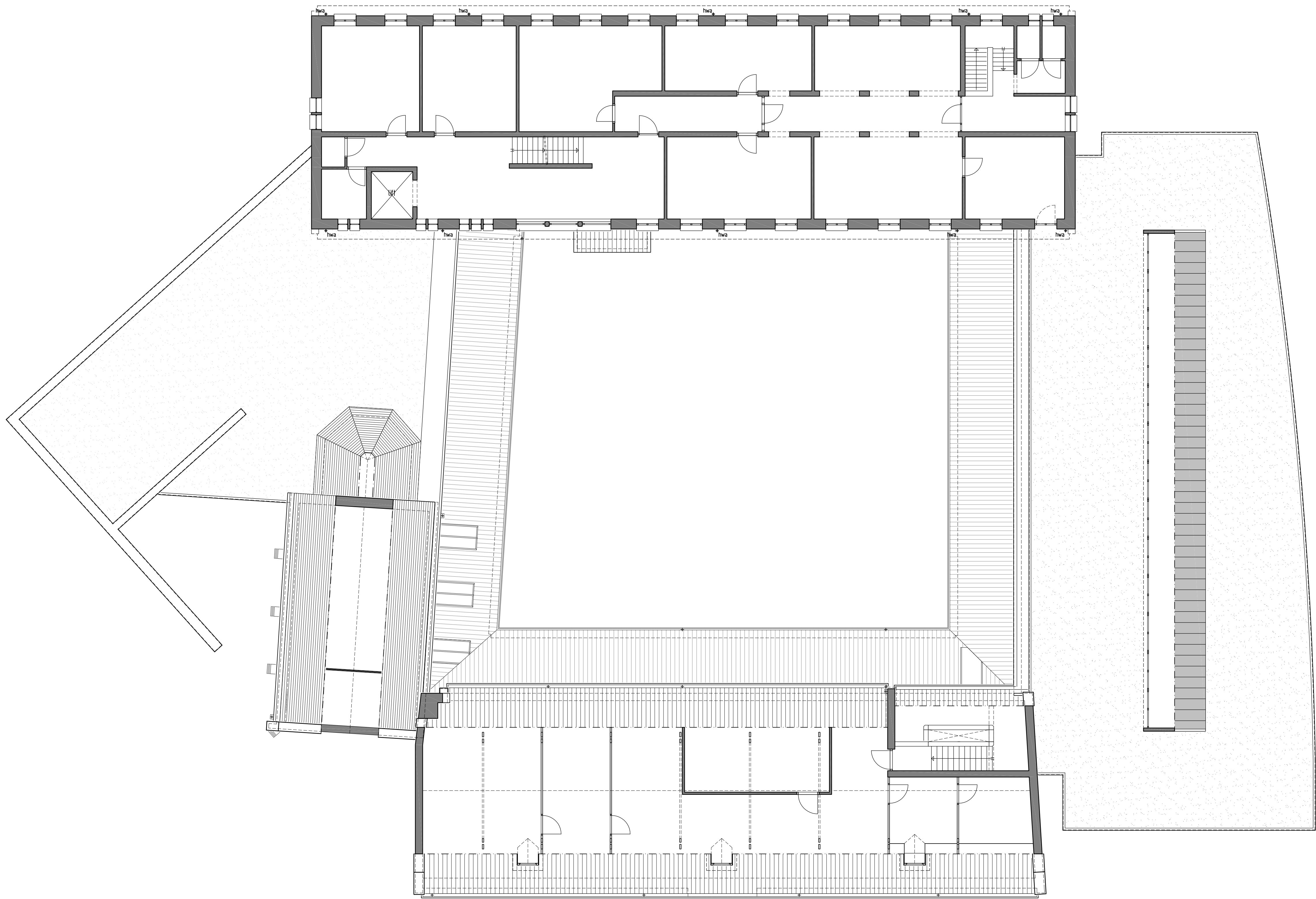

1e Verdieping
BT

Bestaand

WERK: Herbestemming vm Raadhuis, Langekerkstraat 2-4 - Huissen			
Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard - Postbus 15 6680 AA Bommel			
1e Verdieping	Schaal: 1:100	Datum: 11-12-2014	WERKNUMMER:
	Formaat: A1	Gewijz: - - - - -	1295 BT-02
	Getek: mfn	Projectleider: rwd	Project Architect: E.J. Hoogenberk

DR. IR. E.J. HOOGENBERK "Huis Voorstonden" VOORSTERWEG 139, 6971 KD VOORSTONDEN 0575-476370 / 476316 E-mail: Bureau@harmonischearchitectuur.com
HARMONISCHE ARCHITECTUUR VOORSTONDEN

2e Verdieping/Zolder
BT

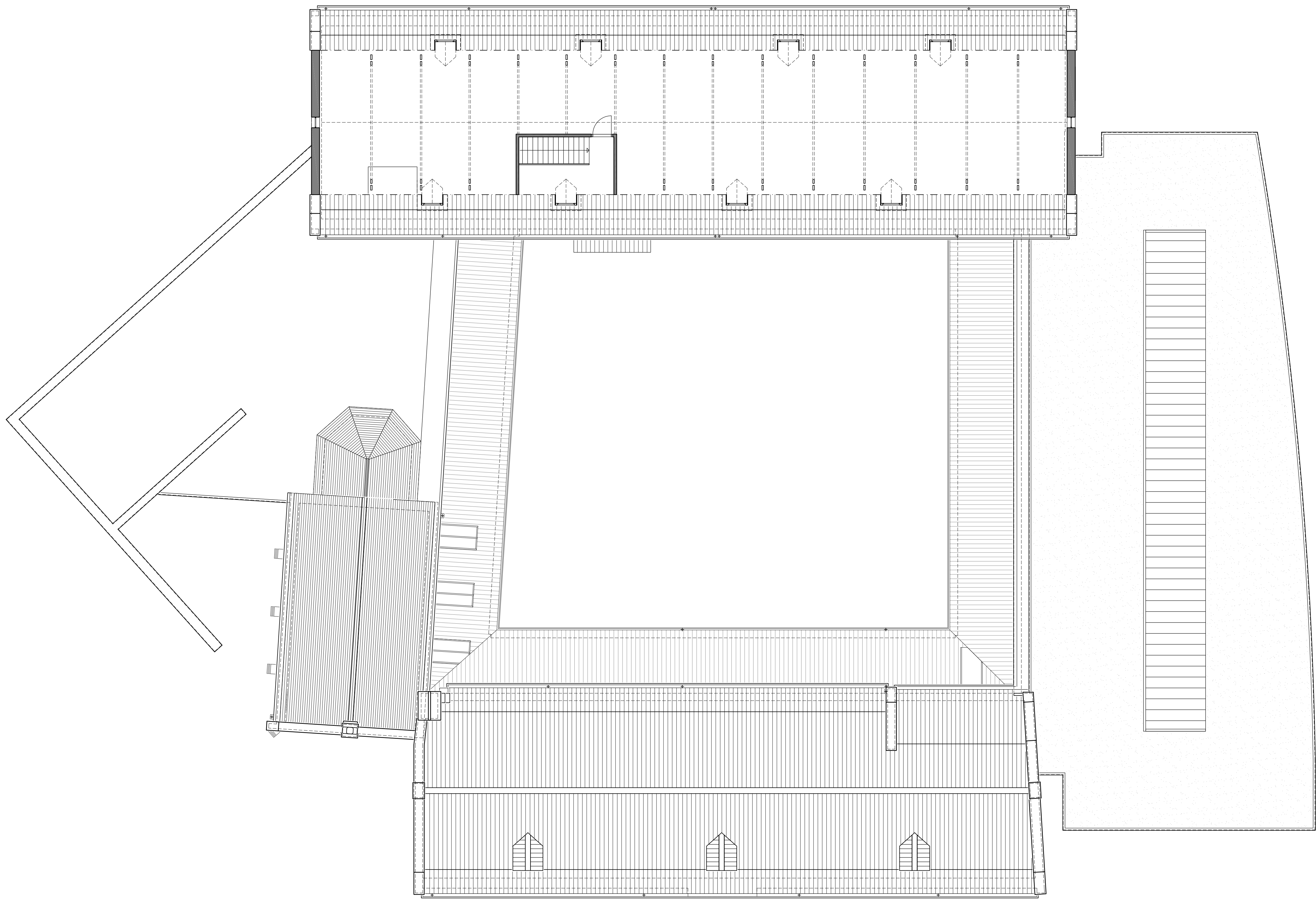
Bestaand

WERK: Herbestemming vm Raadhuis, Langekerkstraat 2-4 - Huissen
Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard - Postbus 15 6680 AA Bommel

2e Verdieping/Zolder

Schaal: 1:100	Datum: 11-12-2014	WERKNUMMER: 1295	TEKNUMMER: BT-03
Formaat: A1	Gewijz: - - - - -	Project Architect: E.J. Hoogenberk	
Getek: mfn	Projectleider: rwd		

DR. IR. E.J. HOOGENBERK "Huis Voorstonden" VOORSTERWEG 139, 6971 KD VOORSTONDEN 0575-476370 / 476316 E-mail: Bureau@harmonischearchitectuur.com
HARMONISCHE ARCHITECTUUR VOORSTONDEN

3e Verdieping/Zolder
BT

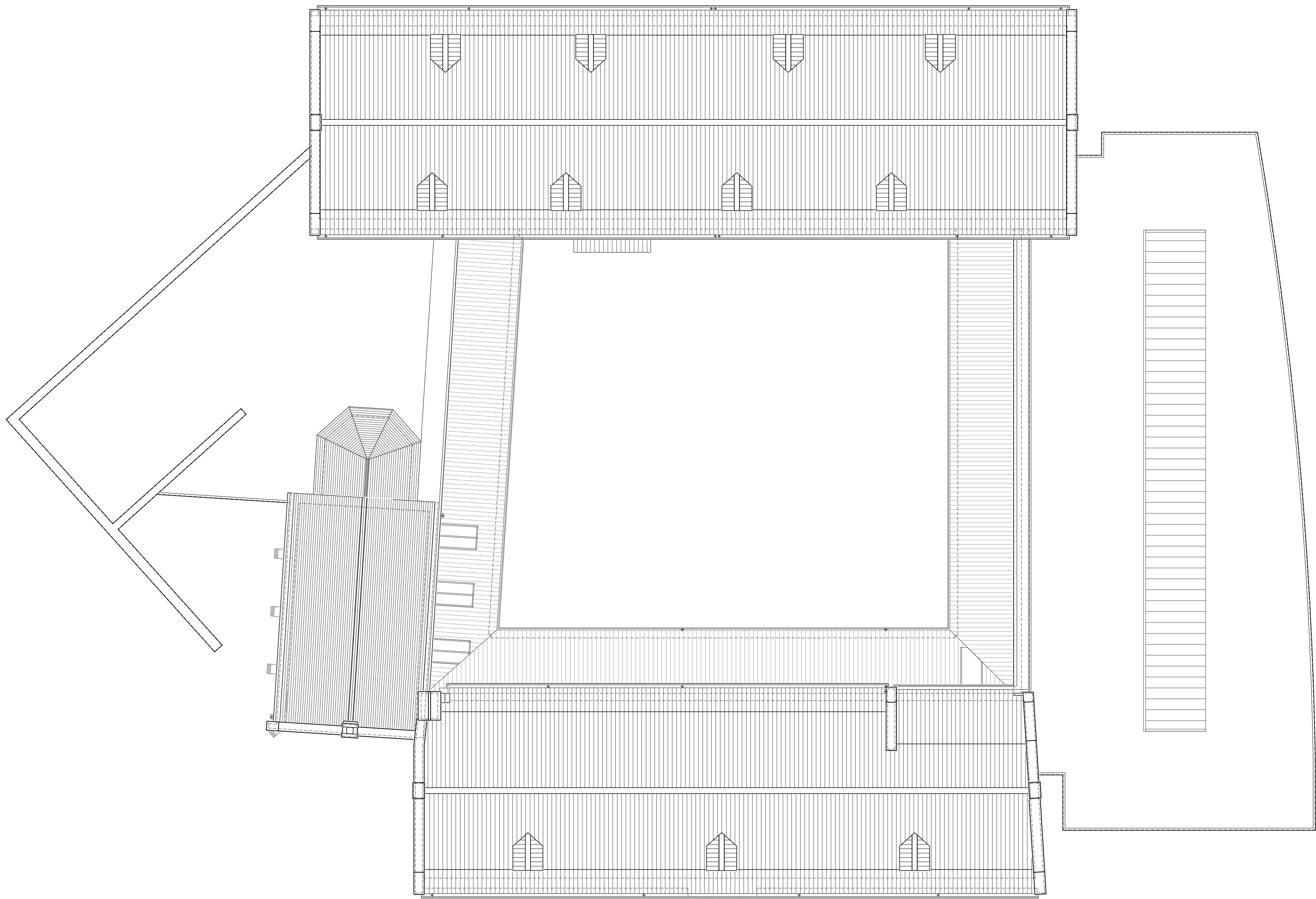
Bestaand

WERK: Herbestemming vm Raadhuis, Langekerkstraat 2-4 - Huissen
Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard - Postbus 15 6680 AA Bommel

3e Verdieping/Zolder

Schaal: 1:100	Datum: 11-12-2014	WERKNUMMER: 1295	TEKNUMMER: BT-04
Formaat: A1	Gewijz: - - - - -	Project Architect: E.J. Hoogenberk	
Getek: mfn	Projectleider: rwd		

DR. IR. E.J. HOOGENBERK "Huis Voorstonden" VOORSTERWEG 139, 6971 KD VOORSTONDEN 0575-476370 / 476316 E-mail: Bureau@harmonischearchitectuur.com
HARMONISCHE ARCHITECTUUR VOORSTONDEN

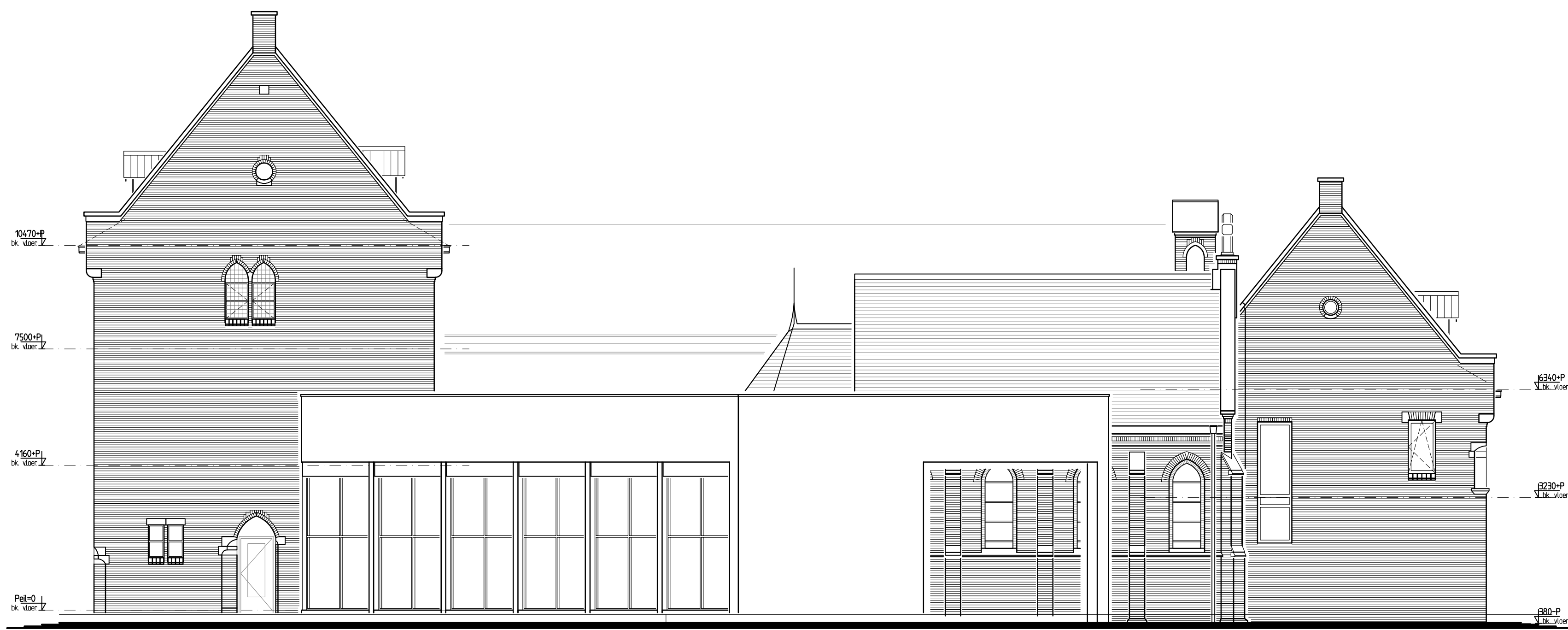
Dakopzicht
BT

Bestaand

WERK: Herbestemming vm Raadhuis, Langekerkstraat 2-4 - Huissen			
Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard - Postbus 15 6680 AA Bommel			
Dakopzicht	Schaal: 1:100	Datum: 11-12-2014	WERKNUMMER: 1295
	Formaat: A1	Gewijz: - - - - -	TEKNUMMER: BT-05
	Getek: mfn	Projectleider: rwd	Project Architect: E.J. Hoogenberk
DR. IR. E.J. HOOGENBERK "Huis Voorstonden" VOORSTERWEG 139, 6971 KD VOORSTONDEN 0575-476370 / 476316 E-mail: Bureau@harmonischearchitectuur.com			
HARMONISCHE ARCHITECTUUR VOORSTONDEN			

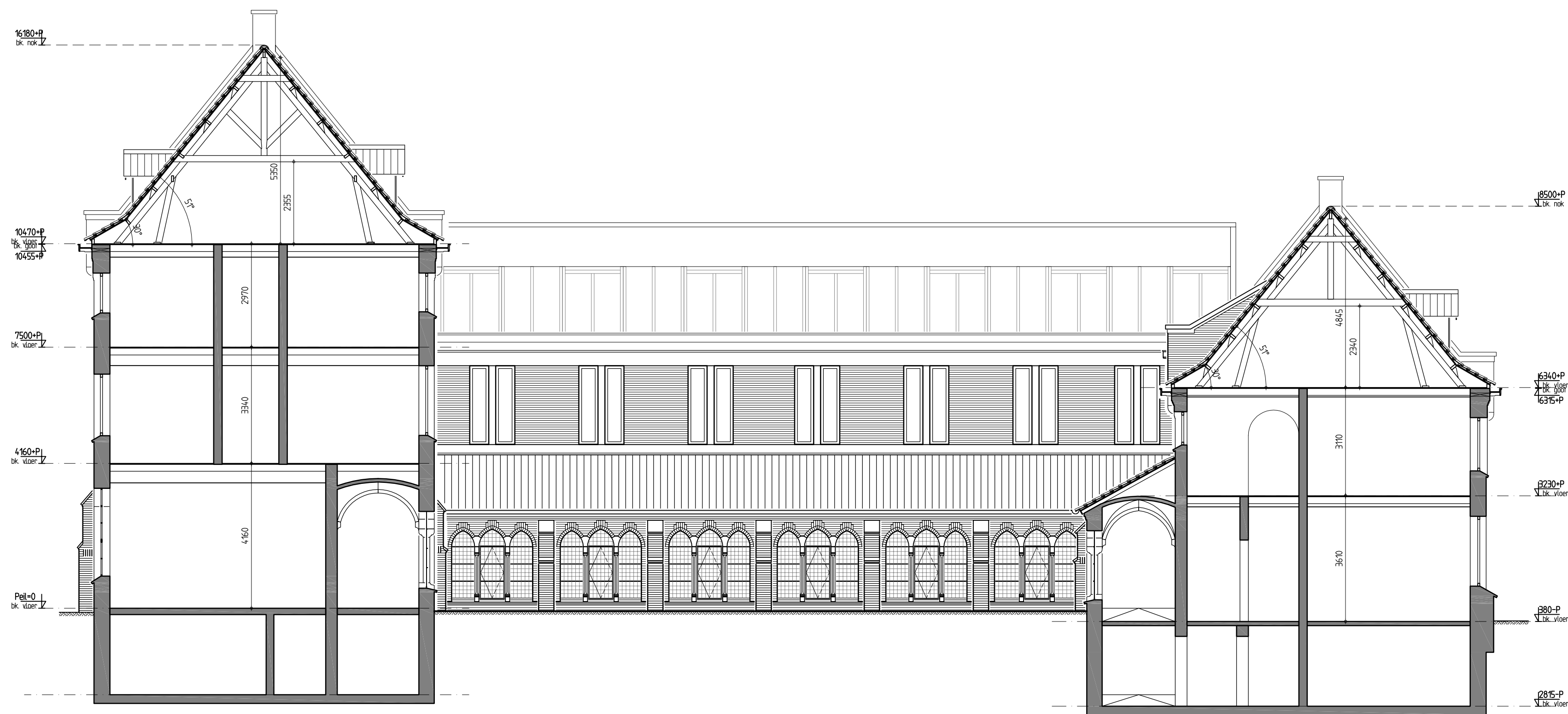
Gevel a/d Langekerkstraat (west)
BT

Gevel a/h Raadhuisplein (noord)
BT

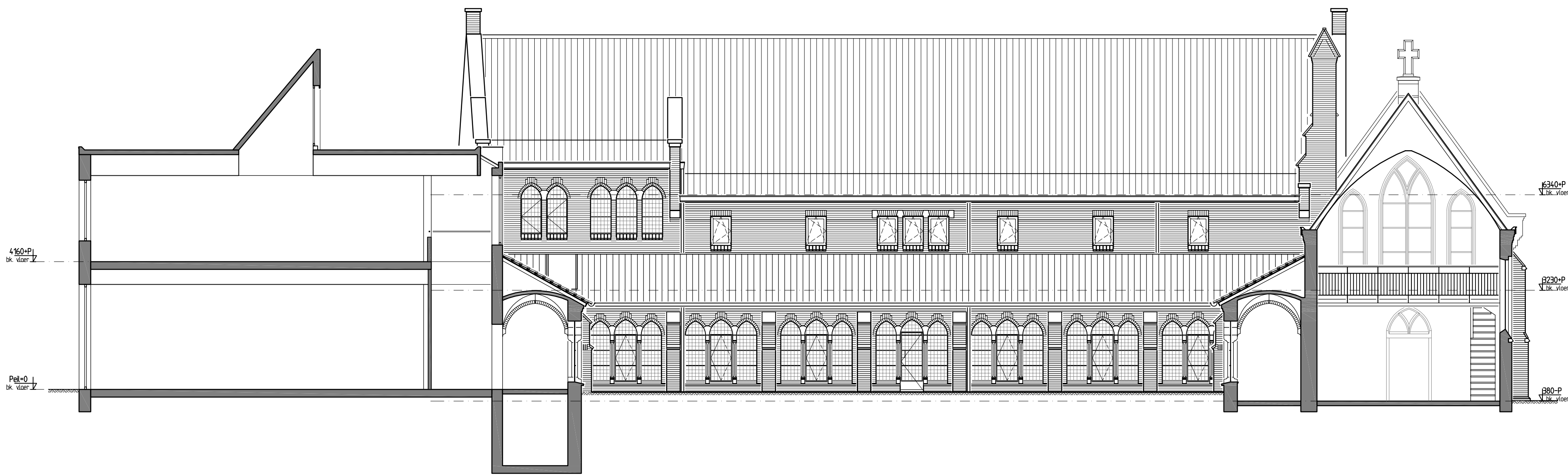
Gevel a/h Raadhuisplein (oost)
BT

Gevel a/h Binnenhof (zuid)
BT

Gevel a/h binnenhof (oost)
BT

Gevel a/h binnenhof (west)
BT

bijlage III: vergunningstekeningen toekomstige situatie

HARMONISCHE ARCHITECTUUR bv

Omschrijving : Huissen, Langekerkstraat 2-4, vm raadhuis

Projectnummer : 1295

Bladnummer : VO-TEK

Betreft : Tekeningenlijst

Datum: 15-4-2015

Gewijzigd: __-__-__

Blad. Nr.	Omschrijving	Schaal	Formaat	Status	Datum	Laatste Wijziging
VO-TEK	Tekeningenlijst	-	A4	Voorlopig Ontwerp	15-04-2015	
VO-AR	Algemeen renvooi		A4	Voorlopig Ontwerp	15-04-2015	
VO-SIT	Situatie: nieuwe toestand zorgwoningen		A3	Voorlopig Ontwerp	15-04-2015	
VO-00	Nieuwe toestand zorgwoningen Kelder	1:100	A1	Voorlopig Ontwerp	15-04-2015	
VO-01	Nieuwe toestand zorgwoningen Begane grond	1:100	A1	Voorlopig Ontwerp	15-04-2015	
VO-02	Nieuwe toestand zorgwoningen 1e Verdieping	1:100	A1	Voorlopig Ontwerp	15-04-2015	
VO-03	Nieuwe toestand zorgwoningen 2e Verdieping/Zolder	1:100	A1	Voorlopig Ontwerp	15-04-2015	
VO-04	Nieuwe toestand zorgwoningen 3e Verdieping/Zolder	1:100	A1	Voorlopig Ontwerp	15-04-2015	
VO-05	Nieuwe toestand zorgwoningen Dakopzicht	1:100	A1	Voorlopig Ontwerp	15-04-2015	
VO-06	Nieuwe toestand Gevels	1:100	A0	Voorlopig Ontwerp	15-04-2015	
VO-07	Nieuwe toestand Binnengevels en doorsneden	1:100	A0	Voorlopig Ontwerp	15-04-2015	

Eisen Bouwbesluit

Van toepassing zijn:

- Daglichttoetreding volgens NEN 2057, t.b.v de nieuwbouw.
- Ventilatievoorzieningen volgens NEN 1087, t.b.v. de nieuwbouw.
- EPC volgens NEN 7120, t.b.v. de nieuwbouw
- Binnenzijde van schachten dienen te voldoen aan klasse A2 vlgs. NEN-EN 13501-1.
- Doorvoeringen in brandwerende scheidingen brandwerend uitvoeren conform aangegeven WBDBO.
- Vochtwering volgens NEN 2778.
- Tegelwerk in toilet tot minimaal 1200+vloer. Tegelwerk in badruimte t.p.v. bad of douche, over een lengte van 3m, minimaal 2100+vloer.
- Rookgasafvoer minimaal 300mm bovendaks.
- Vloerafscheidingen minimaal 1000mm boven vloer
- Tussen 200mm en 700mm boven de vloer geen opstapmogelijkheden.
- Bovenkant onderdorpels van toegangsdeuren van het gebouw, de woning (appartement), toegang tot de liftkooi en toegang tot de buitenruimte in de nieuwbouw maximaal 20mm boven het vloerpeil incl. vloerafwerking.
- De vrije doorgang met een toegang naar een verblijfsgebied, verblijfsruimte, toilet- en bad-/doucheruimte in de nieuwbouw ten minste 850x2300mm.
- Entreedeurten appartementengebouw en openbare ruimten van binnenuit zonder sleutel of los voorwerp te openen.
- De hoofdtoegang van het appartementengebouw heeft vlg. art. 6.51:
 - aan de buitenkant een voorziening waarmee een signaal kan worden gegeven dat in een niet-gemeenschappelijk verblijfsgebied van een op die toegang aangewezen woonfunctie waarneembaar is;
 - heeft een spreekinstallatie die vanuit ten minste een niet-gemeenschappelijke ruimte van een op die toegang aangewezen woonfunctie kan worden bediend, en
 - kan vanuit ten minste een niet-gemeenschappelijke ruimte van een op die toegang aangewezen woonfunctie worden geopend.
- Hang- en sluitwerk dient minimaal te voldoen aan inbraakwerendheidsklasse 2 overeenkomstig NEN 5087, 5096 en het Bouwbesluit.
- Bescherming tegen ratten en muizen conform artikel 3.69 Bouwbesluit:
Een uitwendige scheidingsconstructie heeft geen openingen die breder zijn dan 0,01 m. Dit geldt niet voor een afsluitbare opening en een uitmonding van:
 - a. een afvoervoorziening voor luchtverversing;
 - b. een afvoervoorziening voor rook, en
 - c. een ont- en beluchting van een afvoervoorziening voor huishoudelijk afval.
- Het ontwerp en aanleg van elektrische installaties conform NEN 1010.
- Het ontwerp en aanleg van gas installaties conform NEN 1078.
- Het ontwerp en aanleg van drinkwater installaties conform NEN 1006.

Voorlopig Ontwerp

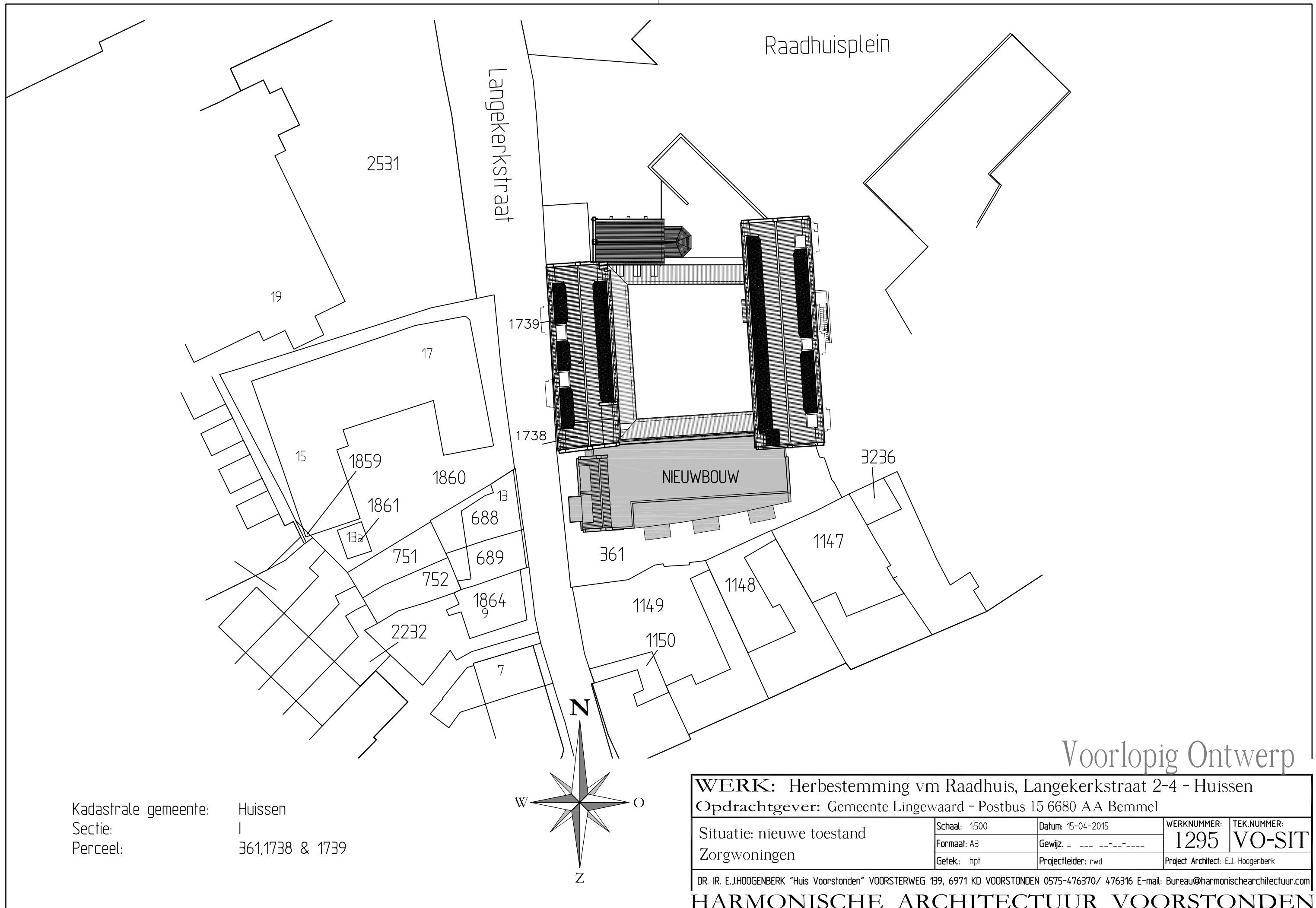
WERK: Herbestemming vm Raadhuis, Langekerkstraat 2-4 - Huissen

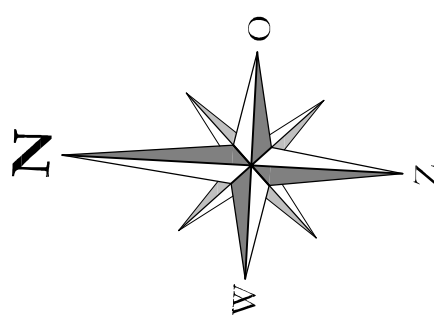
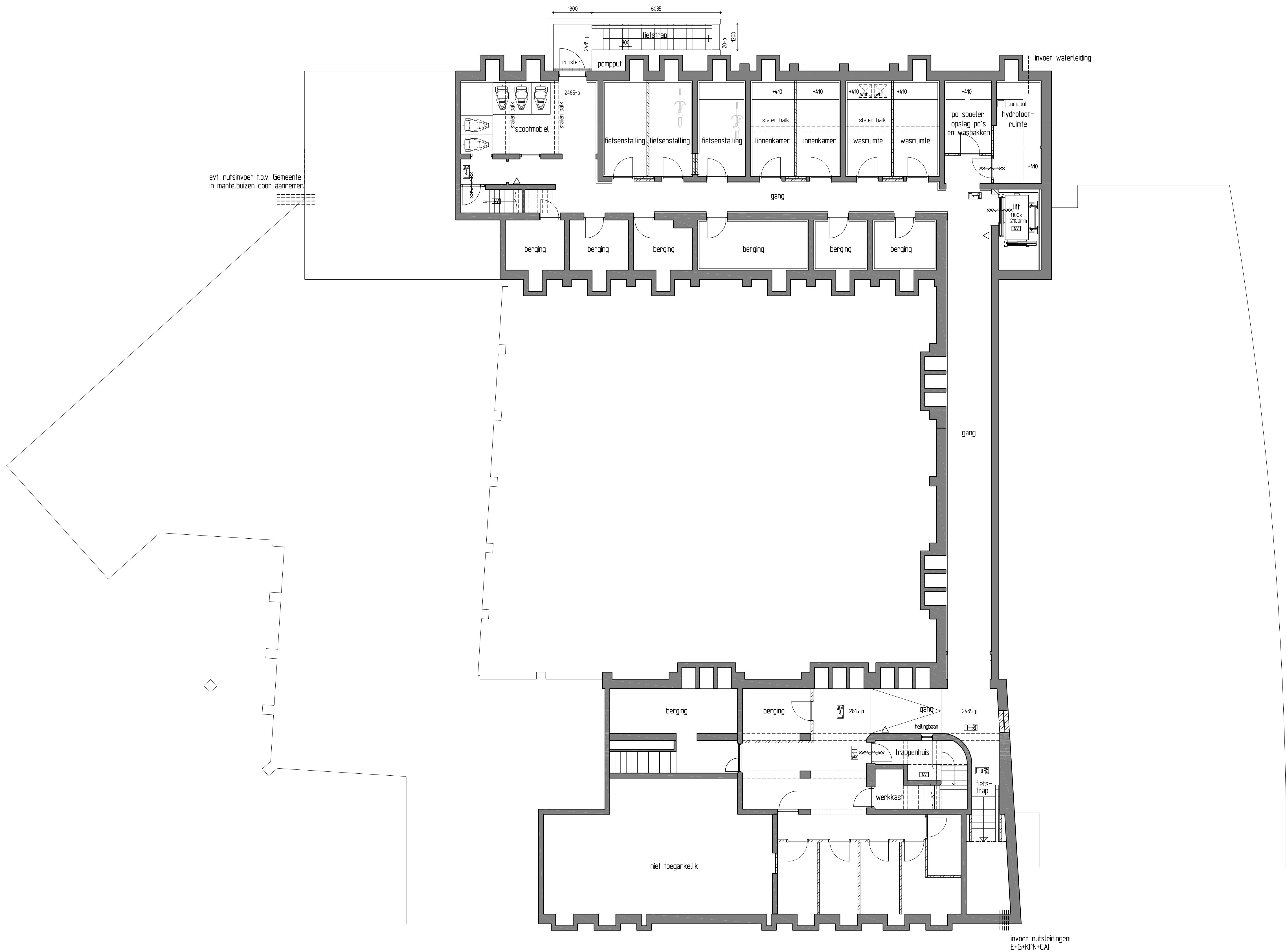
Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard - Postbus 15 6680 AA Bommel

Nieuwe toestand zorgwoningen Algemeen renvooi	Schaal: 1:100	Datum: 15-04-2015	WERKNUMMER:	TEK.NUMMER:
	Formaat: A1	Gewijz. _ _ _ _ _	1295	VO-AR
	Getek.: hpt	Projectleider: rwd	Project Architect: E.J. Hoogenberk	

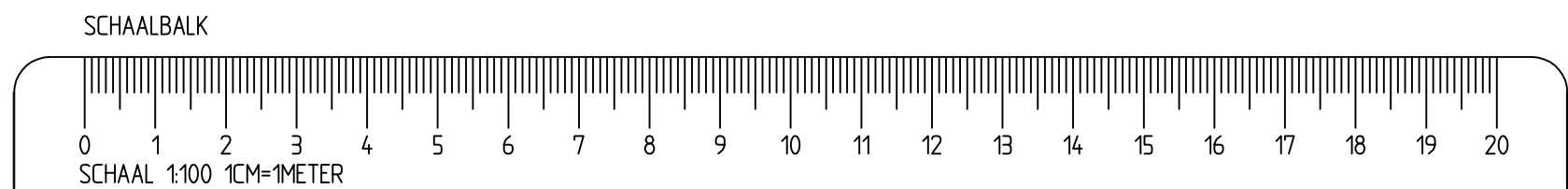
DR. IR. E.J.HOOGENBERK "Huis Voorstonden" VOORSTERWEG 139, 6971 KD VOORSTONDEN 0575-476370/ 476316 E-mail: Bureau@harmonischearchitectuur.com

HARMONISCHE ARCHITECTUUR VOORSTONDEN

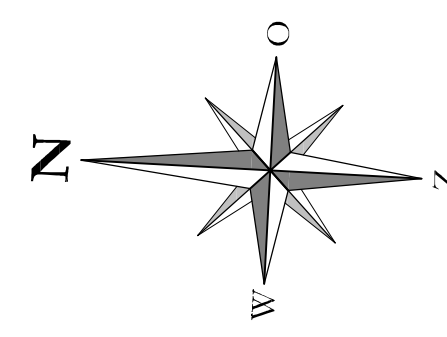
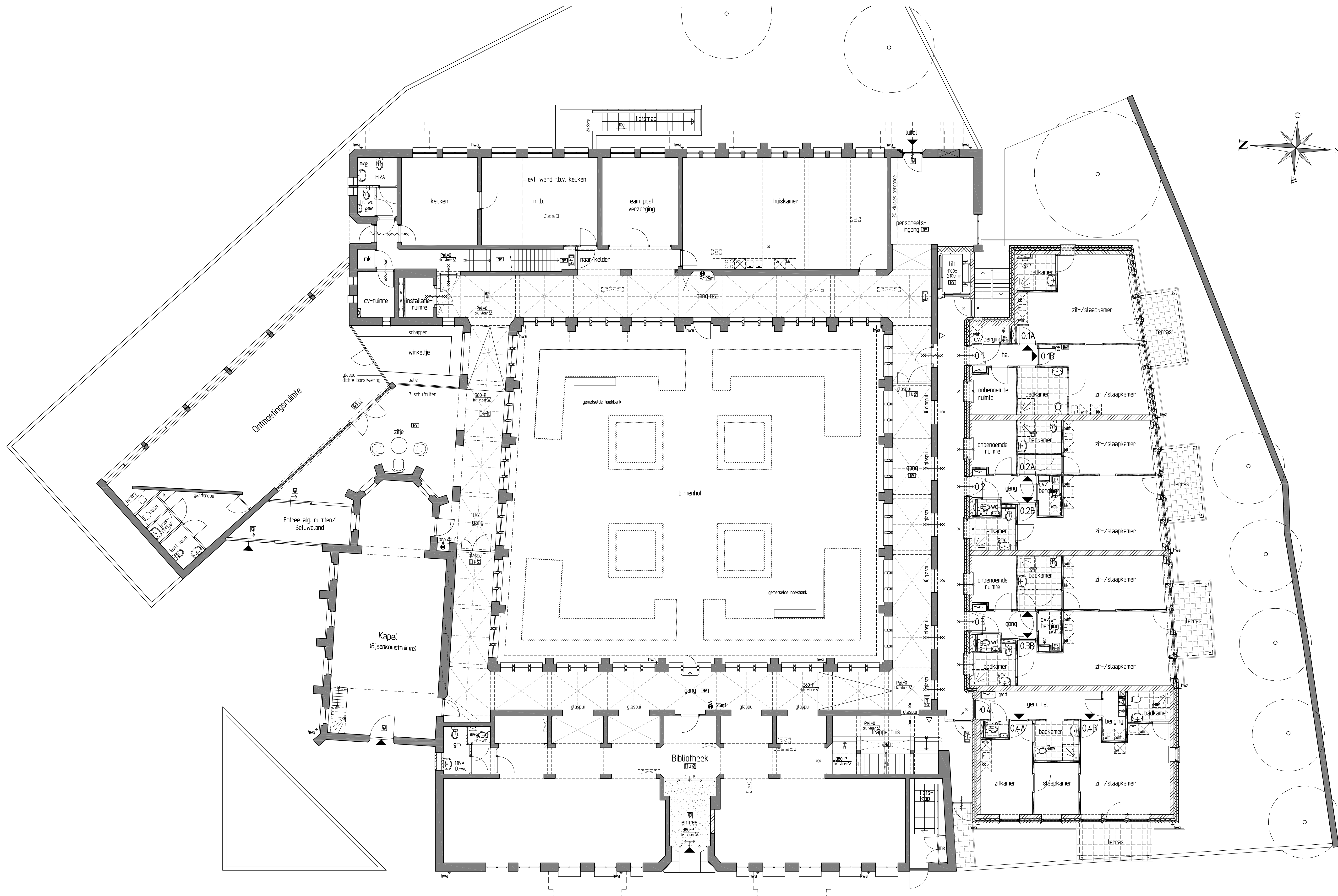
Kelder; (Overige gebruiksfunctie)
VO

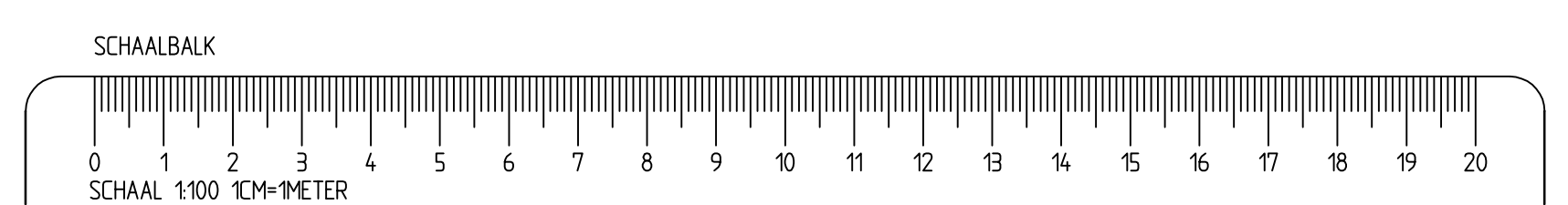
Renverooi zie blad VO-AR

Voorlopig Ontwerp

WERK: Herbestemming vm Raadhuis, Langekerkstraat 2-4 - Huissen			
Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard - Postbus 15 6680 AA Bommel			
Nieuwe toestand zorgwoningen	Schaal: 1:100	Datum: 15-04-2015	WERKNUMMER: 1295
	Formaat: A1	Gewijz: - - - - -	VO-00
	Getek: hpl	Projectleider: rwd	Project Architect: E.J. Hoogenberk
DR. IR. E.J. HOOGENBERK "Huis Voorstonden" VOORSTERWEG 139, 6971 KD VOORSTONDEN 0575-476370 / 476316 E-mail: Bureau@harmonischearchitectuur.com			
HARMONISCHE ARCHITECTUUR VOORSTONDEN			

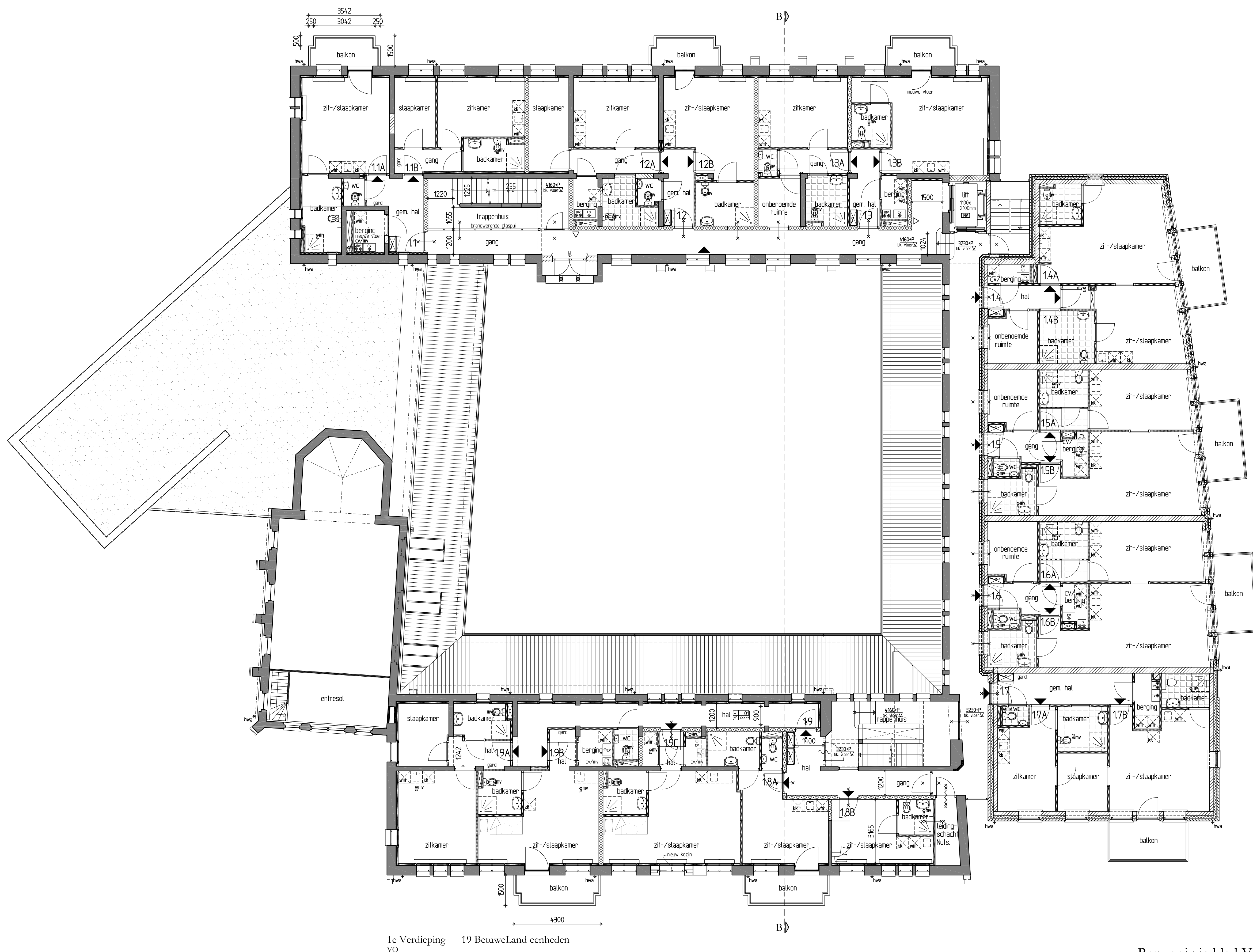
Begane grond 8 BetuweLand eenheden VO

Renvooi zie blad VO-AR

Voorlopig Ontwerp

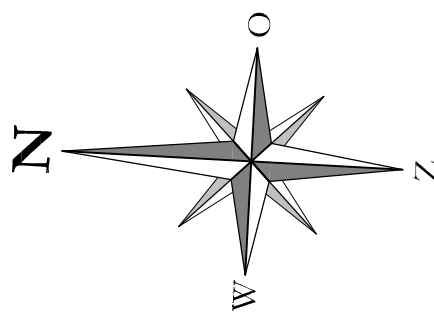
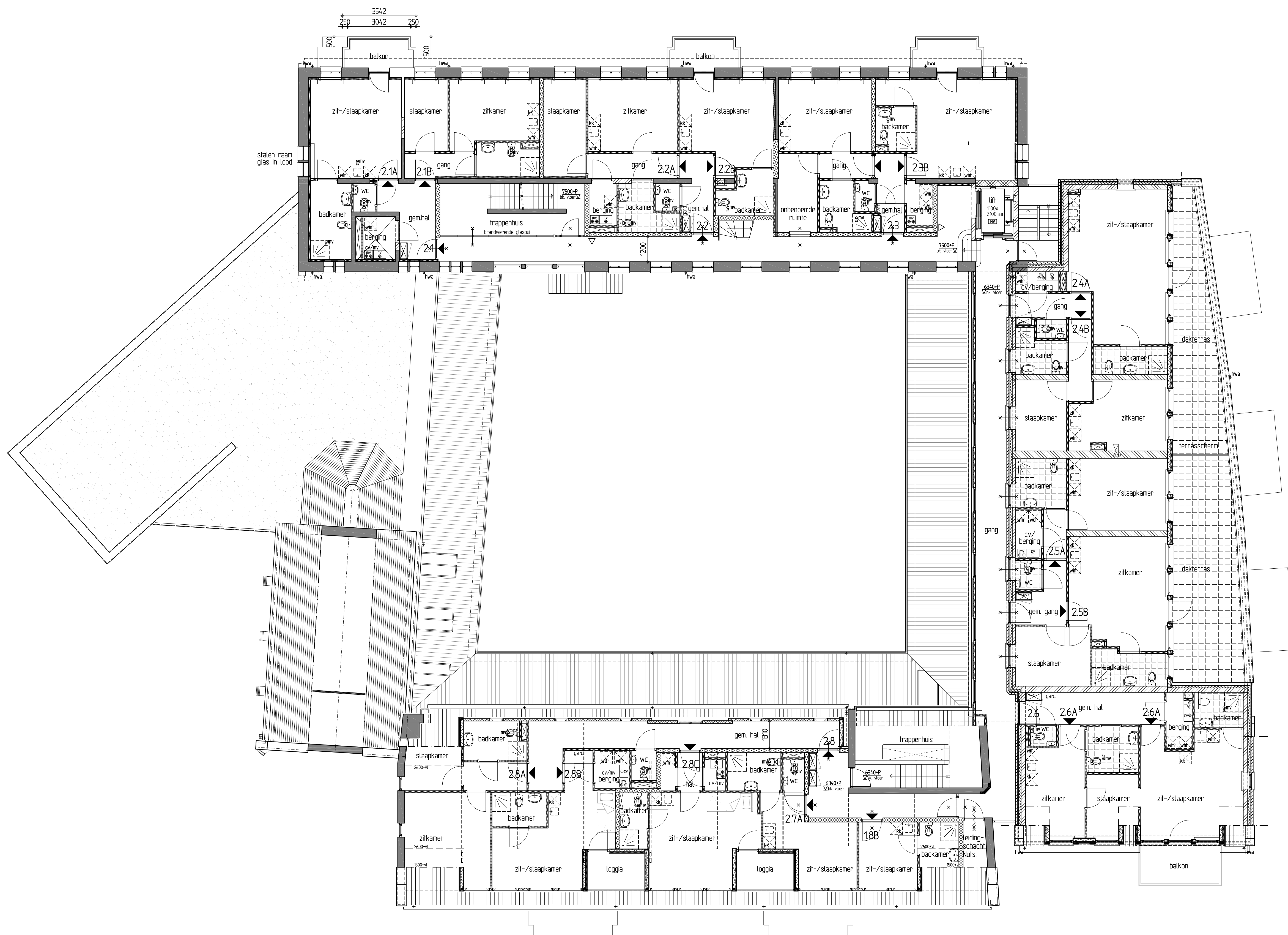
WERK: Herbestemming vm Raadhuis, Langekerkstraat 2-4 - Huissen			
Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard - Postbus 15 6680 AA Bommel			
Nieuwe toestand zorgwoningen		Schaal: 1:100	Datum: 15-04-2015
Begane grond		Formaat: A1	Gewijz: -
		Getek: hpl	Projectleider: rwd
		WERKNUMMER: 1295	
		TEK. NUMMER: VO-01	
DR. IR. E.J. HOOGENBERG "Huis Voorstonden" VOORSTERWEG 139, 6971 KD VOORSTONDEN 0575-476370 / 476316 E-mail: Bureau@harmonischearchitectuur.com			
HARMONISCHE ARCHITECTUUR VOORSTONDEN			

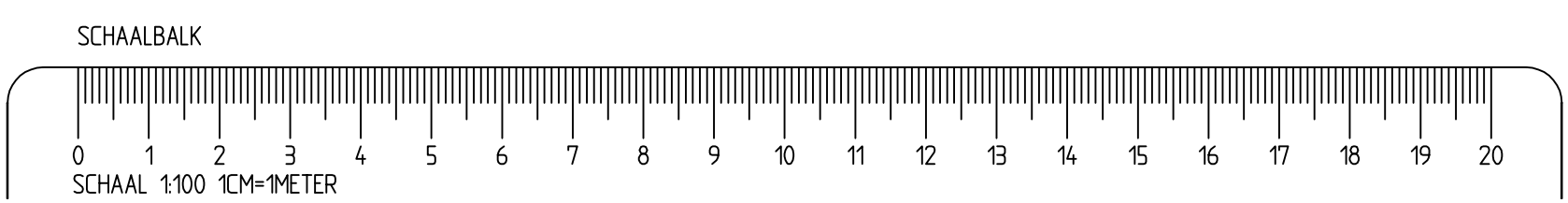
Renvooi zie blad VO-AR

Voorlopig Ontwerp

WERK: Herbestemming vm Raadhuis, Langekerkstraat 2-4 - Huissen			
Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard - Postbus 15 6680 AA Bommel			
Nieuwe toestand zorgwoningen		Schaal: 1:100	Datum: 15-04-2015
1e Verdieping		Formaat: A1	Gewijz: ---
		Getek: hpt	Projectleider: rwd
		Project Architect: E.J. Hoogenberk	WERKNUMMER: 1295
		DR. IR. E.J. HOOGENBERK "Huis Voorstonden" VOORSTERWEG 139, 6971 KD VOORSTONDEN 0575-476370 / 476316 E-mail: Bureau@harmonischearchitectuur.com	TEK. NUMMER: VO-02
HARMONISCHE ARCHITECTUUR VOORSTONDEN			

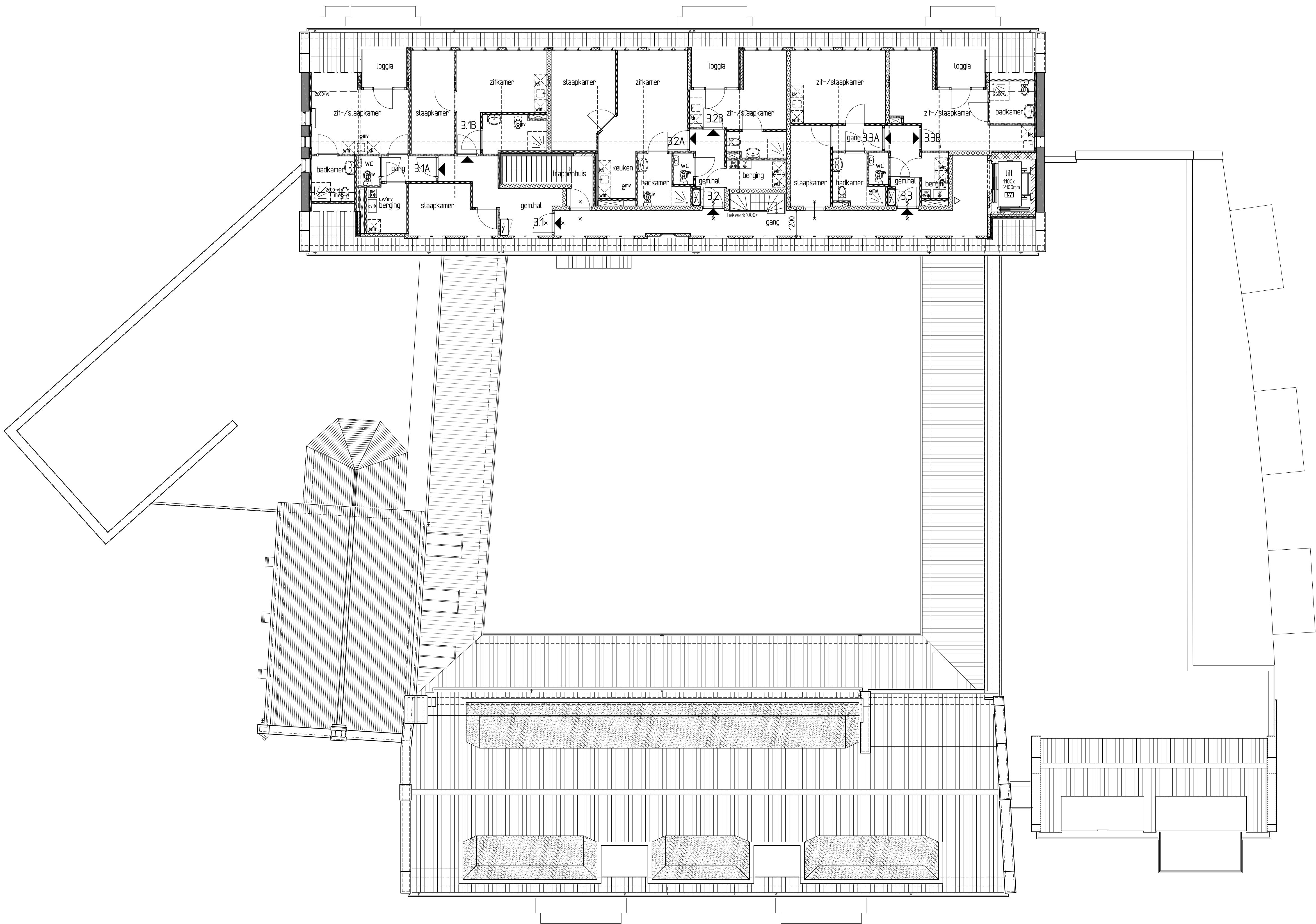
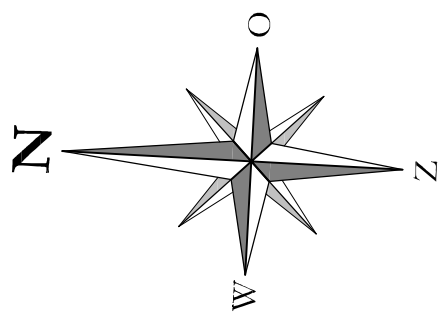

2e Verdieping/Zolder
VO 17 BetuweLand eenheden

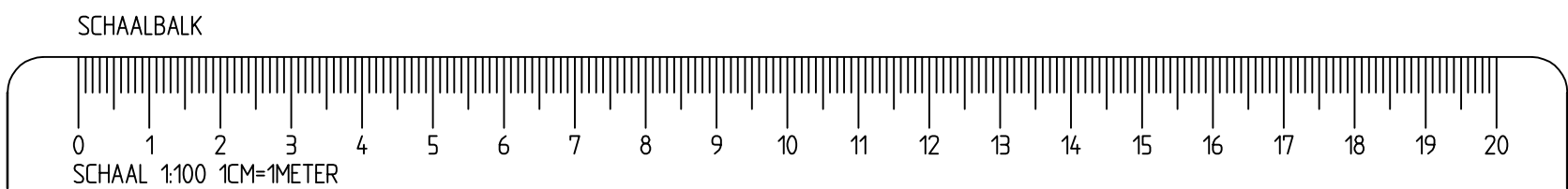
Renvooi zie blad VO-AR Voorlopig Ontwerp

WERK: Herbestemming v.m Raadhuis, Langekerkstraat 2-4 - Huissen					
Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard - Postbus 15 6680 AA Bommel					
Nieuwe toestand zorgwoningen		Schaal: 1:100	Datum: 15-04-2015		
2e Verdieping		Formaat: A1	Gewijz: - - - - -		
		Getek: hpl	Projectleider: rwd		
		WERKNUMMER: 1295 VO-03			
		Project Architect: E.J. Hoogenberk			
DR. IR. E.J. HOOGENBERK "Huis Voorstonden" VOORSTERWEG 139, 6971 KD VOORSTONDEN 0575-476370 / 476376 E-mail: Bureau@harmonischearchitectuur.com					
HARMONISCHE ARCHITECTUUR VOORSTONDEN					

3e Verdieping/Zolder
VO

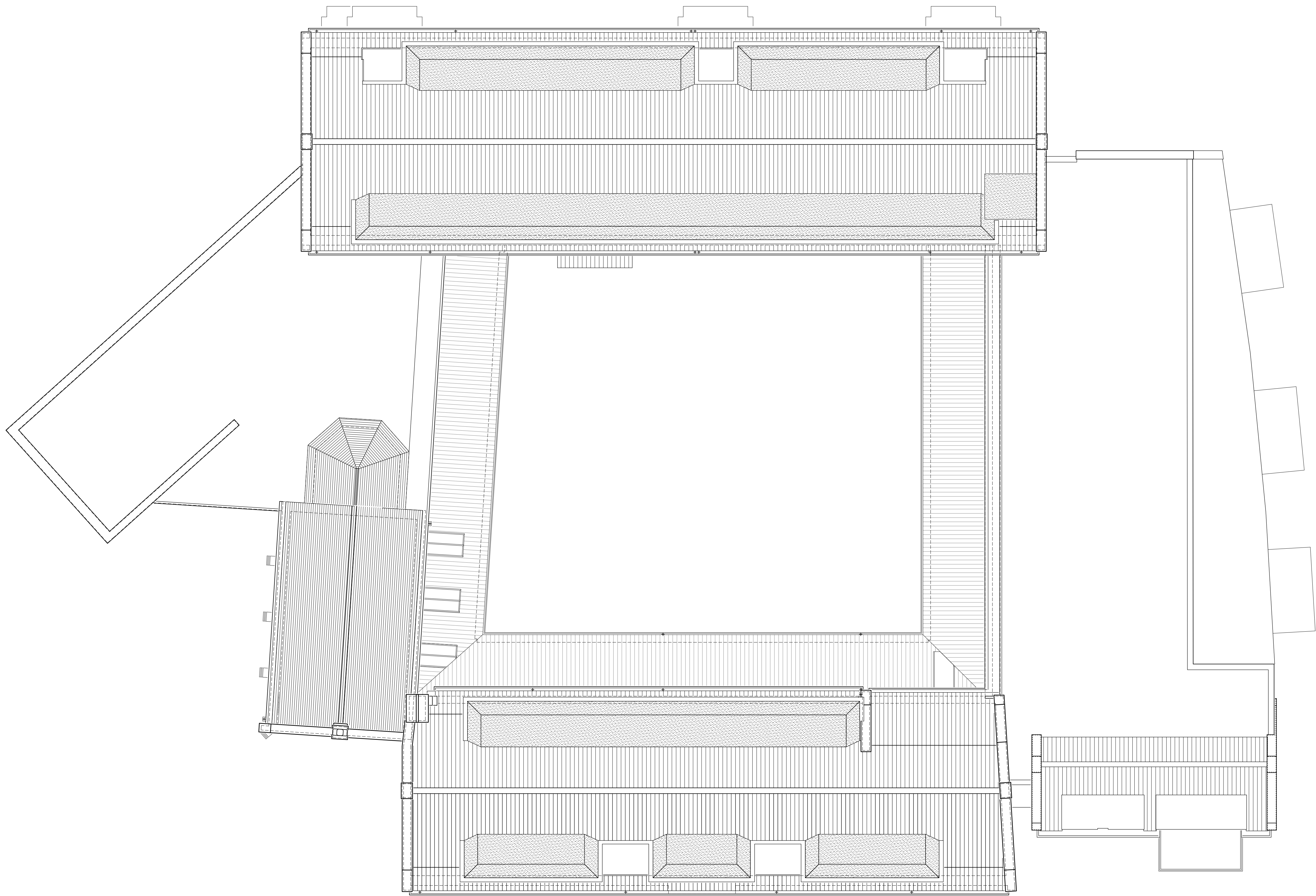
6 BetuweLand eenheden

Renverooi zie blad VO-AR

Voorlopig Ontwerp

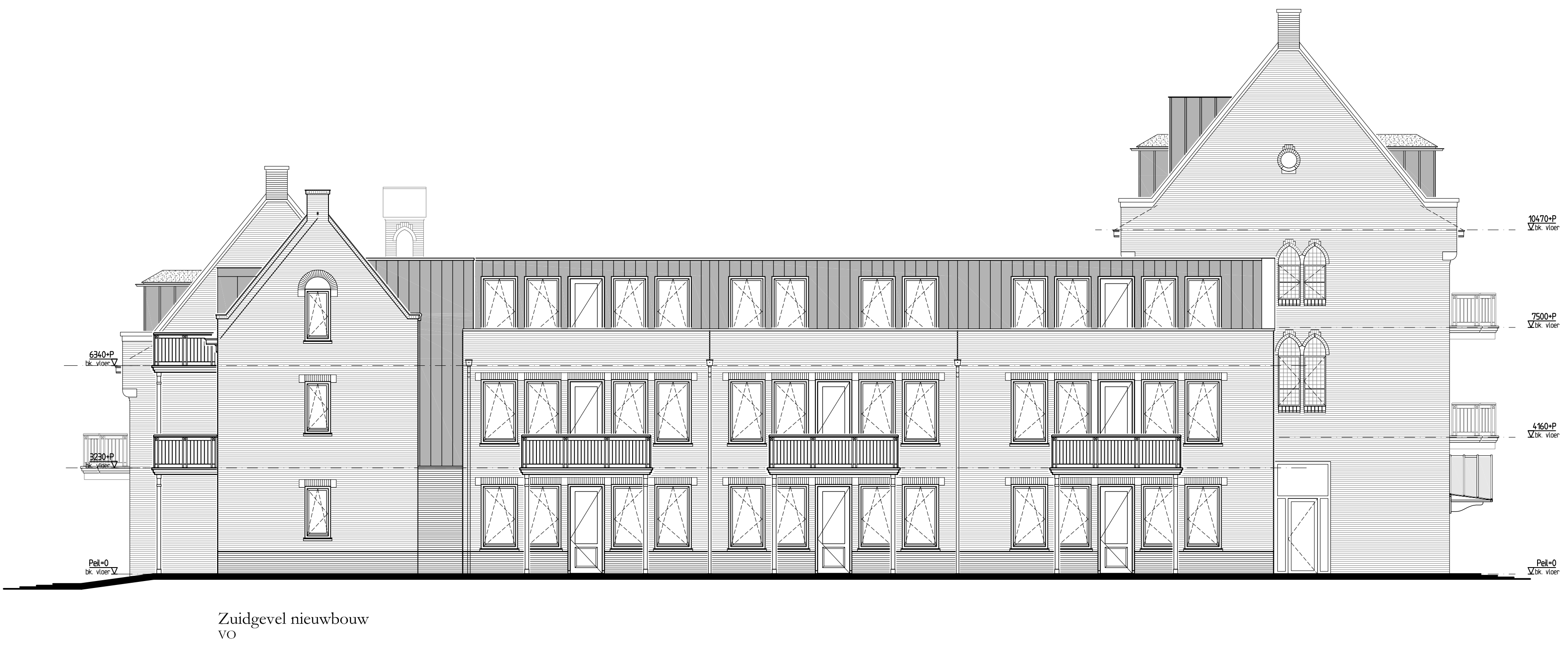
WERK: Herbestemming vm Raadhuis, Langekerkstraat 2-4 - Huissen			
Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard - Postbus 15 6680 AA Bommel			
Nieuwe toestand zorgwoningen 3e Verdieping	Schaal: 1:100	Datum: 15-04-2015	WERKNUMMER: 1295
	Formaat: A1	Gewijz: - - - - -	TEKNUMMER: VO-04
	Getek: hpl	Projectleider: rwd	Project Architect: E.J. Hoogenberk
DR. IR. E.J.HOOGENBERK "Huis Voorstonden" VOORSTERWEG 139, 6971 KD VOORSTONDEN 0575-476370 / 476316 E-mail: Bureau@harmonischearchitectuur.com			
HARMONISCHE ARCHITECTUUR VOORSTONDEN			

Dakopzicht
VO

Voorlopig Ontwerp

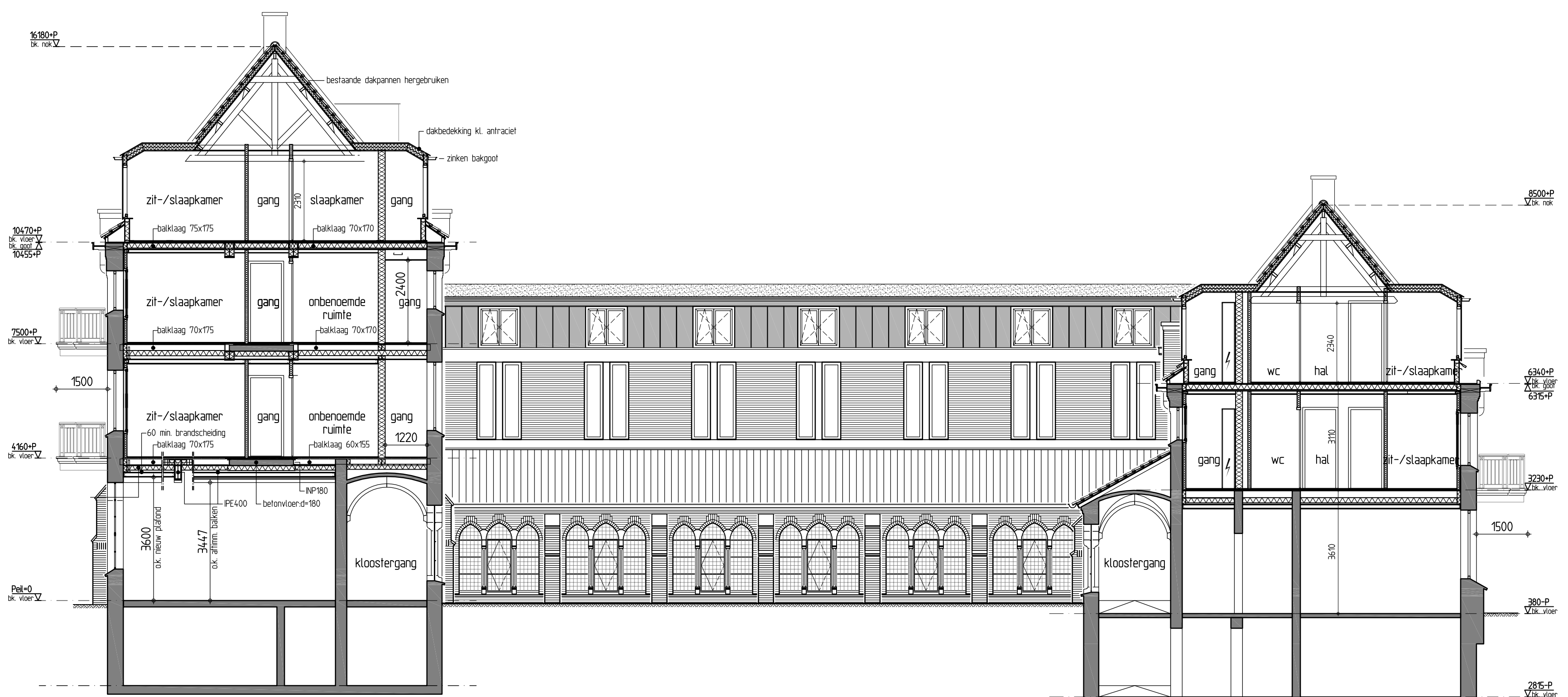
WERK: Herbestemming vm Raadhuis, Langekerkstraat 2-4 - Huissen			
Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard - Postbus 15 6680 AA Bommel			
Nieuwe toestand appartementen Dakopzichten	Schaal: 1:100	Datum: 15-04-2015	WERKNUMMER: 1295
	Formaat: A1	Gewijz: - - - - -	VO-05
	Getek: hpl	Projectleider: rwd	Project Architect: E.J. Hoogenberk
DR. IR. E.J. HOOGENBERK "Huis Voorstonden" VOORSTERWEG 139, 6971 KD VOORSTONDEN 0575-476370 / 476316 E-mail: Bureau@harmonischearchitectuur.com			
HARMONISCHE ARCHITECTUUR VOORSTONDEN			

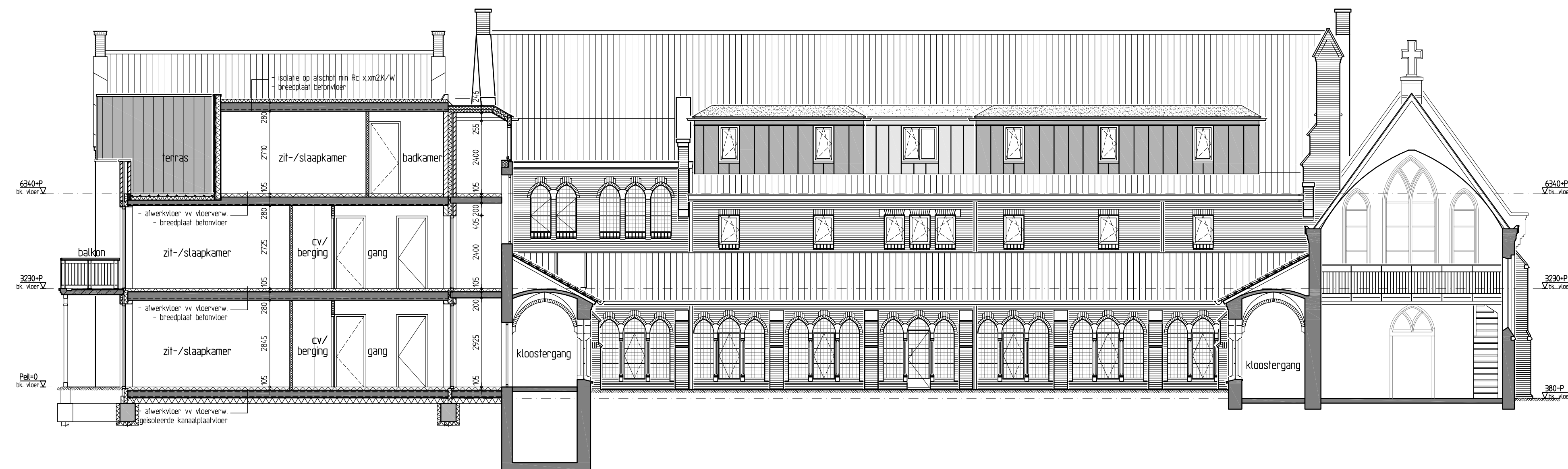

Gevel a/h binnenhof (oost)
VO

Doorsnede B-B

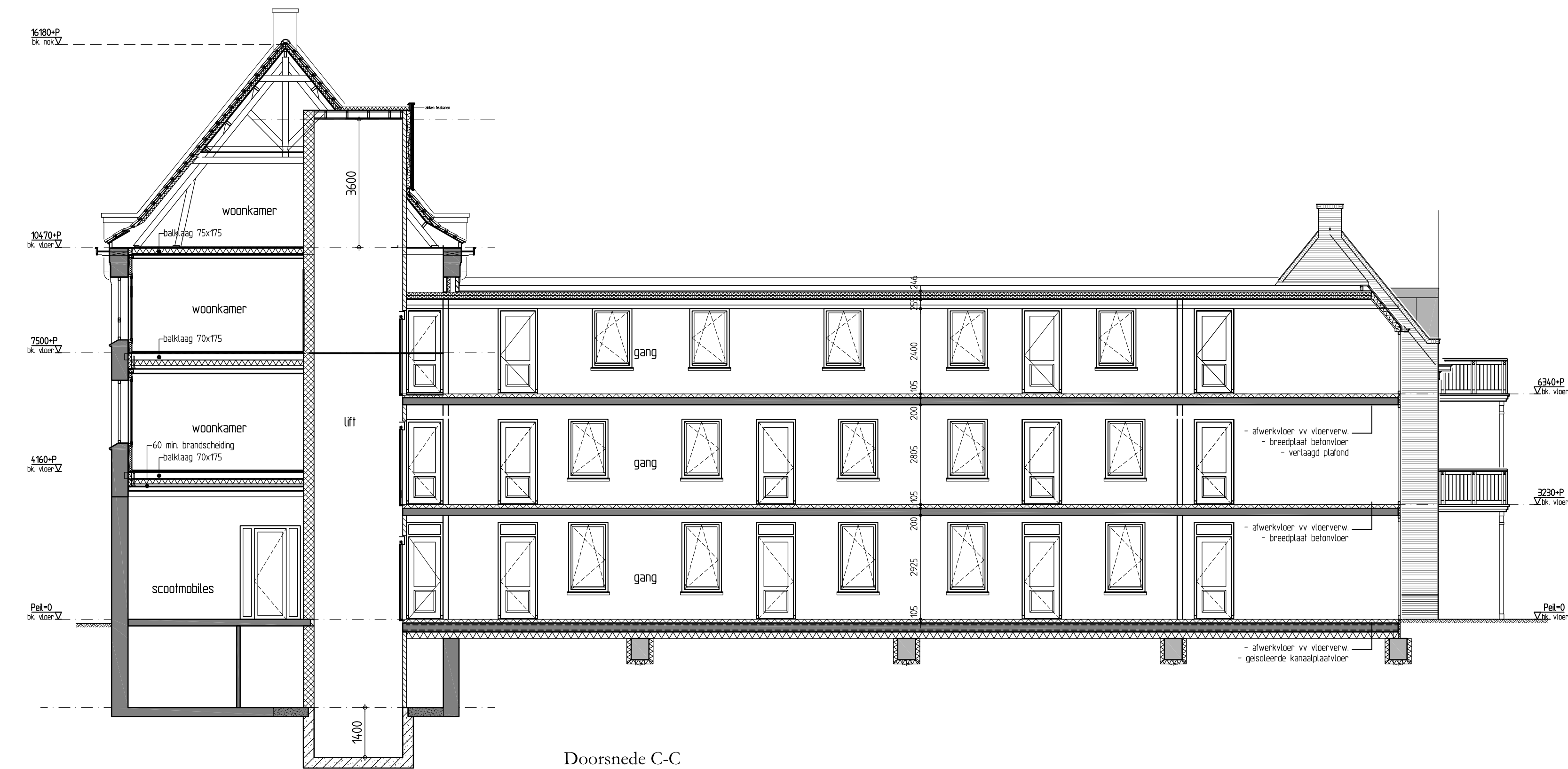

Gevel a/h Binnenhof (zuid) Doorsnede B-B
VO

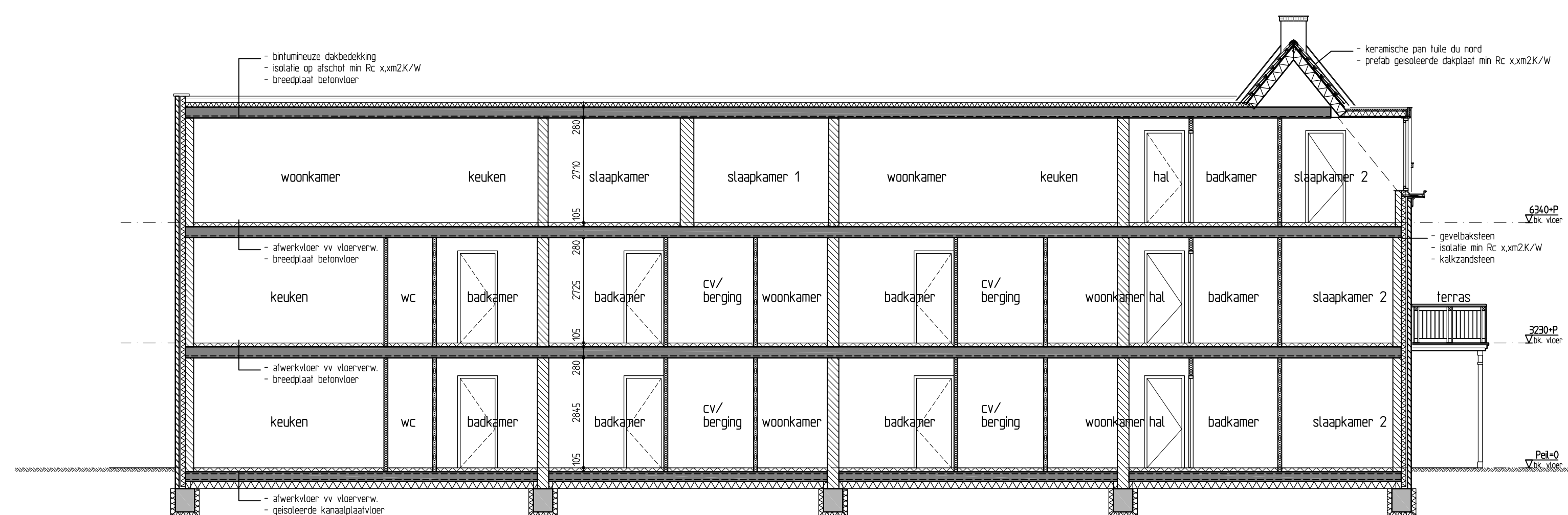

Doorsnede nieuwbouw

Gevel a/h binnenhof (west)
VO

Doorsnede C-C

Doorsnede D-D

Doorsnede E-E

bijlage IV: locatie onderzoeksgebied

BIJLAGE IV: LOCATIE ONDERZOEKSGBIED

Voor de verschillende soorten zijn in dit geval verschillende onderzoeksgebieden aangehouden. In onderstaande luchtfoto komen alle onderzoeksgebieden terug.

	Onderzoeksgebied gierzwaluw en kraamperiode gewone dwergvleermuis		Onderzoeksgebied huismus
	Onderzoeksgebied paarperiode gewone dwergvleermuis		

bijlage V: locatie verblijfplaatsen vleermuizen en nestplaatsen huismus en
gierzwaluw

BIJLAGE V: LOCATIE VERBLIJFPLAATSEN VLEERMUIZEN EN NESTPLAATSEN HUISMUS EN GIERZWALUW

In totaal zijn in de bebouwing van het projectgebied aanwezig:

- 2 zomer/winterverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis;
- 2 nestplaatsen van de huismus;
- 2 nestplaatsen van de gierzwaluw.

De twee zomer/winterverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis bevinden zich beiden aan de westzijde van de oostvleugel (zie navolgende afbeelding).

In totaal zijn twee nestplaatsen van de huismus aanwezig. Van één nest is de precieze locatie bekend, aangezien gezien is dat een huismus onder de dakrand kroop. Het tweede nest is enkel vastgesteld vanwege een zingende mannetje. Een zingende mannetje bakent zijn territorium af. Het nest is dan in de buurt. Daarom is van het tweede nest enkel de globale locatie bekend.

In totaal zijn twee invliegende gierzwaluwen waargenomen. Deze vlogen op dezelfde locatie in.

Derhalve is de precieze locatie van één gierzwaluwnest vastgesteld. Tijdens het veldbezoek van 6 juli 2015 is ook meerdere malen een groepje van maximaal drie gierzwaluwen over het gevlogen.

Volgens de Soortenstandaard Gierzwaluw mag dan uit worden gegaan van twee gierzwaluwnesten in het projectgebied. Derhalve is de locatie van een tweede nest van de gierzwaluw niet bekend.

	Projectgebied		Zomerverblijfplaats gewone dwergvleermuis
---	---------------	---	---

	Precieze nestlocatie huismus		Projectgebied
	Zingend mannetje huismus, indicatie van nestplaats in de buurt		

Nestplaats gierwaluw

Projectgebied

bijlage VI: locatie overige elementen vleermuizen

BIJLAGE VI: LOCATIE OVERIGE ELEMENTEN VLEERMUIZEN

Binnen en rond het projectgebied zijn voor de gewone dwergvleermuis naast verblijfplaatsen ook foerageergebieden vastgesteld. In deze foerageergebieden vlogen maximaal enkele vleermuizen tegelijkertijd rond. Een kolonie vleermuizen bestaat uit meerdere tientallen dieren. In het projectgebied foerageerde derhalve maar enkele procenten van deze kolonie. Daarom mag geconcludeerd worden dat de vastgestelde foerageergebieden niet essentieel zijn om de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis in de omgeving van het projectgebied te behouden.

Ook is tijdens één veldbezoek een foeragerende gewone grootoorvleermuis vastgesteld direct ten zuiden van het projectgebied. Hiervoor geldt hetzelfde als voor de gewone dwergvleermuis: er foerageert maar een zeer klein percentage van de kolonie gewone grootoorvleermuizen. Het foerageergebied is daarom niet essentieel.

Voor zowel de huismus als de gierzwaluw zijn in het projectgebied geen overige elementen aanwezig. In het projectgebied is niet waargenomen dat de huismus naar voedsel zocht. Ook zijn geen duidelijke schuilmogelijkheden aanwezig. Ook de gierzwaluw foerageerde niet actief direct rond het projectgebied.

	Foerageergebied gewone grootoorvleermuis		Projectgebied
	Foerageergebied gewone dwergvleermuis		

bijlage VII: alternatieven voor functies gewone dwergvleermuis, huismus en
gierzwaluw

BIJLAGE VII: ALTERNATIEVEN VOOR FUNCTIES GEWONE DWERGVLEERMUIS, HUISMUS EN GIERZWALUW

In onderstaande luchtfoto zijn gebieden weergegeven die volgens algemene habitateisen optimaal zijn als leefgebied voor de gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw. Ook is voor de huismus duidelijk dat in de aangewezen gebieden reeds huismussen zijn waargenomen volgens recente verspreidingsgegevens van deze soort.

De gewone dwergvleermuis heeft zijn optimaal leefgebied met verblijfplaatsen in een combinatie van gebouwen en groen. Het aangegeven alternatief bevat naast woningen ook relatief veel groen (bomen en struiken).

Alternatieve locaties voor nestplaatsen van de gierzwaluw zijn gesitueerd in de oude kern van Huissen. Hier zijn relatief veel wat oudere gebouwen aanwezig met meer geschikte kieren.

	Alternatief gewone dwergvleermuis		Alternatief huismus
	Alternatief gierzwaluw		Projectgebied

bijlage VIII: soortgericht nader onderzoek, Stadhues, Huissen

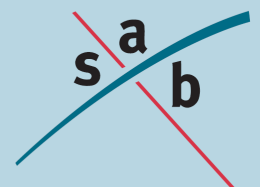
Flora- en faunaonderzoek

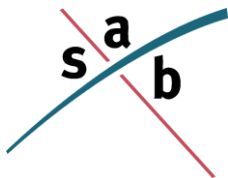
Soortgericht nader onderzoek, Stadhues, Huissen

Gemeente Lingewaard

Datum: 30 september 2015

Projectnummer: 150140

SAB
Postbus 479
6800 AL Arnhem
tel: 026 - 357 69 11
fax: 026 - 357 66 11

Auteur:	René van Gestel MSc
Tweede lezer	Vita Hommersen MSc
Projectleider:	Drs. Henrike Francken-Vogelzang Flora- en faunaonderzoek
Project:	Huissen, Stadhues
Projectnummer:	150140

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Projectgebied	3
2	Wettelijk kader	6
2.1	Wettelijke bescherming vleermuizen	6
2.2	Wettelijke bescherming gierzwaluw en huismus	8
2.3	Soortenstandaard	8
2.4	Zorgplicht	9
3	Ecologie van soorten	10
3.1	Vleermuizen	10
3.2	Huisumus	12
3.3	Gierzwaluw	12
4	Onderzoekmethodiek	14
4.1	vleermuizen	14
4.2	Huisumus	15
4.3	Gierzwaluw	16
5	Resultaten	17
5.1	Vleermuizen	17
5.2	Huisumus	20
5.3	Gierzwaluw	21
5.4	Overige soorten	22
6	Conclusie en advies	24
6.1	Ontheffing Flora- en faunawet	24
6.2	Projectplan	24
	Bijlage 1: geraadpleegde literatuur	25

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Aan het Raadhuisplein te Huissen ligt een voormalig gemeentekantoor. De gemeente wil hier tijdelijk de bewoners van het woonzorgcentrum Sancta Maria aan de Helmichstraat 22 te Huissen onderbrengen. Het Sancta Maria wordt namelijk gesloopt en opnieuw gebouwd. Om dit mogelijk te maken zijn verschillende ruimtelijke ontwikkelingen aan het voormalig gemeentekantoor gepland. Om de haalbaarheid van dit project in het licht van de Flora- en faunawet te onderzoeken heeft SAB in april 2015 een quick scan flora en fauna uitgevoerd. Hieruit bleek dat de aanwezigheid van verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen en nestplaatsen van de gierzwaluw niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Daarnaast is reeds een jaarrond beschermd nest van de huismus tijdens het veldbezoek aangetroffen. Om die reden is nader onderzoek naar vleermuizen, gierzwaluw en huismus uitgevoerd in het projectgebied. In dit rapport is uiteengezet of en in welke mate vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen gebruik maken van het projectgebied en of derhalve voor het voornemen een ont-heffing Flora- en faunawet noodzakelijk is om mogelijke overtreding van deze wet te voorkomen.

1.2 Projectgebied

1.2.1 *Huidige situatie*

Het projectgebied bestaat uit een voormalig gemeentekantoor van de gemeente Lingewaard. Het complex bestaat uit vier vleugels die rondom een rechthoekig kloosterhof gelegen zijn. In de vleugel aan de noordzijde is de kloosterkapel opgenomen. De gebouwen bestaan uit baksteen en zijn voorzien van zadeldaken. De vleugel aan de noord- en zuidzijde zijn duidelijk recenter bijgebouwd. Navolgende afbeelding toont een luchtfoto.

Luchtfoto met globale ligging van het projectgebied (rood kader).

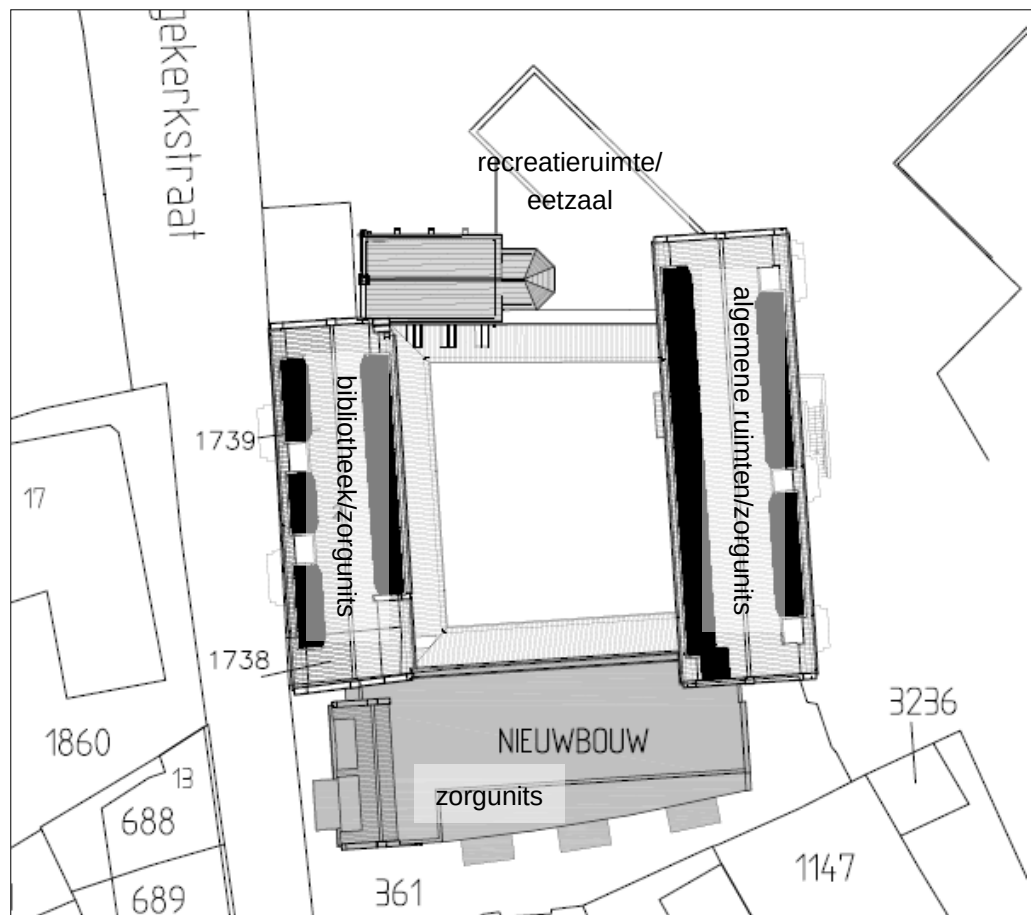
1.2.2 Toekomstige situatie

Het voornemen bestaat om de bewoners uit het te slopen en nieuw te bouwen woonzorgcentrum Sancta Maria tijdelijk te huisvesten in het Stadhuis. De werkzaamheden zullen waarschijnlijk 2 tot 2,5 jaar duren, waarna de bewoners terug kunnen verhuizen naar het woonzorgcentrum Sancta Maria.

Naast de functie als tijdelijk woonzorgcentrum, wordt in het Stadhuis ook de bibliotheek gevestigd. De bibliotheek is geen tijdelijke functie en is op grond van het vigerende bestemmingsplan toegestaan. De functie van bibliotheek maakt daarom geen deel uit van de afwijking van het bestemmingsplan. De bibliotheek beslaat een oppervlakte van circa 250 m² bruto vloeroppervlak (bvo).

Op de begane grond zal een combinatie van maatschappelijke voorzieningen en woningen worden gerealiseerd. De voormalige entree van het gemeentekantoor en de publiekshal, gelegen aan de zijde van het Raadhuisplein, zullen worden verbouwd tot recreatieruimte/eetzaal. De huidige eigentijdse aanbouw aan het klooster aan de zuidzijde wordt gesloopt. Ter plaatse zal een nieuwe aanbouw verschijnen die past bij de beeldkwaliteit van het klooster, waarin in drie lagen, zorgunits worden gerealiseerd. De voormalige entree van het klooster in de Langekerkstraat wordt weer in gebruik genomen. De aan de Langekerkstraat gelegen vleugel zal gebruikt worden voor de huisvesting van de bibliotheek. De kapel blijft gehandhaafd. Verder worden er in de tijdelijke situatie, aan de zijde van het Raadhuisplein, enkele algemene ruimtes gesitueerd.

Op de eerste en tweede verdieping worden in de tijdelijke situatie zorgunits ten behoeve van Sancta Maria gerealiseerd. Om de benodigde ruimte en daglichttoetreding te verkrijgen zullen in de kap van het gebouw over de volle breedte nieuwe dakkapellen, in de stijl van het gebouw, worden aangebracht.

Toekomstige situatie projectgebied

2 Wettelijk kader

2.1 Wettelijke bescherming vleermuizen

Vleermuizen zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder c van de Flora- en faunawet (Ff-wet) en zijn opgenomen in de Europese Habitatrichtlijn, diersoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. In de dagelijkse praktijk betekent dit dat vleermuissoorten vermeld staan op de zogenaamde Tabel 3. Door deze bescherming dient bij ruimtelijke ontwikkelingen te worden bepaald of er met het voornemen sprake is van een overtreding van de verbodsbepalingen (artikel 9, artikel 10, artikel 11, artikel 13) uit de Flora- en faunawet. Bij de beoordeling van ontheffingsaanvragen voor deze soortgroep geldt de uitgebreide toets.

Het is verboden:

- vleermuizen te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9);
- vleermuizen opzettelijk te verontrusten (artikel 10);
- voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van vleermuizen te beschadigen, te vernielen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11);
- vleermuizen te vervoeren of onder zich te hebben (artikel 13).

Tot de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van vleermuizen worden ook de foerageergebieden en vliegroutes gerekend mits deze van essentieel belang zijn.

Een foerageergebied is van essentieel belang voor het functioneren van de verblijfplaats wanneer er geen alternatieve foerageergebieden zijn om de eventuele aantasting ervan op te vangen. Een vliegroute is essentieel wanneer er geen goede alternatieve vliegroute is om vanuit de verblijfplaats het betreffende foerageergebied te bereiken dan wel dat er wel een alternatieve vliegroute is, maar het gebruik hiervan, vergeleken met de originele vliegroute, teveel energie kost (te ver omvliegen of te onbeschut).

Wanneer een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van (het leefgebied van) beschermde soorten, kan het project of handeling in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Indien na het treffen van mitigerende maatregelen overtreding van één of meer verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet niet kan worden uitgesloten, is een ontheffing ex. Artikel 75 van de Flora- en faunawet van het Ministerie van Economische Zaken noodzakelijk.

Daar vleermuizen tevens zijn beschermd door de EU Habitatrichtlijn dient bij een aanvraag van een ontheffing Flora- en faunawet één of meerdere belangen zoals genoemd in artikel 16, lid 1 van de EU habitatrichtlijn te worden onderbouwd.

Veel werkzaamheden worden echter niet uitgevoerd omwille van één van de belangen zoals genoemd in artikel 16, lid 1 van de Habitatrichtlijn. Hierdoor is ontheffing voor het overtreden van een verbodsbepaling bij die werkzaamheden enkel mogelijk, als er sprake is van een zeer geringe en slechts tijdelijke verstoring. Men dient dan de negatieve effecten van de werkzaamheden tot een minimum te beperken door vooraf aanvullende mitigerende maatregelen te treffen.

Indien na het nemen van maatregelen de verstoring niet alsnog leidt tot het beschadigen en vernielen van voortplantings- of vast rust- of verblijfplaatsen van beschermde soorten dan is het mogelijk om op basis van een of meerdere belangen uit het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten een ontheffing aan te vragen.

Wettelijk belangen van de EU Habitatrichtlijn (artikel 16, lid 1):

- de bescherming flora en fauna;
- de veiligheid van het luchtverkeer;
- de volksgezondheid of openbare veiligheid;
- dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

Wettelijk belangen zoals genoemd in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (artikel 2, lid 3):

- a. de bepalingen inzake de gemeenschappelijke markt en een vrij verkeer van goederen van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap;
- b. de bescherming van flora en fauna;
- c. de veiligheid van het luchtverkeer;
- d. de volksgezondheid of openbare veiligheid;
- e. dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- f. het voorkomen van ernstige schade aan vormen van eigendom, anders dan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren;
- g. belangrijke overlast veroorzaakt door dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort;
- h. de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en in de bosbouw;
- i. bestendig gebruik;
- j. de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

De vooraf te treffen maatregelen moeten van dien aard zijn dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen behouden blijft. Hierbij moet naast de verblijfplaats zelf ook gedacht worden aan geschikt gebied om te foerageren en om deze foerageergebieden te kunnen bereiken vanuit de verblijfplaats (vliegroute).

Noodzakelijk is dat de getroffen mitigerende maatregelen de negatieve effecten te niet doen. Daarnaast moet deze maatregelen zeker of met een hoge mate van zekerheid voldoende functioneren vóórdat het oorspronkelijke onderdeel van het leefgebied wordt aangetast. Hierbij dient ook voldoende invulling te worden gegeven aan de zorgplicht (zie paragraaf 2.3). Een basispakket aan mitigerende maatregelen is beschreven in soortenstandaard van het de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

2.2 Wettelijke bescherming gierzwaluw en huismus

Alle nesten van inheemse vogelsoorten zijn streng beschermd tijdens het broedseizoen. Het betreft dan met name de actieve broedplaatsen en vaste verblijfplaatsen. Voor de meeste vogels loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Ffw. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Nesten van een aantal vogelsoorten zijn zelfs jaarrond beschermd. Het betreft hier over het algemeen soorten die het gehele jaar gebruikmaken van hun nest, of niet in staat zijn om een eigen nest te bouwen. Er worden hierin de navolgende vijf categorieën onderscheiden.

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruikmaken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Er is naast bovenstaande vier categorieën ook nog een vijfde categorie. Van deze soorten zijn de nesten jaarrond beschermd als er in de omgeving onvoldoende alternatieven zijn:

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Nesten van de huismus en gierzwaluw vallen beiden onder categorie 2.

2.3 Soortenstandaard

Voor de bedreigde plant- en diersoorten waarvoor vaak een ontheffing wordt aangevraagd, zijn soortenstandaarden opgesteld. Deze soortenstandaarden bevatten een aantal kenmerkende ecologische aspecten van de betrokken soort, evenals een set basis- of standaardmaatregelen, die een initiatiefnemer die een ruimtelijke ingreep overweegt waarbij een beschermde soort is betrokken, kan of moet nemen. Bij deze maatregelen staat grotendeels vast dat ze effectief zijn, maar waar dit nog niet onomwonden is vastgesteld, wordt dit vermeld. Afwijkingen van die basisset maatregelen zijn alleen toegestaan als de lokale situatie of populatie dat vereist. Dan zijn er dus maatwerkmaatregelen noodzakelijk. Voor de vleermuissoorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, rosse vleermuis en water-vleermuis en voor de huismus is een dergelijke standaard opgesteld.

De lokale situatie en het effect van de ruimtelijke ingreep op de betrokken beschermde plant- of diersoort zal altijd door een deskundige moeten worden beoordeeld om te zien of met de genoemde algemene maatregelen overtreding van de wet kan worden voorkomen. Als er, ondanks het treffen van de in de soortenstandaarden genoemde maatregelen, mogelijk toch verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet worden overtreden dan blijft een ontheffing nodig en moet er een ontheffingsaanvraag worden ingediend bij Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Kortom: de soortenstandaard geeft de basismaatregelen waarmee in normale gevallen een overtreding van de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet kan worden voorkomen dan wel negatieve effecten kunnen worden verminderd of de werkzaamheden slechts leiden tot tijdelijke verstoring. Indien met of zonder mitigerende maatregelen sprake is van tijdelijke verstoring, uitzonderlijke gevallen of niet bewezen methodieken moet een ontheffing ex artikel 75 Flora- en faunawet worden aangevraagd bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

2.4 Zorgplicht

Naast de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet is voor alle in het wild levende plant- en diersoorten de zorgplicht van toepassing. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. De zorg houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevegd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevegd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

3 Ecologie van soorten

3.1 Vleermuizen

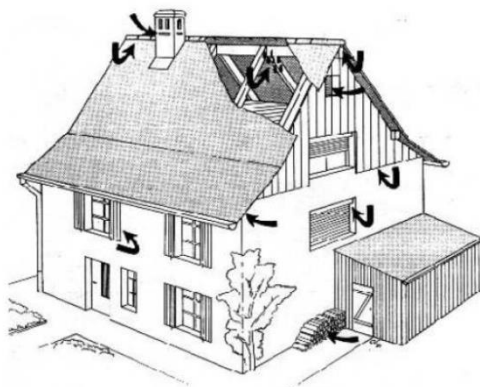
Elke vleermuissoort heeft een eigen specifiek scala aan eisen waaraan een leefgebied moet voldoen, om zich succesvol te kunnen handhaven. De verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden vormen hierin een centrale plaats. Deze worden hieronder besproken.

3.1.1 Verblijfplaats

Net als alle zoogdieren zoeken ook vleermuizen een beschermde ruimte op om te slapen, hun jongen te baren en groot te brengen. Dit is de zogenaamde vaste rust- en verblijfplaats. Vleermuizen bezitten door het jaar heen een groot scala aan verschillende soorten verblijfplaatsen om in bovengenoemde behoefte te voorzien. Er wordt voor deze diergroep in het algemeen onderscheid gemaakt tussen kraamverblijfplaatsen, zomerverblijfplaatsen, paarverblijfplaatsen en winterverblijfplaatsen. In de kraamverblijfplaats worden de jongen (één per vrouwtje) gebaard en gezoogd. In dergelijke verblijfplaatsen scholen meerdere vrouwtjes (met jongen) bij elkaar. De omvang van een dergelijke kolonie verschilt per locatie en per soort. Van de Gewone dwergvleermuis is bijvoorbeeld bekend dat zij groepen vormt van circa 50 tot 120 individuen. Bij de Laatvlieger zijn deze groepen geregeld kleiner: 10 tot 50 vrouwtjes.

In zomerverblijfplaatsen bevinden zich de volwassen mannetjes en vrouwtjes die zich niet voortplanten. Hier zijn altijd maar enkele vleermuizen aanwezig. In de paarverblijfplaatsen vindt de paring plaats. Mannetjes bezetten dan een verblijfplaats met daaromheen zijn territorium en proberen vrouwtjes hiernaartoe te lokken om te paren. In de winterverblijfplaats overwinteren de vleermuizen. Gewone dwergvleermuizen kunnen zowel in kleine als in grote groepen overwinteren. De watervleermuis overwintert weer in grotten of bunkers en andere soorten (bijvoorbeeld Rosse vleermuis) trekken weg uit Nederland naar warmere oorden.

Zowel de Gewone dwergvleermuis als de Laatvlieger hebben hun verblijfplaatsen in gebouwen. De Ruige dwergvleermuis kan van zowel boomholten als gebouwen gebruik maken. De Rosse vleermuis en Watervleermuis zijn echter boombewonende soorten. Onderstaande afbeelding toont de mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen rondom gebouwen.

Waar zitten vleermuizen in gebouwen:

- In de spouwmuur achter een spouwgat, rooster of ventilatievoeg (= verticale spleet in metselwerk)
- Op de kopgevel waar de dakpannen over de rand steken
- Achter de dakrand via een kier aan de onderzijde
- Onder het dak, tussen dak en dakbeschot
- Onder de dakpannen via een scheefliggende dakpan
- Achter gevelbeplating of -betimmering via een kier
- Achter een reclamebord tegen de gevel
- Achter een loszittende loodslab, bijvoorbeeld bij de schoorsteen of dakkapel
- In een schoorsteen achter een kier of rooster
- Achter luiken
- Achter of tussen de buitenzonwering
- In de balkonvloer (bij flats)

Verblijfplaatsen van vleermuizen in en om het huis.

Vleermuizen leven door het jaar heen in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen, maar ook in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen tijdens hetzelfde seizoen. Afhankelijk van soort en situatie is er sprake van een hoofdverblijfplaats met satellietverblijfplaatsen of van meer gelijkwaardige verblijfplaatsen. Zelfs kraamverblijfplaatsen kunnen van de ene op de andere dag verlaten zijn, waarbij de vrouwtjes hun jongen hangend aan de buik met zich meedragen. Tussen winterverblijfplaatsen wordt minder gewisseld. Bij de Gewone dwergvleermuis liggen alle verblijfplaatsen binnen een straal van 20 km bijeen. Bij grotere vleermuissoorten als de Laatvlieger of de Rosse vleermuis is dit gebied vele malen groter.

3.1.2 *Vliegroutes*

Vanuit hun verblijfplaatsen moeten de vleermuizen hun weg kunnen vinden op zoek naar voedsel. Met behulp van hun sonar moeten ze wegwijs worden in de omgeving tussen verblijfplaats en foerageergebied. Vleermuizen gebruiken hiervoor vaak een vaste route naar het foerageergebied. Lijnvormige elementen als een bomenrij of watergang met opgaande begroeiing is hierbij vaak belangrijk voor hun oriëntatie.

3.1.3 *Foerageergebied*

Voor het vinden van voedsel heeft elke vleermuissoort zich op enige wijze gespecialiseerd. Een overeenkomst is dat ze allen beschutting van wind zoeken. Enerzijds om energie te besparen, anderzijds vanwege de hoeveelheid insecten. De Gewone dwergvleermuis foerageert bijvoorbeeld vooral in open ruimtes in bosachtig gebied of langs wind beschutte, lijnvormige elementen, zoals bomenrijen of watergangen. De Laatvlieger foerageert ten opzichte van de Gewone dwergvleermuis in dezelfde soort gebieden maar dan hoger in de lucht en zolang de wind het toe laat boven opener terrein. De Watervleermuis foerageert enkel boven open water.

3.1.4 *Jaarcyclus vleermuizen*

Vleermuizen gebruiken dus een netwerk van deelleefgebieden met verschillende functies. De in Nederland meest voorkomende soorten volgen daarbij een duidelijke seizoenscyclus: beginnend bij winterslaap, achtereenvolgens migratie, kraamperiode, balts- of paartijd, trek en tenslotte weer winterslaap. zie onderstaand tijdschema.

	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Activiteit	Winterslaap			Migratie	Kraamtijd			Paartijd / Migratie			Winterslaap	
Functie	Winterverblijfplaats			Tussen-verblijf	Kraamverblijfplaats / Zomerverblijfplaats			Paarverblijfplaats			Winterverblijfplaats	

Jaarcyclus van vleermuizen

3.2 Huismus

Huismussen zijn sterk geassocieerd met mensen. De nestplaats is in de regel gebonden aan bebouwing. Voor zijn voedsel is de huismus sterk afhankelijk van wat de mens hem al dan niet bewust biedt. Deze voedselbron moet continu aanwezig zijn.

Huismussen zijn uitgesproken standvogels, die zich meestal niet meer dan enkele honderden meters van de broedplaats verwijderen. In het broedseizoen blijven ze dichterbij de broedplaats. Huismussen zijn sociale dieren: broeden, foerageren, balt-sen, stofbaden nemen, slapen en uitzwermen na de broedperiode zijn allemaal activiteiten die in groepsverband plaatsvinden.

Huismussen zijn in tegenstelling tot veel andere vogels 's ochtends rond zonsopkomst nog niet erg actief met zingen, wel 1-2 uur na zonsopkomst; aan het eind van de morgen neemt de zangactiviteit weer af. Op de gezamenlijke slaappleatsen en foerageerplaatsen wordt wel volop gekwetterd en getijlt.

De broedtijd is meestal van begin april tot en met augustus, maar in maart kan er ook al gebroed worden. Meestal worden 2 tot 3 legsels grootgebracht. De nestbouw begint al in maart. Ook buiten de broedperiode wordt aan het nest gebouwd en wordt het nest ook gebruikt als slaappleats. Eén succesvol broedsel per seizoen is niet voldoende om de populatie in stand te houden, daarvoor zijn ook succesvolle vervolgleg-sels noodzakelijk. De broedduur bedraagt 12 tot 14 dagen en vervolgens vliegen de jongen na 14 tot 16 dagen uit en worden daarna nog 10 tot 14 dagen door hun ouders gevoed.

Huismussen zijn stapelvoedsel voor bijvoorbeeld sperwers. Meerdere succesvolle broedsels per jaar zijn ook om deze reden nodig om de huismuspopulatie in stand te houden. Plekken waar voedsel gezocht worden moeten, zeker in gebieden waar predatoren aanwezig zijn, in de directe omgeving van schuil- en vluchtmogelijkheden liggen.

3.3 Gierzwaluw

Gierzwaluwen zijn in West-Europa sterk geassocieerd met mensen. Het zijn door-gaans (semi-)koloniebroeders, afhankelijk van het aanbod van nestgelegenheid. Een groot aanbod leidt min of meer tot kolonievorming. Ze wonen met verschillende koppels samen en zijn heel plaatstrouw. Gierzwaluwen gebruiken vaak jaren achtereen dezelfde nestplaats. De nestplaats is in de regel gebonden aan bebouwing.

Gierzwaluwen vormen een paar voor het leven. Ze ondernemen de trekreis en voedselvluchten gezamenlijk en slapen ook gezamenlijk. De gierzwaluw is een uitgesproken zomervogel en is vrijwel uitsluitend van april tot en met oktober in Nederland aanwezig, met de hoogste presentie in mei tot en met juli. De winter wordt in tropisch Afrika doorgebracht. Tweede helft april komen de eerste vogels aan. In de regel zijn dit mannetjes die al eerder hebben gebroed. Ze zijn zeer plaatstrouw of objecttrouw en bezetten het nest van het vorige jaar. Enkele dagen later komen ook de vrouwtjes aan. Dan komen de vogels aan die nog niet eerder gebroed hebben en tenslotte de

tweedejaarsvogels. Een kolonie gierzwaluwen bestaat dus niet alleen uit broedkoppels, maar ook uit ongepaarde vogels.

De broedtijd is van mei tot en met juli, hoogst incidenteel tot begin augustus, als het lang slecht weer was. Er wordt in Nederland één legsel per jaar geproduceerd, waarin 2 tot 3 witte eieren worden gelegd. De eieren worden van begin mei tot begin juli gelegd, met een piek in de tweede helft van mei en eerste helft juni. De spreiding in legbegin is echter groot; tussen de start van het eerste en laatste legsel kan binnen een broedseizoen meer dan een maand verstrijken. Ook jaarlijks is er een grootte variatie in het moment waarop begonnen wordt met het leggen van eieren: gemiddeld in de laatste week van mei, met een jaarlijkse variatie in dat gemiddelde van ongeveer tien dagen.

De broedduur is 18 - 22 dagen en de jongen vliegen gemiddeld na 40 tot 42 dagen uit, maar ook hier zit afhankelijk van de weersomstandigheden een grote spreiding in: 37 tot 56 dagen. Midden juli zijn doorgaans alle jongen uitgevlogen; bij een nat en koud voorjaar kan dit tot de eerste week van augustus doorlopen. Broedende vogels keren frequent terug naar hun nest om het broeden af te wisselen of de jongen te voeden. De broedende vogels brengen de nacht door op het nest.

Niet-broedende, nestzoekende vogels inspecteren in de vroege ochtend en avonden de kolonies. Ze doen dit vaak met veel kabaal en krijgen antwoord uit de bezette nesten. Hierbij zullen ze de nesten inprenten en als mogelijk een vrij gekomen plaats innemen. Ook kunnen ze om de nesten te verstoren zelfs hard tegen een nestplek aanvliegen, in Engeland noemen ze dit op deze manier verstoren "bouchen" (stuiteren, botsen) genoemd.

In perioden met veel regen en harde wind is het voedselaanbod (vliegende insecten) gering. De gierzwaluwen kunnen dan tijdelijk uitwijken naar andere delen van Europa waar het weer gunstiger is. Gierzwaluwen met jongen kunnen dan wel meer dan 1000 kilometer van hun nest verwijderd zijn en enkele dagen wegblijven. Hoewel de jongen zelf nog niet kunnen vliegen, zijn ze toch al aangepast aan het vliegend bestaan van hun ouders. Als ze enkele dagen geen voedsel krijgen daalt hun lichaamstemperatuur en raken in een soort van winterslaap. Pas als de ouders op het nest terugkeren en hun jongen verwarmen worden deze weer actief.

De gierzwaluw kan niet vanuit het nest opstijgen en moet zich eerst tot zo'n 3 meter naar beneden kunnen laten vallen om weg te kunnen vliegen. De vrije uitvliegbreedte moet ongeveer een meter zijn. Gierzwaluwen ziet men bijna uitsluitend in de vlucht. Dit is vooral opvallend als dichte troepen op zomeravonden luid gierend laag over daken en tussen huizen rondvliegen. Ze kunnen in de lucht paren en zelfs vliegend slapen! Tegen de avond verzamelen gierzwaluwen die geen nest hebben zich in groepen en stijgen dan tot een hoogte van drie tot vijf kilometer. Ze laten zich in een soort halfslaap meevoeren op thermiek en cirkelen langzaam naar beneden. Nietbroedende vogels trekken overdag weg naar gebieden in de omgeving waar op dat moment veel insecten te vinden zijn.

4 Onderzoekmethodiek

4.1 vleermuizen

In de periode van 15 mei tot en met 15 juli 2015 en van 15 augustus tot en met 30 september 2015 is het projectgebied onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen. Gezien de omvang van het projectgebied is het gebied in mei tot en met juli geïnventariseerd door twee ecologen en van augustus tot en met september door één ecooloog met kennis op het gebied van vleermuizen. De inventarisaties zijn uitgevoerd in de avond vanaf zonsondergang tot ongeveer 2 uur na zonsondergang, of van ongeveer 2 uur voor zonsopkomst tot zonsopkomst.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden volgens de richtlijnen zoals deze zijn verwoord in het Vleermuisprotocol 2013 (Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus et al. 2013).

Het onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen is uitgevoerd door middel van zichtwaarnemingen en onderzoek met een batdetector (Petterson, type D240X; Batlogger M). Een batdetector is een apparaat dat de onhoorbare ultrasone geluiden van vleermuizen opvangt en vertaalt in voor mensen hoorbare geluiden. Door interpretaties van ritme, klank en hoogte van het door het apparaat uitgezonden geluid kunnen de meeste soorten vleermuizen worden onderscheiden en op naam worden gebracht. Met behulp van de D240X-batdetector kunnen vertraagde opnames worden gemaakt die eventueel achteraf geanalyseerd kunnen worden met behulp van het programma Batsound. De Batlogger M maakt automatisch opnames van vleermuisgeluiden en slaat deze op. Vervolgens kunnen de geluiden geanalyseerd worden in het programma Batexplorer. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen.

Weergegevens zijn geraadpleegd via de websites van het KNMI, Weer.nl en Buienradar.nl.

Vleermuisprotocol

Het vleermuisprotocol heeft tot doel het belang van de functies van gebieden voor soorten vleermuizen effectief en efficiënt vast te stellen voor de Flora- en faunawet. Het is een hulpmiddel voor deskundige vleermuisonderzoekers en de beoordelaars van vleermuisonderzoek om te bepalen wat een juridisch redelijke onderzoeksinspanning is voor een specifieke locatie. Het protocol bundelt daartoe de bestaande kennis over onder meer de beste veldcondities, de perioden voor onderzoek, het aantal en de duur van veldbezoek.

Het protocol is opgesteld om het onderzoek voor de Flora- en Faunawet optimaal te laten verlopen. Wanneer het protocol in essentie is gevolgd, bestaat grote mate van juridische zekerheid dat voldaan is aan een wettelijke en maatschappelijk verantwoorde inspanning om na te gaan of soorten en functies van gebieden in het geding zijn. In het bijzonder wanneer de aanwezigheid van gebiedsfuncties of soorten wordt uitgesloten zou een onderzoek volgens het protocol als juridisch voldoende moeten worden aangemerkt.

Status van het protocol

Het protocol voor het inventariseren van vleermuizen is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging, in overleg met de Dienst Landelijk Gebied en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). In expertmeetings zijn in 2008 de voorschriften ontwikkeld en op basis van toepassing gedurende het seizoen in 2008, 2009, 2010, 2011 en 2012 geëvalueerd. De bij het onderzoek gehanteerde versie is uitgebracht op 25 maart 2013. Dit is de meest recente versie van het protocol.

Volgens de GaN is het protocol gebaseerd op de meest recente wetenschappelijke inzichten, voldoet het aan de eisen die het bevoegd gezag stelt en biedt het een duidelijkheid over het begrip “gedegen onderzoek” uit de Flora- en faunawet. Het protocol wordt onder auspiciën van de Gegevensautoriteit Natuur aan de hand van opgedane ervaringen en nieuwe onderzoekskennis, bijvoorbeeld over het voorkomen van soorten, seizoensactiviteit of nieuw onderkende gebiedsfuncties, jaarlijks geëvalueerd en zo nodig geactualiseerd.

4.2 Huismus

Aanwezigheid van huismusnesten kan op verschillende manieren worden aangetoond. Er mag uit worden gegaan van een huismusnest bij de volgende waarnemingen:

- 1 Waarneming van nest of nestbouw
- 2 Bezoek van een huismus aan een potentiële nestplaats
- 3 Transport van voedsel of ontlastingspakketjes
- 4 Bedelende jongen in een nest
- 5 Van 10 maart tot 20 juni een zingend mannetje
- 6 Van 10 maart tot 20 juni aanwezigheid van een paartje
- 7 Van 10 maart tot 20 juni baltsgedrag

De laatste drie type waarnemingen zijn het makkelijkst te doen. Nadeel is wel dat de precieze nestlocatie dan nog niet geheel duidelijk is. Als het mogelijk is, dient gewacht te worden tot een huismus een potentiële nestplaats echt bezoekt (bijvoorbeeld in nestkast vliegen, of onder dakrand kruipen). De laatste drie type waarnemingen dienen onder de juiste onderzoeksomstandigheden uit te worden gevoerd. Droog, weinig wind, in de ochtend vanaf 1 à 2 uur na zonsopkomst op geluidsluwe momenten.

Om afwezigheid van de huismus met voldoende zekerheid vast te stellen, dienen twee inventarisatierondes in de periode van 1 april tot en met 15 mei te worden uitgevoerd met een tussenperiode van minimaal tien dagen.

4.3 Gierzwaluw

Het onderzoek om aanwezigheid van nesten van gierzwaluwen aan te tonen moet op basis van een territoriumkartering vanaf eind april tot en met half juli worden uitgevoerd. De datumgrenzen zijn 15 mei tot en met 15 juli, maar de meest geschikte periode is 1 juni-15 juli. Daarvoor zijn niet alle broedvogels aanwezig, daarna vliegen de jongen al uit. Het tijdstip van inventarisatie is de gehele dag, bij voorkeur van 21:00 uur tot 22:30 uur.

Gezien de grootte van het projectgebied is ervoor gekozen om de locatie van de nesten te bepalen door middel van het waarnemen van in- en uitvliegende gierzwaluwen. Dergelijke nestentellingen leveren de beste resultaten op. Hierbij wordt 15 - 30 minuten gepost per strategisch gekozen plek, van waaruit verschillende potentiële nestlocaties overzien kunnen worden. Naast invliegende individuen worden ook laagvliegende vogels genoteerd. Deze vliegen met luidruchtige vluchten op dakgoot-, nok- en huishoogte.

Afwezigheid is voldoende aannemelijk gemaakt wanneer er geen waarnemingen zijn verricht die duiden op de aanwezigheid van een nest na:

- minimaal 3 inventarisatiemomenten met een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen;
- in de periode 1 juni tot en met 15 juli ;
- tussen 21:00 uur en 22:30 uur;
- tijdens de goede inventarisatieomstandigheden.

5 Resultaten

5.1 Vleermuizen

5.1.1 Onderzoeksomstandigheden

Het onderzoek naar vleermuizen is sterk gebonden aan goede klimatologische omstandigheden. Bij te veel wind (>3 - 4 Bft), te lage temperaturen (vanaf < 10 °C) of te grote neerslag (waterdruppeldiameter >0,5 mm (motregen)) zijn sommige soorten niet aanwezig of verminderd actief waardoor de waarnemingen onvolledig tot onvoldoende kunnen zijn. In onderstaande tabel zijn de weeromstandigheden ten tijde van het veldonderzoek weergegeven.

Datum	Zon op / onder	Tijd (start)	Tijd (eind)	Temperatuur °C	Wind Bft.	Onderzoeks- omstandigheden
08-06-2015	21:53 uur	21:50 uur	23:12 uur	11 - 10	2 – 3	goed
09-07-2015	05:28 uur	03:30 uur	05:15 uur	10 - 11	1 - 2	goed
19-08-2015	20:53 uur	22:15 uur	23:45 uur	16	2 – 3	goed
15-09-2015	19:55 uur	00:00 uur	02:00 uur	11 – 10	3 – 4	goed

5.1.2 Resultaten veldonderzoek

5.1.2.1 Resultaten kraamverblijfonderzoek

Op 8 juni 2015 zijn tijdens het veldbezoek drie verschillende soorten vleermuizen waargenomen. Het betreft de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*, eerste waarneming 22:13 uur), rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*, eerste waarneming 22:32 uur) en gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*, eerste waarneming 22:41 uur). In het projectgebied op de binnenplaats zijn twee zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Uit één zomerverblijfplaats is één individu gevlogen. De andere zomerverblijfplaats werd door vijf gewone dwergvleermuizen bezet (zie navolgende afbeelding). Op de binnenplaats werd ook lange tijd door een gewone dwergvleermuis gefoerageerd.

Ook ten zuiden van de zuidvleugel werd regelmatig en door maximaal twee gewone dwergvleermuizen gefoerageerd.

Enkele malen is ook ten zuiden van de zuidvleugel een gewone grootoorvleermuis waargenomen. Gezien het feit dat deze vleermuissoort op deze plek rond 22:40 uur, maar ook nog een half uur later eenmaal is waargenomen, wordt verwacht dat deze soort zo nu en dan op deze plek foerageert.

De rosse vleermuis is enkele malen boven het projectgebied waargenomen. Deze soort vliegt meerdere tientallen meters hoog op zoek naar voedsel en heeft daarom vrijwel geen relatie met het projectgebied.

Op 9 juli 2015 zijn wederom de gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis waargenomen. Om 04:40 uur is waargenomen dat een gewone dwergvleermuis invloog in de meest noordelijke verblijfplaats. Daarnaast werden door enkele gewone dwergvleermuizen wederom op de binnenplaats (één gewone dwergvleermuis van 04:13 uur tot 04:31 uur) en nu ook ten zuidoosten van de bebouwing gefoerageerd (twee gewone dwergvleermuizen). Een enkele keer is een rosse vleermuis hoog overgevlogen.

	Foeragerende gewone dwerg-vleermuis		Zomerverblijfplaats gewone dwerg-vleermuis
	Foeragerende gewone grootoor-vleermuis		Projectgebied

5.1.2.2 Resultaten paarverblijfonderzoek

Op 19 augustus 2015 zijn in en rond het projectgebied drie verschillende paarterritoria van de gewone dwergvleermuis vastgesteld (zie navolgende afbeelding). Het mannetje van het territorium ten oosten van het projectgebied was reeds actief bij de start van het veldbezoek. Vanaf 23:00 uur werd ook wat verder van het projectgebied naar paarterritoria gezocht. Toen is ook een paarterritorium ten noorden van het projectgebied aan de andere kant van het Raadhuisplein vastgesteld. Pas vanaf 23:20 uur werd voor het eerst het mannetje van het territorium ten zuiden van het projectgebied actief met het roepen van werfroepjes. Tot die tijd was het volledig stil op deze locatie.

Op 15 september 2015 zijn geen van de eerder aangetroffen territoriaal roepende mannetjes opnieuw waargenomen. In en direct rond het projectgebied zijn geen werfroepjes van de gewone dwergvleermuis waargenomen. Wel is gedurende de avond vastgesteld dat ten westen van het projectgebied rond enkele bomen door een gewone dwergvleermuis werd gevoerageerd.

	Paarterritorium gewone dwerg-vleermuis		Projectgebied
	Foerageergebied gewone dwerg-vleermuis		

5.1.2.3 Resultaten winterverblijfonderzoek

In de winter gebruikt de gewone dwergvleermuis zowel massawinterverblijfplaatsen als kleinere meer solitaire winterverblijfplaatsen. Massawinterverblijfplaatsen worden aangetroffen in grote gebouwen die goed geïsoleerd zijn en toegang bieden tot grote geschikte ruimtes. Zulke verblijfplaatsen hoeven niet per se in een groene omgeving te liggen. Gezien de grootte van de bebouwing binnen het projectgebied kan de aanwezigheid van een massawinterverblijfplaats op voorhand niet worden uitgesloten. Derhalve heeft op 19 augustus 2015 veldonderzoek plaatsgevonden naar zwermgedrag bij een massawinterverblijfplaats. Tijdens dit veldonderzoek is tot 23:45 uur geen enkele aanwijzing gevonden dat wijst op zwermgedrag rond de bebouwing of in de binnentuin. Op deze avond zijn enkel drie paarterritoria van de gewone dwergvleermuis waargenomen. Aanwezigheid van een massawinterverblijfplaats in het plangebied is daarmee uitgesloten.

Zomerverblijfplaatsen worden vaak ook gebruikt als solitaire winterverblijfplaatsen. Derhalve wordt in dit geval ervan uitgegaan dat in het projectgebied ook twee kleine winterverblijfplaatsen aanwezig zijn.

5.1.2.4 Essentiële elementen in projectgebied

In het projectgebied zijn twee zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aanwezig. Dit zijn essentiële elementen om de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis in de omgeving van het projectgebied te waarborgen.

In en rond het projectgebied wordt ook door hoogstens enkele gewone dwergvleermuizen gefoerageerd. Kolonies van gewone dwergvleermuizen bestaan uit meerdere tientallen dieren, waardoor het projectgebied hoogstens aan enkele procenten van de kolonie voedsel kan bieden. Derhalve is van een essentieel foerageergebied in en direct rond het projectgebied geen sprake. Dit geldt ook voor de vastgestelde foeragerende gewone grootoorvleermuis.

Rond het projectgebied zijn drie paarterritoria van de gewone dwergvleermuis aanwezig. Twee daarvan komen erg dicht bij het projectgebied. De werfroepende gewone dwergvleermuizen zijn niet structureel in het projectgebied waargenomen. Daarom wordt ervan uitgegaan dat de territoria niet tot in het projectgebied reiken en de bijbehorende paarverblijfplaatsen niet in het projectgebied gelegen zijn. Essentiële elementen voor de paarperiode zijn in het projectgebied niet aanwezig.

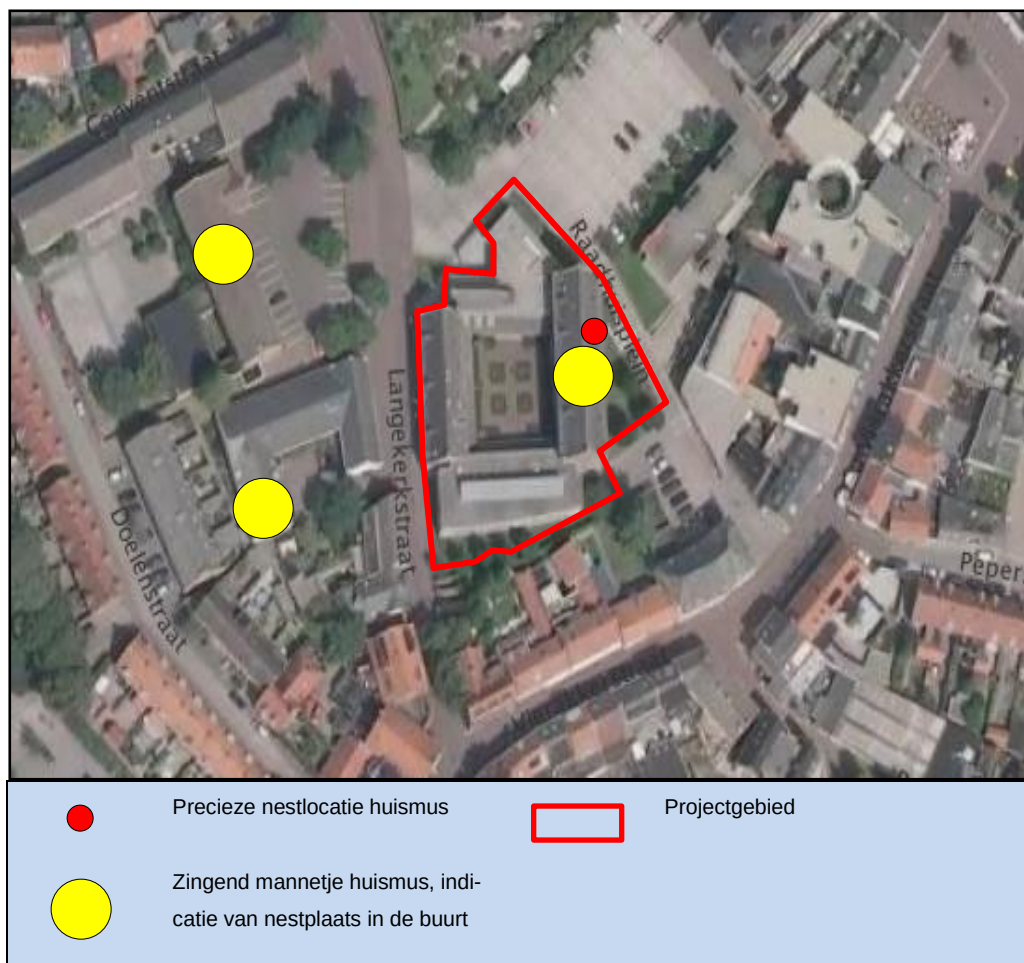
5.2 **Huismus**

Tijdens het veldbezoek van de quick scan flora en fauna (28 april 2015) is reeds een nestplaats van de huismus aangetroffen. Er was toen één zingend mannetje aanwezig. Ook is waargenomen dat een vrouwtje onder een dakpan kroop en het nest bezocht. Vervolgens is het gehele projectgebied nog extra op de aanwezigheid van andere nestplaatsen van de huismus onderzocht. Deze zijn toen niet aangetroffen.

Vervolgens is nog een tweede veldbezoek uitgevoerd op 15 mei 2015. Tijdens dit veldbezoek zijn twee zingende mannetjes waargenomen. Een zingend mannetje is een indicatie voor een nestplaats in de buurt. Derhalve zijn in totaal twee nesten van de huismus in het projectgebied aanwezig.

Ook buiten het projectgebied zijn tijdens die veldbezoek nog twee zingende huismus-mannetjes aangetroffen. Zie navolgende afbeelding voor een overzicht van de waargenomen nestplaatsen van de huismus in en rond het projectgebied. Deze nestplaatsen zullen niet verstoord worden door de plannen.

Voor wat betreft de huismus zijn in het projectgebied twee essentiële elementen aanwezig. Een nestplaats is een essentieel element voor de huismus om de gunstige staat van instandhouding in de omgeving van het projectgebied te behouden.

5.3 Gierzwaluw

De veldbezoeken hebben plaatsgevonden op 8 juni, 6 juli en 16 juli 2015. Onderstaand overzicht geeft een overzicht van de veldbezoeken.

Datum	Tijd (start)	Tijd (eind)	Weersomstandigheden
08-06-2015	21:45 uur	22:30 uur	Goed (droog, weinig wind)
06-07-2015	20:30 uur	22:00 uur	Goed (droog, weinig wind)
16-07-2015	21:00 uur	22:15 uur	Goed (droog, weinig wind)

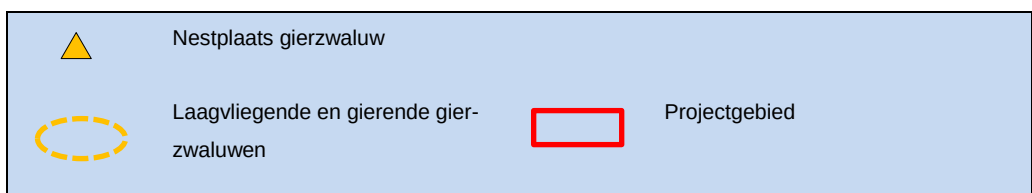
Op 8 juni 2015 is één gierzwaluw in de bebouwing binnen het projectgebied ingevlogen (zie navolgende afbeelding). Ook werd een laagvliegende en luid roepende gierzwaluw ten oosten van het projectgebied waargenomen. Een relatie met de bebouwing binnen het projectgebied was echter niet aanwezig.

Op 6 juli 2015 zijn in dezelfde nestplaats wederom twee gierzwaluwen ingevlogen. Daarnaast is een aantal keren een groepje van drie individuen gierend over de bebouwing binnen het projectgebied gevlogen. Hoog boven het projectgebied vloog vrijwel constant een grote groep van minimaal 20 gierzwaluwen.

Op 16 juli 2015 zijn geen invliegende gierzwaluwen waargenomen. Ook de laagvliegende en gierende gierzwaluwen in de buurt van het projectgebied hadden geen relatie met de bebouwing binnen het projectgebied. Hoog boven het projectgebied en

rond de kerk ten noorden van het projectgebied vlogen maximaal 30 gierzwaluwen rond.

De Soortenstandaard Gierzwaluw schrijft voor dat een schatting van het aantal nestplaatsen gemaakt dient te worden door het maximaal aantal laagvliegende en gierende individuen door 1,5 te delen. Omdat maximaal drie gierzwaluwen gierend over het plangebied zijn waargenomen wordt in het projectgebied uitgegaan van maximaal twee gierzwaluwnesten. De locatie van één van deze nesten is ook daadwerkelijk vastgesteld. De twee nesten in het projectgebied vormen essentiële elementen om de gunstige staat van instandhouding van de gierzwaluw in de omgeving van het projectgebied te behouden.

5.4 Overige soorten

Tijdens meerdere veldbezoeken voor vleermuizen en gierzwaluw (8 juni, 9 juli en 16 juli 2015) zijn ook maximaal drie ransuilen waargenomen. Deze uilen hebben een roestplaats (vaste rustplaats) in een boom ten westen van het projectgebied. Ook is één van deze uilen over het projectgebied gevlogen en op de bebouwing binnen het projectgebied gaan zitten. Binnen het projectgebied zijn geen roestplaatsen gevonden. Een ransuil broedt over het algemeen in oude nesten van kraaiachtigen in boomenrijk landelijk gebied. In en direct rond het projectgebied zijn geen oude nesten van

kraaiachtigen aangetroffen. Ook ligt het projectgebied niet in bomenrijk landelijk gebied. Een nest van een ransuil is derhalve niet in het projectgebied aanwezig. Ook is het projectgebied geen geschikt jachtgebied. De ransuil jaagt op muizen. De vegetatie in het projectgebied wordt goed onderhouden. Hierdoor is voor muizen weinig voedsel voorhanden. Daarom vormt het projectgebied geen geschikt leefgebied voor muizen.

In het projectgebied zijn geen essentiële elementen aanwezig voor de ransuil. De gunstige staat van instandhouding van de ransuil in de omgeving van het projectgebied wordt door de geplande ruimtelijke ingrepen niet negatief beïnvloed.

6 Conclusie en advies

6.1 Ontheffing Flora- en faunawet

Uit het nader onderzoek in het projectgebied blijkt dat voor de gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw nest- en verblijfplaatsen in de bebouwing aanwezig zijn. Dit zijn essentiële elementen om de gunstige staat van instandhouding van deze soorten in de omgeving van het projectgebied te behouden.

Met de plannen worden over de gehele lengte van de daken van de west- en oostvleugel nieuwe dakkapellen geplaatst. Hierdoor gaan de twee nestplaatsen van de huismus verloren. De zuidgevel zal in zijn geheel gesloopt worden. Daarnaast vindt algemene renovatie plaats (bijv. het vervangen van kapotte dakpannen). Uitgaande van het worst case-scenario gaan hiermee de verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de nestplaatsen van de gierzwaluw verloren. Om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen dient een ontheffing Flora- en faunawet aangevraagd te worden en moeten mitigerende maatregelen getroffen worden. Met de mitigerende maatregelen dient te worden gewaarborgd dat voor, tijdens en na de sloop/nieuwbouw/renovatie voldoende alternatieve nest- en verblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw aanwezig zijn, zodat de gunstige staat van instandhouding van deze drie soorten niet negatief wordt beïnvloed door de geplande ruimtelijke ontwikkeling.

6.2 Projectplan

Voor de aanvraag ontheffing Flora- en faunawet dient een projectplan te worden opgesteld. Hierin wordt een volledig plan opgesteld om de negatieve beïnvloeding van de gunstige staat van instandhouding van de drie strikt beschermde soorten te voorkomen. Zaken als wat de geplande ruimtelijke ingrepen concreet behelzen, hoe het ecologisch onderzoek is uitgevoerd en waar, hoe en wanneer de tijdelijke en permanente voorzieningen worden geplaatst komen dan aan bod. De aanvraag ontheffing Flora- en faunawet wordt vervolgens ingediend bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). De RVO zal dan beoordelen of aan alle eisen wordt voldaan. Als dit zo is wordt vervolgens de ontheffing verleend en kan gestart worden met de geplande werkzaamheden.

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

Dietz, C. Von Helversen, O. en Nill, D. 2011. Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. 2014. Soortenstandaard Gewone dwerg-vleermuis, versie 1.1. Zwolle.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. 2014. Soortenstandaard Gierzwaluw, versie 1.1. Zwolle.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. 2014. Soortenstandaard Huismus, versie 1.1. Zwolle.

SAB. 2015. Quick scan flora en fauna Stadhues, Huissen. Projectnummer 150140. SAB, Arnhem.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur, Vleermuisprotocol 2013, 25 maart 2013. www.gegevensautoriteit-natuur.nl en www.netwerkgroenebureaus.nl.

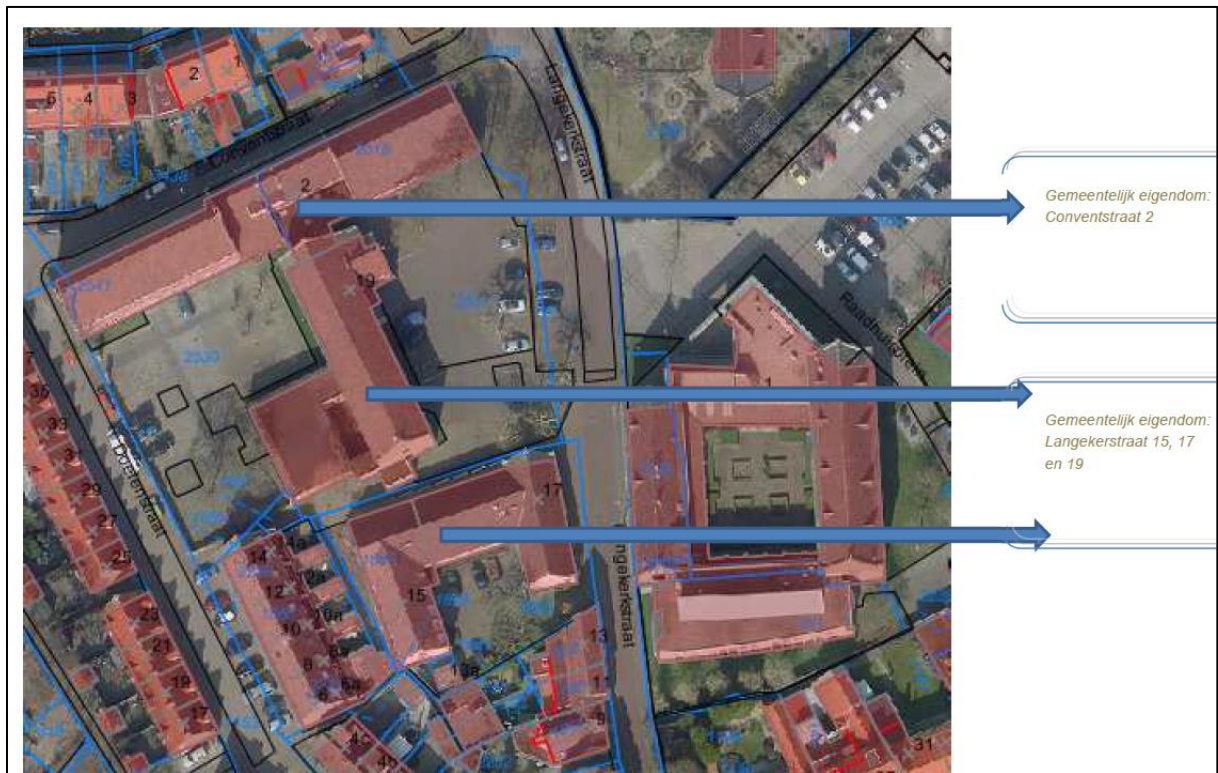
Websites:

- www.buienradar.nl
- www.knmi.nl
- www.rvo.nl
- www.telmee.nl
- www.vleermuis.net
- www.vleermuizenindestad.nl
- www.zoogdiervereniging.nl

bijlage IX: tijdelijke voorzieningen gewone dwergvleermuis, huismus en
gierzwaluw

BIJLAGE IX: TIJDELIJKE VOORZIENINGEN GEWONE DWERGVLEERMUIS, HUISMUS EN GIERZWALUW

De tijdelijke nest- en verblijfkasten worden opgehangen aan de gebouwen die gemeentelijk eigendom zijn. Dat zijn rond het Stadhuis de volgende drie gebouwen:

Gierzwaluwen

Aangezien de gierzwaluwkasten het beste aan een noord- en oostgevel gehangen kunnen worden, worden de kasten op de volgende plaatsen opgehangen:

4 gierzwaluwkasten aan de oostgevel van het volgende gebouw (zie navolgende afbeelding).

5 gierzwaluwkasten aan deze noordzijde van de gevel:

1 nestkast voor gierzwaluwen aan de noordgevel:

Vleermuizen

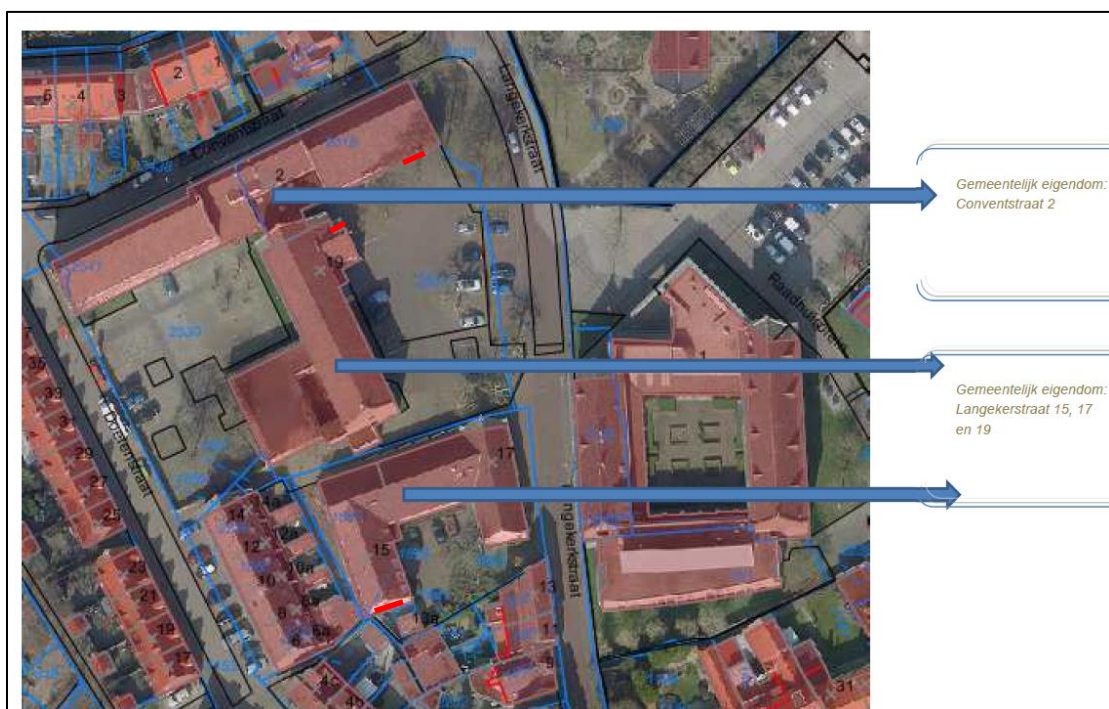
2 verblijfkasten voor vleermuizen aan de westgevel van het volgende gebouw:

3 vleermuiskasten aan de zuidkant van het volgende gebouw:

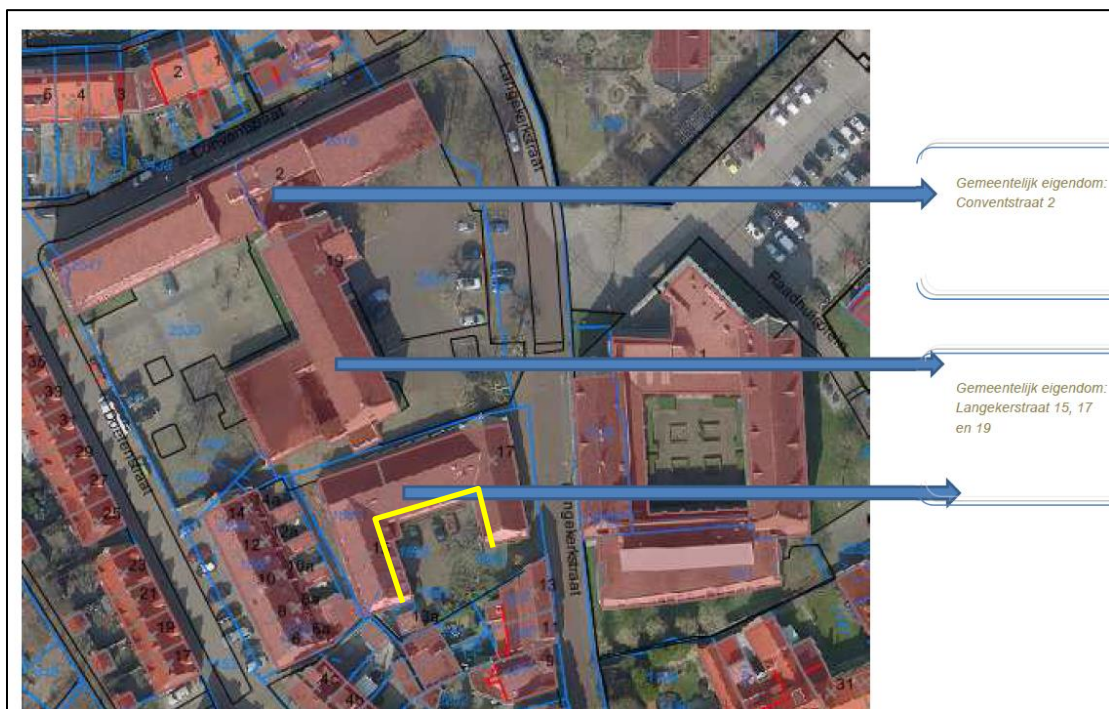

3 vleermuiskasten op de volgende locaties (zie rode lijn):

Huismussen

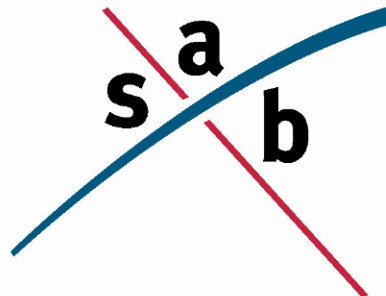
4 huismuskasten bij elkaar rond het volgende gebouw (zie gele markering op kaart. Waar mogelijk rond de noord- of oostzijde zodat de kasten niet te heet worden):

Een overzicht:

bijlage X: quick scan flora en fauna, Stadhues, Huissen

Briefrapport

aan: Gemeente Lingewaard

van: SAB

ons kenmerk: GER/HOMV/150140

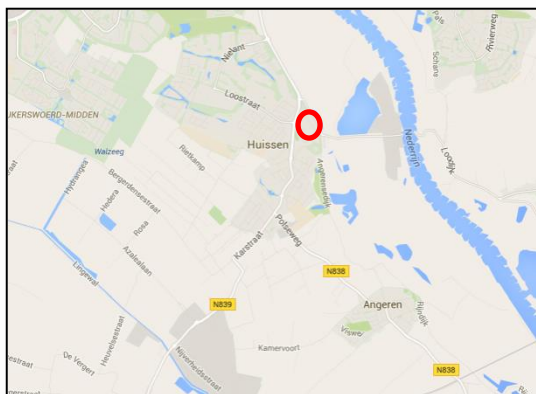
datum: 30 april 2015

betreft: quick scan flora en fauna, Stadhues, Huissen

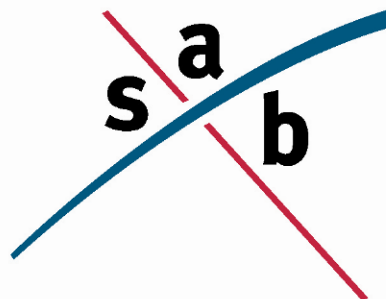
AANLEIDING EN METHODE

In het centrum van Huissen aan het Raadhuisplein 1 (Afbeelding 1) is men voornemens om in het voormalige gemeentekantoor bewoners van het woonzorgcentrum Sancta Maria tijdelijk te huisvesten. Hiervoor is een verbouwing nodig. Voordat het project kan worden gerealiseerd, dient eerst een onderzoek te worden uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en eventueel andere geldende natuurregeling. De resultaten van dit onderzoek zijn verwoord in voorliggende quick scan flora en fauna.

De quick scan flora en fauna is gebaseerd op een biotoopinschatting door een ecooloog van SAB door middel van een eenmalig veldbezoek op 28 april 2015. Bij het opstellen van de quick scan flora en fauna is verder gebruikgemaakt van de meest recente verspreidingsgegevens van soorten. Op basis van deze methode zijn uitspraken gedaan over de mogelijke aanwezigheid van beschermde planten en dieren in het projectgebied. Het veldbezoek heeft nadrukkelijk niet de status van een volledige veldinventarisatie, daar een volledige veldinventarisatie een hogere onderzoeksinspanning vergt en dit voor een algemene gebiedsscan niet noodzakelijk is. Deze quick scan is uitgevoerd op basis van de momenteel geldende uitwerking en interpretatie van beleid en wetgeving.

Afbeelding 1. Links: topografische kaart met globale ligging van het projectgebied rood omcirkeld. Rechts: luchtfoto met globale ligging van het projectgebied (rood kader). Bron: Google Maps en Ruimtelijke Plannen: Bewerking SAB.

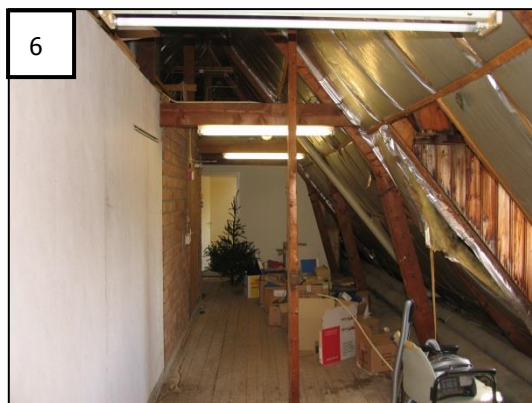
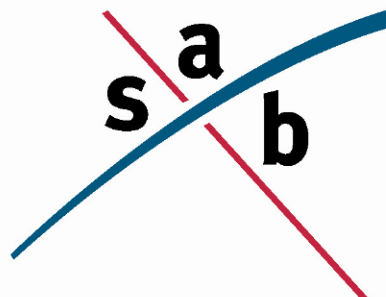

GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE PLANNEN

Het projectgebied ligt in de kern van Huissen (gemeente Lingewaard, provincie Gelderland). De gemeente Lingewaard grenst in het noorden aan de gemeenten Arnhem en Westervoort, in het oosten aan de gemeenten Duiven en Rijnwaarden, in het zuiden aan de gemeenten Ubbergen en Millingen aan de Rijn en in het westen aan de gemeenten Nijmegen en Overbetuwe. De gemeente Lingewaard ligt in het stroomgebied van de Linge, Waal en de Neder-Rijn. De omgeving van het projectgebied bestaat uit agrarische gronden en stedelijk gebied met plaatsen als Elst, Bommel en Angeren. De dichtstbijzijnde grote stad is Arnhem, gelegen ten noorden van het projectgebied. Noordelijk ten opzichte van Arnhem ligt tevens de Veluwe. Het projectgebied maakt deel uit van het centrum van Huissen en wordt omsloten door de Langekerkstraat in het oosten, het Raadhuisplein in het noorden en westen en de bebouwing aan de Vierakkerstraat in het zuiden.

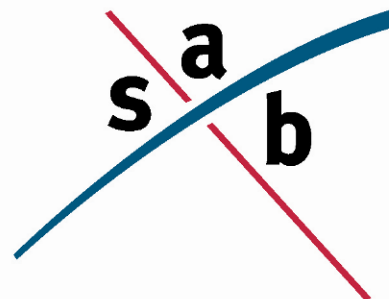
Het complex (Afbeelding 2) bestaat uit vier vleugels die rondom een rechthoekig kloosterhof gelegen zijn. In de vleugel aan de noordzijde is de kloosterkapel opgenomen. Aan de oostkant en westkant van het gebouw ligt een grasveld met enkele bomen. Rondom het projectgebied bevinden zich gebouwen, straten (Raadhuisplein, Langekerkstraat en Vierakkerstraat) en een parkeerterrein. Het binnenhof van het complex bestaat uit bestrating en goed onderhouden buxushagen. Een deel van het pand wordt momenteel bewoond door krakers, terwijl de benedenverdieping, kelder, zolder en delen van de eerste en tweede verdieping momenteel leeg staan. Het deel van de zolder aan de oostelijke kant van het Raadhuisplein is niet geïsoleerd, de zolder aan de westelijke kant van het Raadhuisplein is wel geïsoleerd. Navolgende foto's geven een impressie van het projectgebied.

Afbeelding 2. Foto's van projectgebied tijdens veldbezoek. 1) Voorkant van het Stadhuis , 2) Oostkant Raadhuisplein, 3) Zuidkant Raadhuisplein, 4) Westkant Raadhuisplein, 5) Zolder oostelijke kant Raadhuisplein, 6) Zolder westelijke kant Raadhuisplein, 7) Binnenhof oost, 8) Binnenhof zuidwest.

In die nieuwe situatie zal het voormalige gemeentekantoor geschikt zijn gemaakt als tijdelijke woonruimte voor bewoners van het woonzorgcentrum Sancta Maria. Tevens is in de nieuwe situatie ook een bibliotheek gerealiseerd in het Stadhuis. De bibliotheek beslaat een oppervlakte van circa 250 m² brutovloeroppervlak. In de nieuwe situatie zal het dak van het gebouw zijn vernieuwd en zal de zuidgevel van het complex vervangen zijn door nieuwbouw.

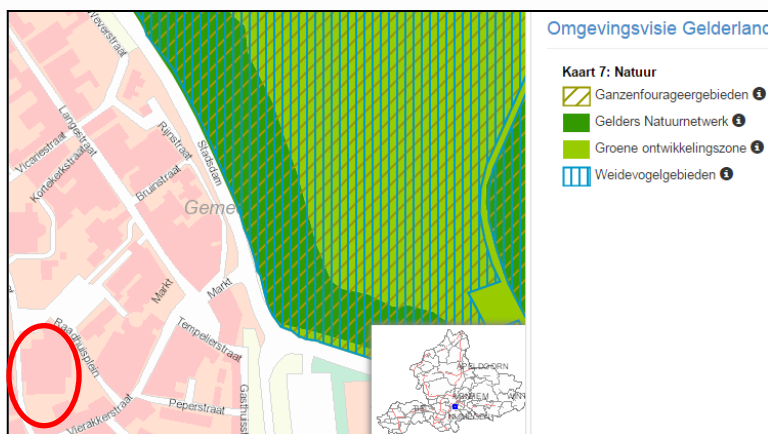

GEBIEDSBESCHERMING

Bij gebiedsbescherming is onderscheid gemaakt tussen de Natuurbeschermingswet 1998, weidevogelgebieden, ganzenfoerageergebieden, het Gelders Natuur Netwerk (GNN) en Groene Ontwikkelingszones (GO). In de Natuurbeschermingswet 1998 worden Natura 2000-gebieden en beschermde Natuurmonumenten beschermd. Anders dan bij gebieds- en soortbescherming is de status als GNN, ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied niet verankerd in de natuurwetgeving van de Rijksoverheid, maar opgenomen in de omgevingsvisie en -verordening van de provincie.

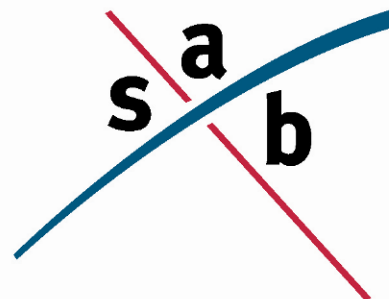
Het projectgebied ligt niet in een Natura 2000-gebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is Rijntakken, op een afstand van ongeveer 180 meter. Het deel van het Natura 2000-gebied Rijntakken – deelgebied Gelderse Poort, wat nabij het projectgebied is gelegen, is aangewezen als Vogelrichtlijngebied en Habitatrichtlijngebied. Enkel gedurende de sloop en verbouwing zal er lichte verstoring optreden. Echter, het is niet aannemelijk dat deze verstoring het Natura 2000-gebied zal bereiken. Tussen het projectgebied en het Natura 2000-gebied zijn namelijk enkele wegen en stedelijke bebouwing van de kern van Huissen aanwezig. De instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebied Rijntakken zullen met de beoogde plannen niet negatief worden beïnvloed.

Het projectgebied ligt niet in het GNN, een GO, weidevogel- of ganzenfoerageergebied, maar wel in de nabijheid. Het projectgebied ligt op ongeveer 180 meter van het GNN, een ganzenfoerageergebied en een weidevogelgebied (Afbeelding 3).

Afbeelding 3. Ligging van het projectgebied (rood omkaderd) ten opzichte van het GNN, weidevogel- en ganzenfoerageergebieden.

Volgens de Omgevingsverordening Gelderland zijn ruimtelijke ingrepen in de GNN in principe niet mogelijk, vanwege de waardevolle aanwezige natuur. Binnen de GO zijn nieuwe bestemmingen en ruimtelijke ontwikkelingen wel mogelijk, maar dient tegelijkertijd ook gestreefd te worden naar een versterking van de samenhang tussen aangrenzende en inliggende natuurgebieden. Aangezien het projectgebied niet in het GNN en GO ligt vormen deze voorwaarden geen beperkingen voor de beoogde plannen. Ook worden er geen effecten verwacht op nabijgelegen ganzenfoerageergebieden en weidevogelgebieden. Gemiddeld houden de meeste weidevogels minimaal 100 meter afstand tot bebouwing of begroeiing aan, maar er zijn ook soorten die meer dan 500 meter aanhouden. Omdat het project een verandering van bestaande be-

bouwing in de kern van Huissen betreft, en er geen nieuwe gebouwen bij worden gebouwd in de buurt van het weidevogelgebied, zijn er geen negatieve effecten te verwachten op het nabijgelegen weidevogelgebied.

SOORTENBESCHERMING

Soortenbescherming is altijd van toepassing. In Nederland is de bescherming van soorten opgenomen in de Flora- en faunawet. Deze wet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Voor het beoordelen van de doorwerking van het aspect soortenbescherming moet worden nagegaan of het projectgebied beschermde plant- en diersoorten herbergt. De mogelijke negatieve effecten van de ingreep op betreffende soorten moeten worden beschreven.

Zorgplicht

De zorgplichtbepalingen (artikel 2) uit de Flora- en faunawet zijn altijd van toepassing. Iedereen moet voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden te verrichten buiten kwetsbare periodes (het voortplantings- en winterslaapseizoen). Ook kan er gefaseerd worden gewerkt om dieren de kans te geven om te vluchten. Verder mogen werkzaamheden die een verstoring effect op broedende vogels hebben niet uitgevoerd worden.

Algemeen voorkomende soorten

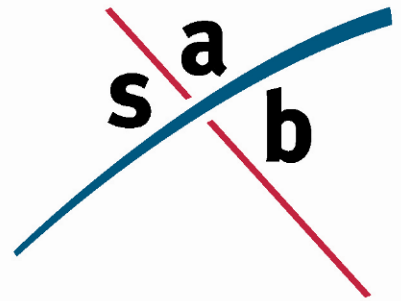
Een deel van de in Nederland door de Flora- en faunawet beschermde soorten worden niet direct door uitsterven bedreigd. Deze soorten zijn wel beschermd, maar vallen onder het lichte beschermingsregime van de Flora- en faunawet (tabel 1). Voor deze soorten geldt dat aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen op basis van een vrijstelling mogelijk is, zonder dat er sprake is van procedurele consequenties. Voorbeelden van dergelijke soorten zijn egel, haas, bruine kikker en zwanenbloem. Het is mogelijk dat soorten die vallen onder het lichte beschermingsregime, voorkomen in het projectgebied. Echter, nader onderzoek naar deze soorten is niet noodzakelijk.

Strikt beschermde soorten

Een aantal van de mogelijk voorkomende soorten is meer strikt beschermd. Voor deze soorten moet bij aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen mitigerende (compenserende) maatregelen worden getroffen en dient mogelijk een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Hieronder wordt een beschrijving gegeven per soortgroep van het (mogelijk) voorkomen van deze strikt beschermde soorten.

Vaatplanten

Volgens verspreidingsgegevens van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) komen in de buurt van het projectgebied geen strikt beschermde plantsoorten voor. In het projectgebied zijn ook geen beschermde vaatplanten aangetroffen. Enkel algemene soorten zijn waargenomen als Madeliefje en Paardenbloem. Het enige groen in het projectgebied betreft een strook gras aan de zuid en oostkant van de

bebouwing, en de buxushagen op het Binnenhof. De grasstrook is voedselrijk, tevens is er geen sprake van een stabiele leefomgeving. Beschermde vaatplanten zijn derhalve niet in het projectgebied te verwachten.

Grondgebonden zoogdieren

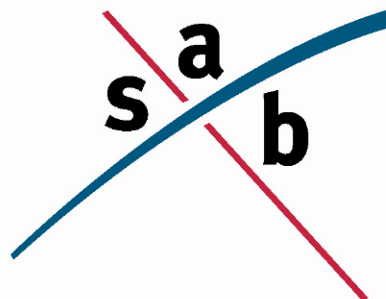
Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komt in de buurt van het projectgebied geen strikt beschermde grondgebonden zoogdieren voor. Binnen een straal van 5 kilometer komen echter wel de Eekhoorn en de Steenmarter voor.

De Eekhoorn heeft zijn leefgebied in bosrijk gebied en maakt nesten tegen de stam van grote bomen. Eekhoorns komen soms ook in bebouwd gebied voor, in parken en tuinen, mits er voldoende voedsel aanwezig is. Eekhoorns hebben een voorkeur voor oud bos, vanwege een verhoogd aanbod van voedsel en nestgelegenheid. Het projectgebied is, op de paar bomen in het oosten en zuiden van het projectgebied na, niet bosrijk. Tevens zijn deze bomen niet met een bos verbonden. De Eekhoorn is tijdens het veldbezoek niet waargenomen, ook zijn er geen sporen van de soort aangetroffen. Het is daarom niet te verwachten dat de Eekhoorn aanwezig is in het projectgebied.

De Steenmarter heeft zijn verblijfplaats in gebouwen. De Steenmarter is een soort die voorkomt in of nabij grote steden, dorpen en boerenerven, en lijkt zich aan de menselijke bebouwing te hebben aangepast. Tijdens het veldbezoek is de bebouwing geïnspecteerd op mogelijke verblijfplaatsen en op sporen van de Steenmarter. Ruimtes tussen het plafond en plafondplaten kunnen mogelijke verblijfplaatsen van Steenmarters bevatten. In het gebouw zijn dergelijke plafondplaten aanwezig (Afbeelding 4). Er zijn echter geen sporen van de Steenmarter in het gebouw aangetroffen. Aanwezigheid van de Steenmarter in het projectgebied is daardoor niet te verwachten.

Afbeelding 4. Plafondplaten aangetroffen in de bebouwing van het projectgebied.

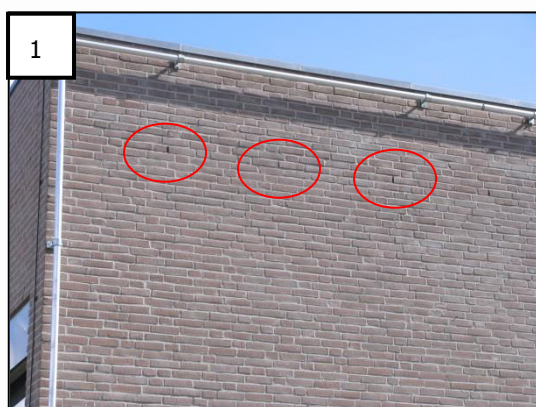

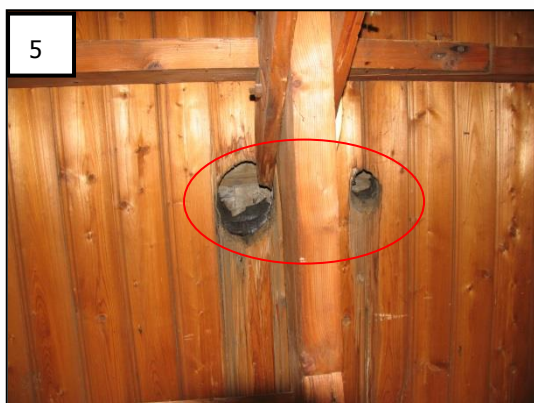
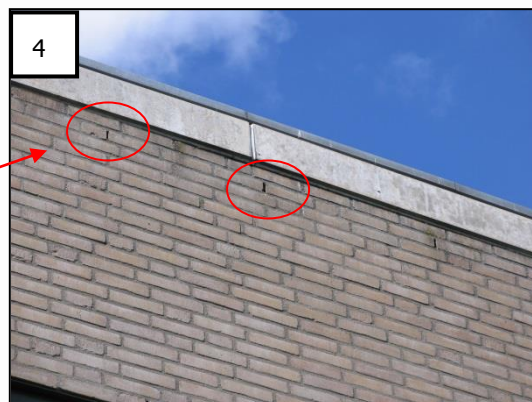
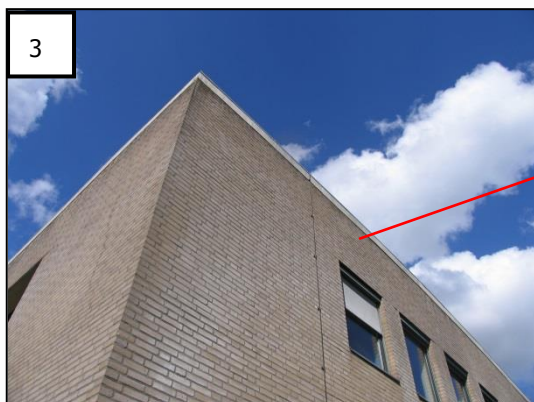
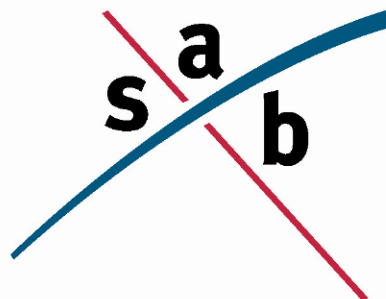
Vleermuizen

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen meerdere soorten vleermuizen in de buurt van het projectgebied voor. Het betreft de soorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, meervleermuis, bosvleermuis, grijze grootoorvleermuis, watervleermuis en gewone grootoorvleermuis. Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn streng beschermd. Zowel de dieren zelf als al hun verblijfplaatsen, essentiële vliegroutes en essentieel foerageergebied zijn beschermd.

Vleermuizen verblijven overdag over het algemeen in bomen (in holtes, hollen of achter loszittend schors) of in gebouwen (in spouwmuur, onder dak, achter gevelbetimmering, etc.). Binnen het projectgebied zijn zowel bomen als bebouwing aanwezig. In de nieuwe situatie zijn de bomen behouden, aantasting van boombewonende soorten is derhalve niet aan de orde.

De bebouwing bevat meerdere mogelijkheden voor vleermuizen om in weg te kruipen. Er zijn meerdere open stootvoegen in de muren aanwezig en in het dak van de zolder bevinden zich enkele spleten en kieren (Afbeelding 5). Via spleten en kieren kunnen vleermuizen het dak bereiken en de zolder binnenkomen. In de oostelijke kant van de zolder zijn wel geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen gezien, maar er zijn geen sporen zoals uitwerpselen aangetroffen. Het is daardoor onwaarschijnlijk dat vleermuizen momenteel van het oostelijke deel van de zolder gebruik maken, maar het kan niet worden uitgesloten dat gebouwbewonende vleermuizen deze zolder in de toekomst zullen ontdekken. Via open stootvoegen kunnen kleinere vleermuissoorten tevens het gebouw binnen komen en spouwmuren bereiken. Geschikte open stootvoegen zijn aan de zuidkant en de noordkant van de bebouwing aangetroffen. De zuidgevel van de bebouwing zal worden gesloopt en in de nieuwe situatie is nieuwbouw gerealiseerd. Hierdoor gaan eventueel aanwezige verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten verloren. Er is dan mogelijk sprake van overtreding van de Flora- en faunawet. Om met zekerheid vast te kunnen stellen of in het projectgebied verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten aanwezig zijn en of er negatieve effecten van het project kunnen worden verwacht, wordt nader onderzoek naar deze soorten noodzakelijk geacht.

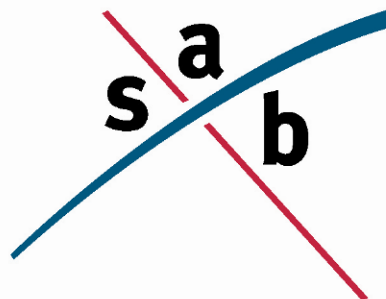
Afbeelding 5. Open stootvoegen aan de noordzijde van de bebouwing (5.1), buitenkant van kapel (5.2), zuidgevel met open stootvoegen (5.3/5.4) en holtes en kieren in het oostelijke deel van de zolder (5.5/5.6). De stootvoegen zijn op meerdere plaatsen ruim genoeg voor kleine vleermuissoorten om er doorheen te kruipen.

Naast verblijfplaatsen zijn ook essentiële vliegroutes en essentieel foerageergebied beschermd. Vliegroutes zijn lijnvormige elementen, vaak een bomenrij, waaraan vleermuizen zich oriënteren. Deze oriëntatie hebben ze nodig om zich van hun verblijfplaats naar hun foerageergebied te verplaatsen. Binnen het projectgebied zijn meerdere bomen aanwezig, maar is geen sprake van een duidelijke doorlopende bomenrij. Aanwezigheid van een essentiële vliegroute is derhalve niet te verwachten.

Vleermuizen foerageren voornamelijk in en rond bomen, boven moerasgebied of open water en ook boven bloemrijk grasland en langs dijken. Derhalve zijn binnen het projectgebied enkele mogelijkheden voor vleermuizen om te foerageren; rond de aanwezige bomen in het oosten en zuiden van het projectgebied. Vanwege de geringe omvang van het projectgebied zullen echter maximaal enkele vleermuizen tegelijkertijd foerageren in het projectgebied. Van een essentieel foerageergebied zal derhalve geen sprake zijn.

SAB • Arnhem
bezoekadres
Frombergdwarstraat 54
6814 DZ Arnhem
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem
T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl
KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam
SAB • Eindhoven

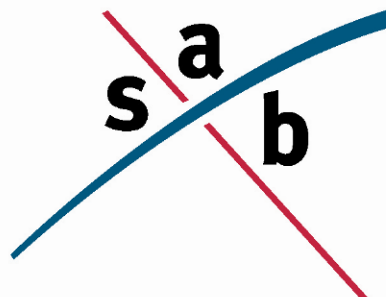
Vogels

Voor wat betreft de bescherming van de inheemse vogelsoorten, zijn deze grofweg in twee groepen te verdelen. Enerzijds soorten waarbij hun nest en functionele leefomgeving is beschermd gedurende de periode dat ze aan het broeden zijn; anderzijds de soorten waarbij hun nesten en functionele leefomgeving het hele jaar door zijn beschermd. Globaal loopt de periode waarin vogelsoorten in Nederland broeden van half april tot half augustus. Echter, als buiten deze periode vogels broeden zijn ook die beschermd.

Het projectgebied bevindt zich in een stedelijk gebied en bevat enkele bomen rondom de bebouwing, en enkele buxushagen in het Binnenhof. Volgens de verspreidingsgegevens van de NDFF komen een aantal jaarrond beschermde vogelsoorten in de omgeving van het projectgebied voor. Vogelsoorten met een jaarrond beschermde status die in de directe omgeving voor kunnen komen zijn de Huismus en Gierzwaluw. Enkel de Huismus is ook daadwerkelijk in het projectgebied aangetroffen. Aan de oostkant van het Raadhuisplein is een zingend Huismus-mannetje op het dak gesignaleerd. In de broedperiode van de Huismus duidt dit mogelijk op een nestlocatie. De zolder is nader geïnventariseerd. Op de zolder aan de oostelijke kant van het Raadhuisplein was de zang van het mannetje opnieuw te horen, in combinatie met gepiep van jonge vogels. Naar alle waarschijnlijkheid heeft de Huismus een nest tussen de pannen van het dakkapelletje en het dak aan de oostelijke kant van het Raadhuisplein. Naast dit nest, is de aanwezigheid van andere nesten niet op voorhand uit te sluiten. Omdat er in de nieuwe situatie veranderingen aan het dak zijn gerealiseerd, wordt nader onderzoek naar de Huismus noodzakelijk geacht. Het veldbezoek van deze quick scan flora en fauna kan als eerste veldbezoek van het nader onderzoek huismussen worden beschouwd.

Gierzwaluwen behoren ook tot de jaarrond beschermde vogelsoorten. Ze hebben hun nestplaats vaak in kieren en holtes tussen dakpannen in gebouwen. In het projectgebied zijn tijdens het veldbezoek geen Gierzwaluwen waargenomen. In het projectgebied zijn echter wel locaties aangetroffen die geschikt worden geacht voor een nestplaats van de Gierzwaluw. Dit betreft het kerkje aan de westgevel (Afbeelding 6.3 en 6.4). Hoewel het tijdens een warm voorjaar of een warme zomer vrij heet kan worden, hebben gierzwaluwen hier wel voldoende mogelijkheid om in de holte te kruipen. Een mogelijke andere nestlocatie van de Gierzwaluw bevindt zich op het dak aan de oostelijke kant van het Raadhuisplein (Afbeelding 6.1 en 6.2). Onder een dakkapel onder de aansluitende nokpan zit een grote kier, waar Gierzwaluwen in kunnen nestelen. De aanwezigheid van de Gierzwaluw in het projectgebied kan niet worden uitgesloten. Aangezien het dak aan de oostelijke gevel in de nieuwe situatie vernieuwd is, wordt nader onderzoek derhalve noodzakelijk geacht.

Afbeelding 6. Detailfoto's tijdens veldbezoek. 6.1) Dakkapel aan oostelijke kans Raadhuisplein 6.2) Dakkapel aan oostelijke kans Raadhuisplein 6.3) Kerkje westzijde projectgebied 6.4) Kerkje westzijde projectgebied

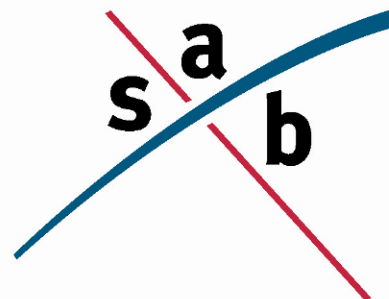
Tijdens het veldbezoek zijn algemene soorten vogels aangetroffen als Merel en Kauw. Deze vogelsoorten kunnen broeden in of in de directe omgeving van het projectgebied. Dergelijke soorten mogen niet verstoord worden tijdens het broeden. De geplande werkzaamheden dienen daarom buiten de broedperiode gestart te worden. Als deze vogels bij het zoeken van een nestlocatie merken dat het projectgebied en de directe omgeving te verstorend is door de bouwwerkzaamheden, zullen ze elders een geschikte nestlocatie zoeken. Als binnen de broedperiode gestart dient te worden met de werkzaamheden, is dit enkel mogelijk als aantoonbaar is vastgesteld dat geen broedende vogels in en direct rond het projectgebied aanwezig zijn.

Amfibieën

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen in de buurt van het projectgebied de strikt beschermde soorten kamsalamander en rugstreeppad voor. De rugstreeppad is een pionier soort die dynamische gebieden koloniseert, waar open en gemakkelijk vergraafbaar zand aanwezig is. Daarvan in het projectgebied geen sprake, aanwezigheid van de rugstreeppad in het projectgebied is derhalve niet te verwachten. De kamsalamander komt voor in matig voedselrijk tot voedselrijk, stilstaand water met een goed ontwikkelde onderwatervegetatie. In het projectgebied zijn geen watergangen aanwezig. Aanwezigheid van de kamsalamander is derhalve uitgesloten en nader onderzoek naar amfibieën wordt niet noodzakelijk geacht.

Vissen

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen in de buurt van het projectgebied geen strikt beschermde vissoorten voor. In het projectgebied liggen tevens geen watergangen. Aanwezigheid van strikt

beschermde vissoorten is derhalve uitgesloten en nader onderzoek is niet noodzakelijk.

Insecten

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komt de strikt beschermde rivierrombout en keizersmantel in de buurt van het projectgebied voor. Het biotoop van de rivierrombout bestaat uit rivieren en grote beken, voornamelijk waar slib wordt afgezet. Het biotoop van de keizersmantel bestaat uit bosranden en brede bospaden met kruidenrijke zomen en veel viooltjes. Dergelijk biotopen zijn in het projectgebied niet aanwezig. Aanwezigheid van deze soorten in het projectgebied is derhalve niet te verwachten.

Reptielen en overige ongewervelden

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen in de buurt van het projectgebied geen strikt beschermde reptielen en overige ongewervelden voor. Reptielen komen voornamelijk voor in overgangsvegetaties van bijvoorbeeld heide naar bos. Een dergelijke vegetatie is in het projectgebied niet aanwezig. De ringslang komt soms in cultuurgebied voor, maar is sterk gebonden aan ruige en geleidelijk aflopende oevers van watergangen. Aangezien er geen watergangen in het projectgebied of de directe omgeving van het projectgebied liggen, is het voorkomen van de ringslang in het projectgebied niet te verwachten.

Strikt beschermde overige ongewervelden eisen een zeer bijzonder leefgebied met zeer specifieke voorwaarden. Het projectgebied voorziet hier niet in. Daarom is ook de aanwezigheid van strikt beschermde overige ongewervelden uitgesloten.

CONCLUSIE EN ADVIES

Nader onderzoek voor wat betreft gebiedsbescherming in relatie tot Natura 2000-gebieden, GNN, ganzenfoeragegebieden en weidevogelgebieden wordt niet noodzakelijk geacht. De geplande werkzaamheden hebben geen negatief effect op deze gebieden.

Nader onderzoek voor wat betreft soortenbescherming is noodzakelijk voor de aanwezigheid van verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuissoorten, gierzwaluwen en huismussen. Het nader onderzoek vleermuizen dient plaats te vinden volgens bepaalde richtlijnen, zoals verwoord in het vleermuisprotocol 2013 (Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur). Dit protocol stelt vast dat vier veldbezoeken uitgevoerd dienen te worden. Twee daarvan dienen plaats te vinden in de periode van 15 mei tot en met 15 juli met een tussenperiode van circa 30 dagen. De andere twee veldbezoeken dienen tussen 15 augustus en 30 september plaats te vinden met een tussenperiode van circa 20 dagen. Door het uitvoeren van vier veldbezoeken kan met voldoende juridische zekerheid aannemelijk worden gemaakt of vleermuizen wel of niet aanwezig zijn in het projectgebied. Mocht uit dit onderzoek blijken dat verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn, dan dient mogelijk een ontheffing Flora- en faunawet aangevraagd te worden.

Het nader onderzoek gierzwaluwen dient plaats te vinden door middel van drie 3 inventarisaties met een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen. Dit dient te gebeuren in de periode 1 juni tot en met 15 juli, van 18.00 tot zonsondergang tijdens de goede inventarisatieomstandigheden. Mocht uit dit onderzoek

SAB • Arnhem

bezoekadres
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem

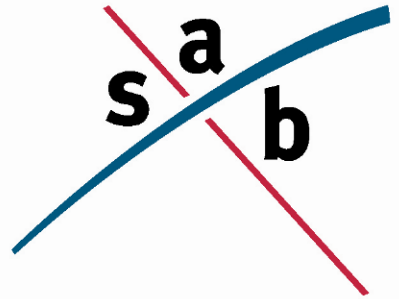
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam

SAB • Eindhoven

blijken dat verblijfplaatsen van gierzwaluwen aanwezig zijn, dan dient mogelijk een ontheffing Flora- en faunawet aangevraagd te worden.

Het nader onderzoek huismussen dient plaats te vinden door middel van twee gerichte veldbezoeken in de periode 1 april tot en met 15 mei. De inventarisaties dienen onder goede weersomstandigheden plaats te vinden, op geluidsluwe momenten, rond 1 a 2 uur na zonsopkomst en met een tussenperiode van 10 dagen. Het veldbezoek van deze quick scan flora en fauna kan als eerste veldbezoek van het nader onderzoek huismussen worden beschouwd. Het project heeft een negatief effect op de reeds aangetroffen nestplaats. Immers wordt met het verwijderen van het dak ook deze nestplaats verwijderd. Om inzichtelijk te maken of er andere nestplaatsen van de huismus in het projectgebied aanwezig zijn, is een tweede veldbezoek noodzakelijk. Voor de verstoring van de reeds vastgestelde nestplaats is het aanvragen van een ontheffing flora- en faunawet noodzakelijk.

Het is waarschijnlijk dat algemeen voorkomende vogelsoorten in of direct rond het projectgebied broeden tijdens de broedperiode (half maart tot half augustus). De geplande werkzaamheden kunnen verstorend werken op deze broedende vogels. Er is dan sprake van overtreding van de Flora- en faunawet. Bij dergelijke ruimtelijke ingrepen adviseren wij om deze buiten de broedperiode te starten. Ook kan in de broedperiode gestart worden als aantoonbaar is vastgesteld dat geen broedende vogels aanwezig zijn.

SAB • Arnhem

bezoekadres
Frombergdwarstraat 54
6814 DZ Arnhem

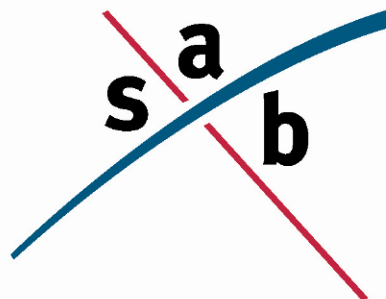
correspondentieadres
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T [026] 357 69 11
F [026] 357 66 11
I www.sab.nl
E arnhem@sab.nl

KvK Arnhem 09122123

SAB • Amsterdam

SAB • Eindhoven

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Lenders, A., Marijnissen, C., Felix, R. 1993. Waarnemen en herkennen van Amfibieën en Reptielen in het veld, stichting RAVON, Nijmegen.

Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur, Zoogdiervereniging. 2013. Vleermuisprotocol 2013.

van der Meijden, R. 2005. Heukels' Flora van Nederland, Wolters Noordhoff, Groningen/Houten.

van Diepenbeek, A. 1999. Veldgids Diersporen, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

van Uchelen, E. 2006. Praktisch natuurbeheer: amfibieën en reptielen, KNNV Uitgeverij, Utrecht.

www.gelderland.nl

www.quickscanhulp.nl

www.ravon.nl

www.rijksoverheid.nl

www.stowa.nl

www.synbiosys.alterra.nl

www.telmee.nl

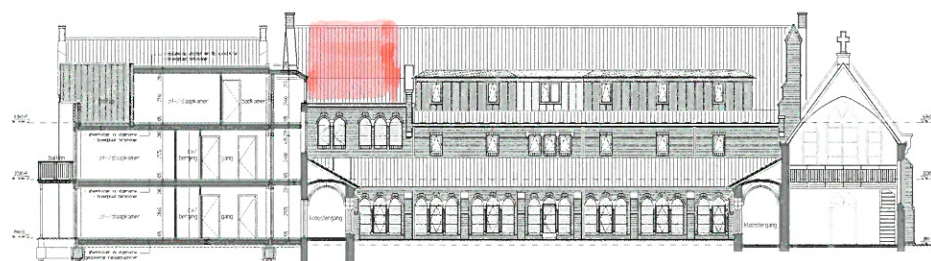
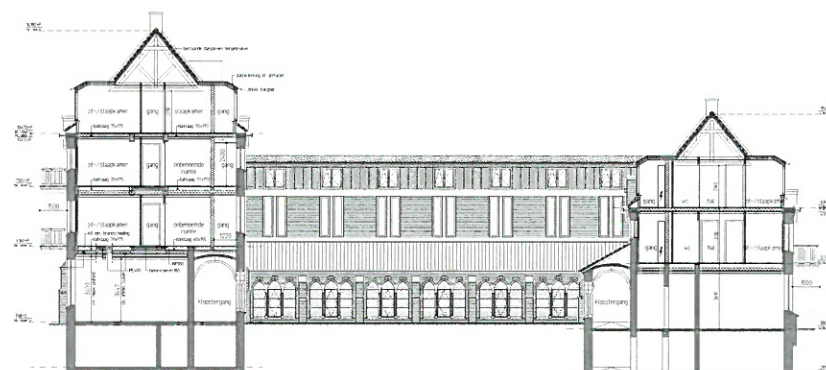
www.vogelbescherming.nl

www.zoogdiervereniging.nl

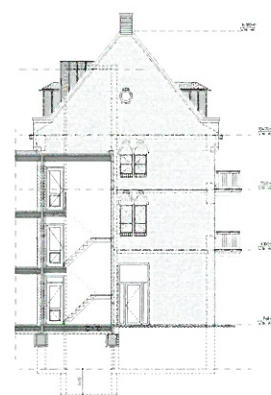
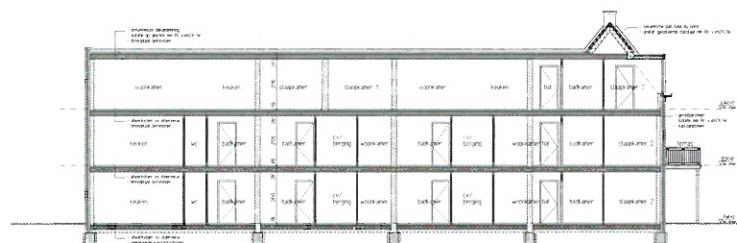
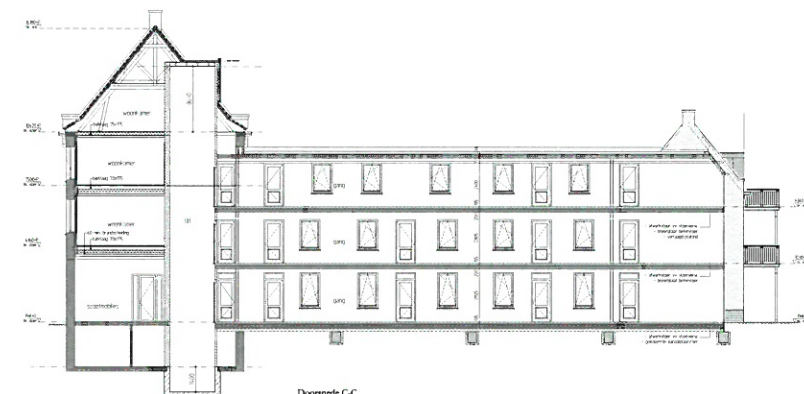
bijlage XI: permanente voorzieningen gewone dwergvleermuis, huismus en
gierzwaluw

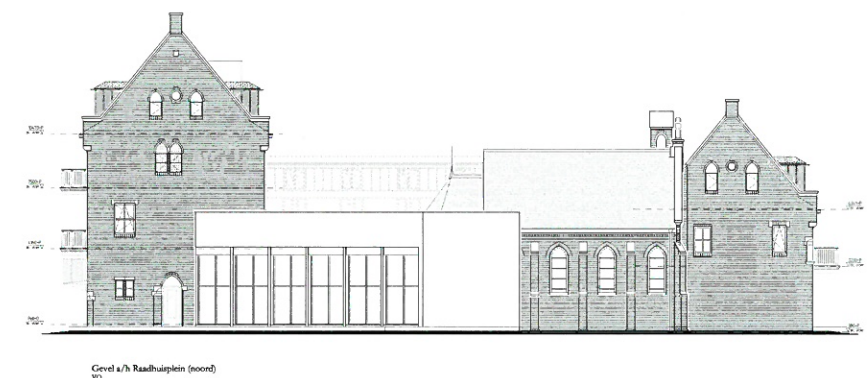
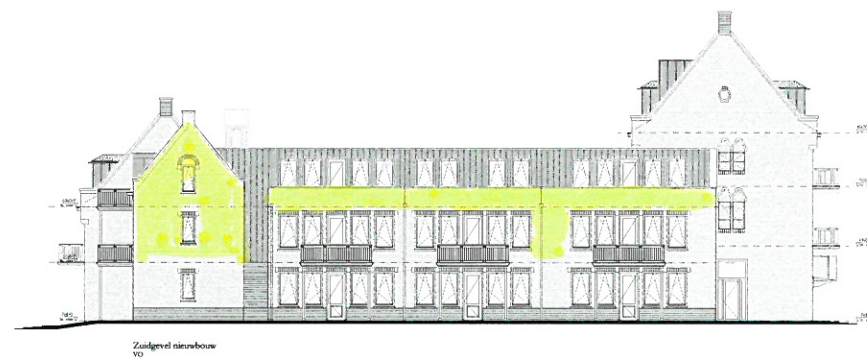
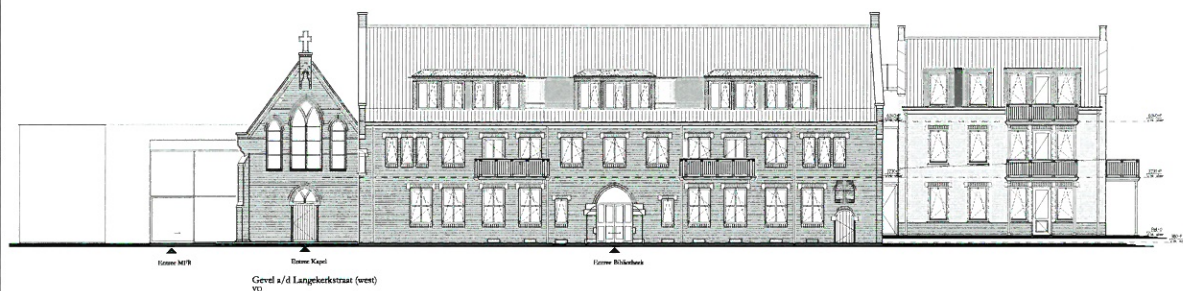

Doorsnede B-B

Gevel a/h binnenhof (west)
vrij

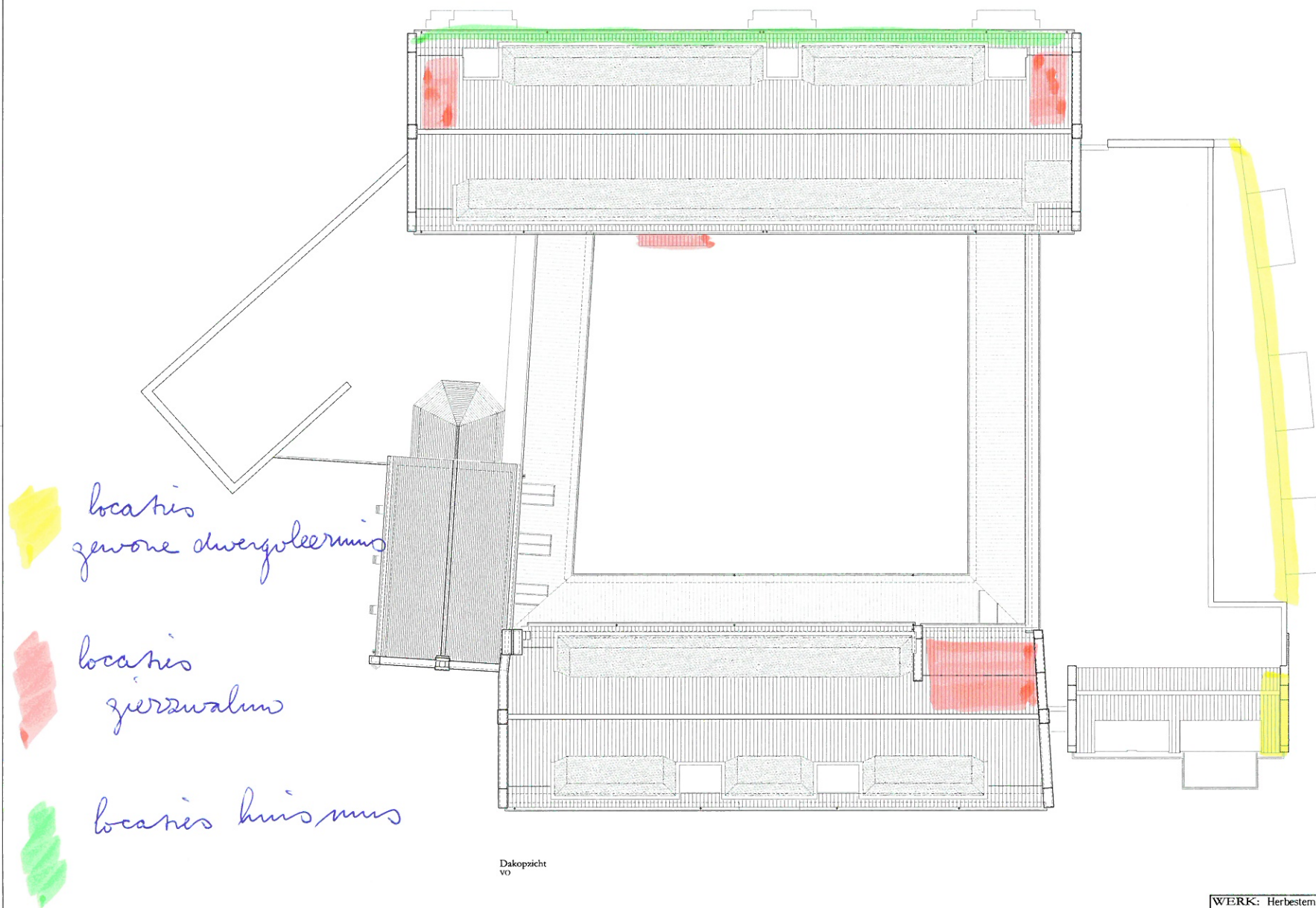

locus zwoone divergeerminis

locus germinalis

locarías huiusmodi

Voorlopig Ontwerp

WERK: Herbestemming vm Raadhuis, Langekerkstraat 2-4 - Huissen			
Opdrachtgever: Gemeente Lingewaard - Postbus 15 6680 AA Benne			
Schale: 1000	Datum: 01-04-2015	WERKNUMMER	TEA NUMMER
Formaat: A1	Grond:	1295	VO-05
Scale: 1:50	Projectie: 1:50	Project architect: E.J. Hoogstraaten	
DR. R. L. HOOZENDIJK "Nieuw Voorstonden" VOORSTONDEWEG 139 6921 KB VOORSTONDEWEG 0575-476370 / 476376 E-mail: Bureau@harmoonischearchitectuur.com			
HARMONISCHE ARCHITECTUUR VOORSTONDEWEG			